

-Yusu a -ti, -te
MAKI
-mɔ -bi, ε nu la 'a 'cɪcru

-Te Saan Batisi hle la Nyɪsua a -ti, kɔ,
-te ε pi la nyibli 'nie* 'lu le
(Matie 3.1-12; Luku 3.1-18; Saan 1.19-28)

1 ¹Nyɪsua a -haanwin, ε nɔ- 'cru 'nɛ- 'crɪɛn -bɔ 'kwli.
Nyɪsua a win a 'mɔ, 'a 'Yu a -ti, ε nɛ -mɔ le. 'A 'Yu
a 'mɔ, 'a 'nyre mɔ -Yusu 'Kɪsɔ*.

²Ti =dɔ a ti 'yri, (-te v 'tɛ 'yɛ la -Yusu nɪ kɔɛ,) ε kɔ la
Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ* =dɔ. 'A 'nyre mɔ la Esai*. -Yusu kɔ
nyiblo =dɔ 'hɔɛn-, -ε mɔ Saan Batisi, v nɔ- kɔ -ti Esai a 'mɔ,
ε 'cru la 'li Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli. -Ti a 'mɔ, ε nɔ- -bɔ:

«Nyɪsua wen 'nɪ:

'Na 'Yu o, 'n di -ha nyiblo,

'kɪ 'v 'na -kɔan a -ta',

ε 'mɔ mu, ε 'mɔ -na 'hru yɪ kla,

'tɪ- =mɔ 'li nyre.

ε 'wɪ yɪ, nyiblo a 'mɔ,

ε di kla nyibli a =wɪ yɛ,

'tɪ- =mɔ 'li nyre.»

³Kɪ 'li 'crɪɛn a 'mɔ 'kwli, v 'cru la -ti -bi. -Ti a 'mɔ, ε nɔ- -bɔ:

«Nyɪsua wen 'nɪ:

Nyiblo a 'mɔ, -te -mɔ', 'dɔ bii 'li yɪ,

'kɪ ε di 'li 'ti.

'Bɔ mɔ, 'bɔ yɪ nɪ hle, ε di 'yaa 'li win,

ε 'mɔ le pɔ:

'Hru -bɔ, Kɔkɔnyɔ di na,

ba 'sii =nɛ yɪ,

'tɪ- Kɔkɔnyɔ a 'mɔ, ε 'mɔ di.

ε 'wɪ yɪ, 'aan 'kɔ bɔ 'sii 'v yɪ,

-ε di-e nu, a 'mɔ -mɔ -wɛ,

'tɪ- Kɔkɔnyɔ 'mɔ di.»

4-Tɛ Esai a 'mu, ɛ nu la 'a hihla, ke- nyiblo a 'mu, ɛ nu naale. ɛ nɔ- mɔ Saan Batisi. Saan a 'mu, -te -mu', 'du bii la 'li yi, 'ki ɛ 'ti la 'li, nyibli 'v mi la 'li-ti -mɔ. 'Bu yi ni hle, ɛ 'yɛɛ 'li win, 'a win 'ɛ yi -tebli 'nyi lɛ -gbɛ, ɛ wen: «Ba yru-o, 'ki 'li 'aan -wli ki, -ɛ mɔ, a ni yunyre-tebli, 'ki 'v Nyisua ye'. Ba hie 'v yunyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua, Nyisua 'mu 'aan yunyre-tebli 'wɔwla -ni, 'mu 'a mu 'nie 'lu pu.» 5 Nyibli -huɔhuɔ -mu', -v 'ti 'li Sudeblugba 'kwli, kɔ 'dɔ -mu', -ɛ mɔ Jrusɛ, ke- v ni la, 'v mi la 'v-v ye', v 'mu 'a win 'win, 'v yi la 'waa yunyre-tebli yɛ -wɛɛn -ni, 'ki 'v nyibli ye', 'ti-, Saan, 'ɛ pi la -nu 'nie 'lu lɛ, 'ki 'li 'nie gbagbu -mu', -ɛ kɔ 'nyre mɔ Suden -mɔ. 6 Saan a dɔɔv a wlawɔ, ɛ pi la, ɛ 'yi la dɛkɔnyɔ a wlawɔ yi 'wi. U nu la -gbuki-so* a -pupui, 'v hla la-a, 'ɛ nɛɛ la-a mumakɔ a 'betiye ki. 'A dididɛ, ɛ yi la di, ɛ nɔ- mɔ 'kolio kɔ dɔnyra. (Saan mɔ la Nyisua a winwɔn-hanyɔ. ɛ 'wi yi, -te -mu', 'a 'bio Nyisua a winwɔn-hanyɔ -mu', v ni la 'mu, yi-he-nyre a ti 'yri, ke- Saan a 'mu, ɛ ni la 'mu -wɛ.) 7 Ke- ɛ pi la nyibli -mu', -v ni la 'v yi, -ɛ mɔ: «Nyiblo =du di 'ni di. Nɔ- di 'v 'mu ke' kuɛ. Nɔ- di 'kli ki ni, ɛ 'mu 'v 'mu -hi, 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli. 'Mɔ -bu, 'n 'yi nyiblo =du 'pa-, 'ki -bu di-e -hɛɛ -ni, 'ki 'v 'a -ne -kuandɛ =du a -ta'. 8 'Mɔ -bi, 'nie 'n pi 'a mu 'lu lɛ, kɛɛ, ɛ nɔ- -mɔ -bi, Nyisua a -Hihiu*, ɛ nɔ- ɛ di 'a mu -nyi.»

Saan*, ɛ nɔ- pu la -Yusu 'nie* 'lu

(Matie 3.13-4.11; Luku 3.21-22; 4.1-13)

9-Nyrɔwɔ =du, -Yusu -hɔn la 'li 'dɔ -mu', -ɛ mɔ Nasaleti, 'ki 'li Galileblugba 'kwli, 'ɛ mu 'li Saan -mɔ, Saan 'ɛ pu-v 'nie 'lu, 'ki 'li 'nie gbagbu -mu', -ɛ kɔ 'nyre mɔ Suden -mɔ. 10-Tɛ ɛ yi 'li 'nie -mɔ ni -huɛn, -ɛ -bi ɛ 'ye yakɔ, 'ɛ -ki wɔn, Nyisua a -Hihiu* 'ɛ =tu 'v-v 'lu, =wi yi, -te -hungbe 'yɛ ni -tu 'v-v 'lu, 11 kɔ, 'v 'win Nyisua a win, 'ɛ -hɔn 'li yakɔ 'kwli. Ke- win a 'mu, ɛ pi: «-Mɔ mɔ 'na 'Yu ni -do, 'n nuɛ -ni -tɛɛ. -Nie 'mu dɔɔv.»

12 Ti ni -do a ti 'yri, -te de a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bi 'ki Nyisua a -Hihiu gba 'li -Yusu -te -mu', 'du bii 'li yi. 13-Tɛ a 'mu, ɛ -hii 'li -nyrɔwɔ a -wli ni 'huɛn, 'ki 'li mamui 'nyi. Ti a 'mu 'yri, 'ki 'kuo -huɔn* a nyiblo gbagbu, -ɛ kɔ 'nyre -mɔ Satan*,

ε mu la 'v=v le =tee mo, -ε di-e nu, -Yusu 'mu -ti 'wla, 'ki 'v 'a 'Bai Nyisva ye', keε, ε 'yi -ti 'wla, Nyisva 'ε te 'a lelenyo bu, 'v -tua 'a -heεε.

-Te -Yusu da la 'pupanyibli ni -hen,

'ki bu -he 'a -nagbopu*

(Matie 4.12-22; Luku 4.14-15; 5.1-11)

14U ni 'v bu -nini, -ε -bi Saan* Batist -ni wen, v pu=v =ji'. -Te v pu 'ki=i =ji', -ε -bi 'ki -Yusu mu 'li Galileblugba 'kwli, 'ε ne Nyisva a win -mo le. 15Ke- ε pi: «Ti -mu' -ko 'yri Nyisva di 'v nyibli a pepe win ki -koo -ni, ε 'mve yre. 'A -ti, ba yru-o, 'ki 'li 'aan =wli ki, -ε mo, a nu yinyre-tebli, 'ki 'v Nyisva ye'. Ba hie 'v yinyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisva, ko, ba kuo Nyisva a win =wlv yi.»

16-Nyrɔwɔ =du, -ε -bi -Yusu mu 'li Galileblugba a 'yru wien. Bu yi 'ki 'yru wien le ni 'yreε -ni, -ε -bi ε ye la 'v 'pupanyibli ni 'hven =du bu. 'Waa 'nyre mo Simo (-ε mo Piel) ko 'a 'diayi Adre. 'Ki v ni 'li 'waa 'blagbi 'kwli, 'v pi 'waa -tati. 17'Pupanyibli ni 'hven a 'mu, ε yeε 'v bu, ke- ε pi =nu yi, ε wen: «Ba di 'li, a 'mu 'mu =wien le kue, a 'mu 'na -nagbopu -he. 'N di-e 'ni nu, a 'mu -tonyibli le 'kukue -ni. ε 'wi yi, -te a ni, 'a pi -tati, 'a yi -hrin le 'kukue -ni, ke- ba nu, ba 'kukue -tonyibli le, v 'mu 'na -nagbopu -he -we.» 18-Te ε lee 'ki =nu -ti a 'mu, -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, v hie 'v 'waa -tati bu, 'v -tua 'a =wienlekokuε.

19Bu 'yiya 'v ye' bu de gbe, -ε -bi ε yeε 'v 'pupanyibli -bi bu. 'Pupanyibli a 'mu, v nu- mo Saki ko Saan ko 'waa 'bai Sebede, ko 'waa 'bai a -kvannunyibli, 'v ni 'li 'waa 'blagbi 'kwli, 'v yi 'waa -tati -hrenti -ni. 20-Te ε yeε 'v 'diayinu ni 'hven a 'mu bu, -ε -bi ε da =nu ni, 'ki bu -he 'a -nagbopu, ti ni -do a ti 'yri, 'v hie 'v 'waa 'bai, ko 'a -kvannunyibli 'hven- 'blagbi 'kwli bu, 'v -tua -Yusu a =wienlekokuε.

-Te -Yusu bla la 'ku -hvan* le

(Luku 4.31-37)

21-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v mu 'li 'diɔ -mu', -ε mo Kapenas 'kwli. -Te -Juukue* a -wuwle-nyrɔwɔ* nyre 'v, -ε -bi -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven-, v pa 'li Nyisva a 'kayu* bu, 22'ε bi 'v, 'ε -tua =nu Nyisva a -ti

a tɔɔɛ. Nyibli -mʊ', -v ni la 'v, ɛ mɔ 'waa -wɪlɛkɛɛdɛ, 'kɪ -Yusu bu di tɔɔɛ ɛ nu. ɛ 'nɪ -tɔɔ-ɔ lɪ, =wɪ yɪ -tɛ -mʊ' -Juukvɛ a tetetɔɔnyʊ* ni tɔɔɛ, kɛɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'klɪ 'kwli, 'kɪ ɛ tʊɛ 'lɪ. 23 ɛ kɔ nyɪbehɪan -dʊ. ɛ nɔ- 'ku -huan ni 'v ke'. 'Kɪ ɛ ni 'lɪ Nyɪsva a 'kayʊ bu -wɛ. Ti ni -do a 'mʊ 'yri, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'kayʊ ni -do a 'mʊ bu, ɛ 'yɛɛ 'lɪ win, 24'ɛ pɪ lɛ: «Nasaletɪ a -Yusu, -ha -a mʊ mɛ lɛ, =nɪ 'bie 'lɪ -aan -tɪ 'nyɪ. -Di nɪ, =mʊ -a mʊ bu -wɛ. 'N yɪ-e nɪ, nyɪblo a 'dɪ -bɪ -pa 'mʊ. -Mɔ mɔ Nyɪsva a 'Yɪ, -mɔ ɛ lee 'nɛ-» 25 Bu pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -Yusu =maa 'ku -huan a 'mʊ 'yɪ, ɛ wen: «Ma wien, 'tɪ- -hɔn 'v nyɪblo -bu ke'!» 26-ɛ -bɪ 'ku -huan a 'mʊ, ɛ =gbapʊ nyɪblo a 'mʊ lɛ, 'ɛ pʊ -cɪcɪ lɛ, 'tɪ- 'ɛ -hɔn 'v-v ke', 'ɛ -mʊ. 27 ɛ kɛɛ nyibli a 'mʊ, -v ni 'v =wɪ lɛ, 'v yɪ wɔn lɛ 'pʊplɛ -nɪ, 'kɪ 'v dɛ -mʊ', -ɛ mu 'lɪ -mɔ a -ta', v wen: «Dɛ a 'mʊ, ɛ mɔ dɛ =nɔ. Tɔɔɛ yrayrv -bɪ ɛ -ya, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'klɪ 'kwli. ɛ yɪ 'lɪ Nyɪsva a 'klɪ 'kwli nɪ -tʊɛ -nɪ, 'ɛ kɔɔ 'kuo -hʊn win kɪ, 'tɪ- 'kuo -hʊn a 'mʊ, v =tʊɪ 'v-v.» 28 Dɛ a 'mʊ, 'a -tɪ, -Yusu a 'nyre 'ɛ 'hɛɛn Galileblugba a pepɛ kɪ bu.

-Tɛ -Yusu nu-o, nyibli -hʊhʊɪ a 'kʊɛ 'ɛ -wɛ

(Matie 8.14-17; Luku 4.38-41)

29-Tɛ v -hɔn 'lɪ Nyɪsva a 'kayʊ* bu, -ɛ -bɪ v mu 'lɪ Simɔ (Piel) kɔ Adre 'hʊɛn- a -tɛ, Saan* kɔ Saktɪ 'hʊɛn-, 'v kʊɛ =nʊ =wien. 30 'Kɪ 'lɪ 'kayʊ a 'mʊ bu, 'kɪ v yɛɛ 'lɪ Simɔ a 'mʊ a 'dɔɔ- bu, 'a 'hʊɪ 'ɛ yɪ hren, 'ɛ pɛ bu. -Tɛ v nyre 'lɪ 'kayʊ bu, -ɛ -bɪ v lee -Yusu nɪ, -ɛ mɔ, Simɔ a 'dɔɔ- a 'hʊɪ hren nɪ, 31-Yusu 'ɛ 'yɪya 'v-v 'hʊɪ bu, 'ɛ klɔ 'a dabʊ bu, 'ɛ 'dʊ-o ye'. Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ Simɔ a 'dɔɔ- a 'hʊɪ 'kee nɪ, 'ɛ bi 'v, 'ɛ pi 'waa diidɛ.

32-Winseke, -tɛ -wuwle-nyrɔwɔ* -wɛ 'lɪ, -ɛ -bɪ nyibli a pepɛ -mʊ', -v kɔ kʊklanyibli, kɔ -v -bɪ, 'kuo -hʊn* nɪ 'v ke' lɛ, 'kɪ v gba 'lɪ =nʊ -Yusu -mɔ, 33'dɪɔ a nyibli -hʊhʊɪ, 'v =gbee 'v 'kayʊ a 'mʊ a =huan.yɪ, 34-Yusu 'ɛ nu-o, nyibli a 'mʊ, 'waa 'kʊɛ a gblegble 'ɛ -wɛ, 'ɛ bla 'kuo -hʊn lɛ -wɛ, 'ɛ lee 'kuo -hʊn a 'mʊ, -ɛ mɔ, v 'nɪ 'pʊv 'lɪ win, -ɛ nu-o, 'kuo -hʊn a 'mʊ, v yɪ -Yusu nɪ.

-Tɛ -Yusu nɛ la Galileblugba 'kwli lɛ

(Luku 4.42-44)

35-Nyrablɪ, halɔ nɪ -totʊ klɛ, -Yusu 'ɛ 'dʊ ye', 'ɛ mu 'lɪ -tɪtɛ -mʊ', 'dʊ bii 'lɪ yɪ, 'ɛ yɪ 'lɪ Nyɪsva -mɔ -hlee -nɪ.

36-Ɛ -bi Simɔ kɔ a 'bio 'hven-, v mu-o le -muɔ mɔ.
 37-Te v ye-ε ki, -ε -bi v wen: «-Mɔ nyibli a pepe -muε le.»
 38-Ɛ -bi ε wen: «-Ba mu 'li -te -bi, -ba mu 'li 'du -bi -bu,
 -v -glaa 'li -a mu ki, 'mu 'li Nyɔsua a -ti -tɔɔ -ni -we. Ɛ nɔ-
 kɔ -ti Nyɔsua 'ε ya 'ne- 'mu -tutu ki.» 39-Yusu 'ε bi
 Galileblɔgba a pepe ki, 'ε ne Nyɔsua a 'kayo ble, 'ε tue Nyɔsua
 a -ti, kɔ, 'ε ble 'kuo -hvin* le -we.

-Te -Yusu nu la-a, -hrannunyo a 'kue 'ε -we la

(Matie 8.1-4; Luku 5.12-16)

40-Nyrɔwɔ =du, -ε -bi -hrannunyo =du, ε nɔ- mu la 'li -Yusu
 -mɔ, 'ε bla-a kwli yi, ε wen: «'N nyaa -mu le, nu-o, 'na 'kue
 bu -we.» 41-Ɛ -bi 'a nyai -tua la -Yusu a nunuo, 'ε -hren la-a
 le, ε wen: «'N -hve-ε ni, 'ki -na 'kue bu -we.» 42-Ti ni -do a ti
 'yri, -ε -bi 'a 'kue -we ni, 43-Yusu 'ε ti-e -tεε, ε wen: «-We 'li
 -bu mu 'ki ni. 44-Ni 'lee 'li nyiblo =du, keε, mu -bu tɔɔ
 -dɔɔv Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ* yi, ε 'mu-v 'ye, -ε mɔ, -na 'kue
 -we ni. 'A -ti, gba -tebli -mu', v ni, 'v yi -cɔhlɔn pi, 'ki 'v
 Nyɔsua ye', -te Nyɔsua a winwlɔn-hanyɔ* Moise*, ε nu la
 'a hihla, ti -hi la a ti 'yri, -ε di-e nu, nyibli a pepe 'mu-v yi,
 -ε mɔ, -na 'kue -we ni!» -Ɛ -bi ε -hɔn 'v-v 'hvi ni, 'ε -mu.
 45-Keε, -te ε -mu, -ε -bi ε -tua 'a -mɔlenina, 'ki 'v nyibli ye',
 -te a 'kue nu -wɔwe, -ti a 'mu, 'ε 'heen 'blɔgba ki bu.
 -Tebli a 'mu, 'a -ti, -Yusu 'yi 'li-t 'li -we bu 'ya 'dɔ =du 'kwli,
 'ε bii yi. Nyibli, v nu- -hven 'ki -tebli 'nyi le, 'v mi 'li-t -mɔ.

-Te -Yusu nu la-a, le-yiyrenyo a 'kue 'ε -we la

(Matie 9.1-8; Luku 5.17-26)

2¹-Nyrɔwɔ gbi bu -hi, -ε -bi -Yusu -huan -mɔ, 'ε di 'li 'dɔ
 -mu', -ε mɔ Kapenɔ 'kwli. -Te nyibli 'wɔn, -ε mɔ, -Yusu
 -huan -mɔ, 2-ε -bi 'waa -hɔhɔv mu 'li-t -mɔ. Ti ni -do a ti
 'yri, -ε -bi 'kayu -mu', ε ni 'li bu, ε 'yii 'li ni, 'ki 'v nyibli
 -mɔ', -v mu-o 'ye mɔ, ε mɔ 'hru 'yi 'v -hvan.yi -ni, nyibli
 a -ti. 'Ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ki -Juukve* a tetetɔnyɔ*
 -bi ni 'li. Nyibli a pepe a 'mu, -v ni -tuo a 'mu ki,
 v nu- -Yusu tue Nyɔsua a -ti. 3-Ɛ -bi nyibli -bi, v nu-
 mi 'li -Yusu -mɔ. 'Ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ki nyibli ni
 -hen ni 'li, 'v 'ble -hanmaki. -Hanmaki a 'mu, ε nɔ- kɔ 'kwli,
 v pia 'li le-yiyrenyo bu, 'v gbε-ε -Yusu yi. 4-Bu nyre 'li

'kayu a 'mu ye', 'hru 'yi -te -ni, 'ki 'u nyibli a -huhuv a -ta'.
 -Te bu di nu, u 'mu 'u 'waa -ne le-yiyrenyo -Yusu 'hvi -nyree
 -ni, u 'yi-t -yi. E no- mo bu 'ya 'li 'kayu ki, bu -ha 'li 'huo,
 'kayu a 'mu ki. -Te -Yusu =tuu 'u 'yie bu -tee, 'ki u -tu
 'u le-yiyrenyo a 'mu, -Yusu 'mu-u nu, 'a 'kue 'mu -we.
 5-Te -Yusu 'ye-e, -e mo, nyibli a 'mu, u kuo =ne =wlu yi,
 -e mo, e -we 'li bu nu-o ni, le-yiyrenyo a 'mu, 'a 'kue bu -we
 ni, e wen: «Na 'yu, -tebli -bu, -nu, -e nyre yi, 'ki 'u
 Nyisva ye', e 'wowle ke ni.»

6-E -bi tetetonyu -mu', -u ni 'u, u 'puple le, 'ki 'li 'waa
 dionu a =wli ki, u wen: 7«De -bu, -Yusu -bu, e ni, e 'wi yi,
 Nyisva a -ti e yi le -hee -ni, 'e ni 'puple le. 'Ti- e wen 'ni,
 e mo Nyisva =nu. Nyisva ni -do, e no- -we 'li -bu 'wowla
 nyiblo a de 'kuku*.» 8De a 'mu, u nee =wli kle, -Yusu
 yru-o ni, -e -bi e wen: «De- ko =wldu -bu a nee 'ki le 'li?
 A 'yi wen yi -blee -ni, ba naa wen =wldu a 'mu le.
 9'Aan =wli wen 'ni, 'n 'yi 'li-t 'li -we, =bu lee nyiblo -bu,
 -e mo, 'a de 'kuku 'wowle ni, e ko, 'aan =wli wen 'ni, 'n 'yi
 'li-t 'li -we, =bu lee =ne, -e mo, bu 'du ye', bu 'du 'a -hanmaki
 ye', bu na. 10Kee, ba yi-e, -e mo, 'mo -mo -tonyibli a pepe
 a Nyiblo*, 'ti- 'mo -mo Nyisva a 'Yu, e lee 'ne- tutu ki.
 Nyisva a =gbetu, e no- -nyi 'mu 'kli, 'ki =bu 'wowla -tonyibli
 a de 'kuku, 'ki 'ne- tutu ki, 'e -nyi 'mu 'kli -we, 'ki =bu nu-o,
 -tonyibli a 'kue bu -we. 'A -ti, nyiblo -bu, u -ya, 'n ko
 =bu nu-o, 'a 'kue 'mu -we, -e di-e nu, a 'mu-u le yru, -e mo,

-ti -bu, 'n lee wen 'a mu, ε mɔ -han-ti -nɔ.» 11-ε -bi ε -hian -mɔ de, 'ε -tva 'li le-yiyrenyo a 'mu, 'a -mɔhleeε, ε wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni, 'du ye', 'du -na -hanmaki ye', -bu -mu 'li -na 'kayu bu, -na 'kue -we ni.» 12Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε 'du ye', 'ε 'du 'a -hanmaki ye', nyibli yi 'v=v -mɔ le ni tε, 'ε 'hri, 'ε -mu. -ε -bi, ε kεε nyibli a 'mu, -v ni 'v, 'waa =wli le, 'v pi Nyisva 'nyre le, v wen: «-A 'yi -hvan-a ni 'ye.»

-Te -Yusu le la Lefi*, 'ki bu -he la 'a -nagbopi*

(Matie 9.9-13; Luku 5.27-32)

13Ti gbi bu -hi, -ε -bi -Yusu mu 'li Galileblugba a 'yru wien de, nyibli -huɔhuɔ 'v mi 'li-t 'huɔ, 'ε tve =nu Nyisva a -ti. 14Bu yi 'yru wien le ni 'yree -ni, -ε -bi ε yee 'v nyibehan =du bu. 'A 'nyre mɔ Lefi, -ε mɔ Alufe a 'yu. Lefi a 'mu, ε mɔ la 'blowli'tinyɔ* =nɔ. 'Ki ε ni 'li 'blowli'tule' bu. (Kεε, nyibli 'ni -hva-a li 'blowli'tinyɔ, -ε nu=o, v yi di 'yiyriwli.) -ε -bi, ke- -Yusu pi Lefi a 'mu yi: «Kue 'mu =wien le, =mu 'na -nagbopi -he!» -ε -bi Lefi 'du ye', 'ε kue-ε =wien, 15Lefi a 'mu, ε nɔ- da -Yusu kɔ 'a -nagbopv ni 'hven- didide -mɔ, 'ε da 'a 'bio 'blowli'tinyɔ -bi, kɔ huapɔnyibli -bi -we, -v kɔ 'klɔ, -ε 'yi 'v yi 'sii -ni, -ε di=e nu, v 'mu de di. Nyiblidv a 'mu, -v kɔ 'klɔ, -ε 'yi 'v yi 'sii -ni, v nu- kɔ kasi, -v yi -Yusu =wien le kue. 16Bu ni 'ki 'v dediile', -ε -bi -Juukue* kɔ tetetɔnyɔ* kɔ Falisi-tumu* a nyibli 'hven-, v 'ye=e ni, -ε mɔ, -Yusu kɔ nyiblidv a 'mu 'hven-, -v kɔ 'klɔ =yi 'v yi 'sii -ni, v nu- ni 'v dedi-tuo ni -do ki. -ε -bi v lee -Yusu a -nagbopv ni, v wen: «De- nu 'ki-t, -Yusu kɔ 'blowli'tinyɔ, kɔ nyiblidv -bu, -v kɔ 'klɔ =yi 'v yi 'sii -ni 'hven-, 'v ni 'v dedihu ni -do ki 'li? ε 'yi wen yi -blee -ni, bu nu wen de a 'mu.» 17-Yusu bu 'win -ti a 'mu, ε nɔ- mɔ bu pu le: «Nyiblo -bu, -ε kɔ 'huɔ -nu -tee, ε 'ni =mɔɔɔ li -dɔɔ a 'yiye le, kεε, nyiblo -bu, -ε kɔ 'huɔ -hren, ε nɔ- =mɔε -dɔɔ a 'yiye le. 'N 'yi -di, 'ki 'v nyibli -bu, -v pu le, -ε mɔ, 'waa 'klɔ 'sii 'v yi a -ta', kεε, nyibli -bu, -v yi=e, -ε mɔ, 'waa 'klɔ 'yi 'v yi 'sii -ni, v nu- kɔ -ti 'ni -di, 'mu =nu -lee -ni, -ε mɔ, 'waa de 'kuku* -mu', v ni, bu hie 'v=v bu, bu -nyi 'waa 'klɔ a pepe Nyisva.»

**Nyisua lee 'ne- -Yusu -tutu ki ni, 'e ya 'klo yrayru,
-e ko 'klo 'ka 'hven-, -e 'yi de ni -do 'pa-**

(Matie 9.14-17; Luku 5.33-39)

18-Nyrɔwɔ =du, Saan* Batisti -e pi nyibli 'nie* 'lu le, 'a -nagbopu ko Falisi-tumu* a nyibli 'hven-, v nu- yi =ci*, =wi yi, -te 'waa tete ni 'a hihla, nyibli =du 'v mu 'li -Yusu -mɔ, 'v mu=o 'beti mɔ, v wen: «De- nu 'ki-i, Saan a -nagbopu ko Falisi-tumu a nyibli 'hven- 'v yi =ci, 'ti- -mɔ -bi, -na -nagbopu* 'ye ni =ci 'li?» 19-ε -bi ke- -Yusu pi =nu yi, ε wen: «Nyibeyu -bu, -e pue 'bli, 'a 'bio -mu', ε de 'blipadiide ki, 'bu mu 'blipadiide a 'mu, 'a -tuo ki, a 'bio a 'mu, v 'ni =ci=e li. ε 'wi yi, 'bli a pupa mɔ dɔdɔde =nɔ. 'A -ti, v 'yi =cicie -kɔ, ti ni -tie -mu', 'blipanyɔ di 'li =nu 'nyi -hii -ni. De ni -do a 'mu, ε nɔ- =nɔ. Dɔdɔ a -ti, ti ni -tie -bu, 'n di 'ne- =nu 'hvi -hii -ni, 'na -nagbopu 'ni =ci=e ni. 20Kεε, ε di kɔ ti, -e di 'v nyre, v 'mu 'li 'mu 'na -nagbopu 'nyi -ha. Ti a 'mu 'yri, 'ki v di 'v =cii -ni.

21-A 'blikve wen 'ni: Nyiblo 'ni 'du=o li dakɔbia yrayru ye', ε 'ni -ma=a da'ka a 'hɔ. 'Bu mɔ, 'bu nu danu yrayru a 'kɔbia, 'bu -ma da'ka, ti -kɔ 'yri v di 'v=v -yraa -ni, -e -bi danu yrayru a 'mu, ε kɔ bu 'yɔya -mɔ. 'Bu 'yɔya -mɔ, dayrayru a 'mu, ε kɔ bu cra da'ka a 'mu, 'a 'hɔ 'ka a 'mu, ε 'mu 'yri le 'bua -tεε. 22Mɔ, yonɔ yrayru, -e 'plui, nyiblo 'ni 'du=o li-i ye', ε 'ni -pu=v 'li-i mumakɔ a buo 'ka 'kwli. 'Bu pu 'li-i buo 'ka a 'mu 'kwli, 'bu ka=a yi, ti -mu' -kɔ 'yri ε di 'plu, 'bu yi ni 'ye, ε kɔ bu wa mumakɔ a buo a 'mu, nɔ 'mu bu 'wle. ε nɔ- nu=o, 'ki 'li mumakɔ a buo yrayru 'kwli, 'v pi 'li nɔ yrayru' le. (ε nɔ- nu=o 'ki, nyiblo 'ye ni 'du -tebli 'ki ye', 'e 'ye ni pu=v -tebli yrayru ki. ε 'ni -bibi=e li 'yi le.)»

**-Yusu, ε nɔ- kɔ 'kl, 'ki bu lee nyiblo, de -mu',
ε -we 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli**

(Matie 12.1-8; Luku 6.1-5)

23-Wuwle-nyrɔwɔ =du 'kwli, -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v mu le na mɔ. Bu yi 'ki ni mi, -e -bi v 'bee 'li 'dudɔ-tebli =du, -e 'wi -kubu yi a -ci 'kwli =tɔ. ε nɔ- kɔ bli gbi 'a -nagbopu yi 'ce, v yi di. 24'Ki Falisi-tumu* a nyibli ni 'li -ci a 'mu ki. -Te -Yusu a -nagbopu yi 'dudɔ-tebli a 'mu,

'a bli gbi ni 'ce, -ε -bi v yi 'ki -Yusu 'ni -lee -ni, v wen: «'Ye ke de -na -nagbopv ni, ε -ɲa ni. Nyɩsua a tete* wen 'ni: Nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.» 25-ε -bi -Yusu =tu =nu -wɔn: «-Ti -mɔ', v 'cru la 'li Nyɩsvacrien 'kwli, 'ki v -aan 'bat gbagbu, -ε mɔ bodɔ Dafidi* a -ta', 'n pu=v =haan-ti, -ε mɔ, a -hre=e ni. De a 'mɔ, v 'cru la, ε nɔ- -bu: -Nyrɔwɔ =du, -te 'kanv ni la bodɔ Dafidi, ε kɔ 'a nyibli 'hɛn-, 26ε pa la 'li Nyɩsua a 'kayu* bu, 'ε -ha la 'li 'fɔɔ -mɔ', -ε pɛ la 'v 'teble ki bu, 'ε di la-a, 'ε -nyi la 'a de -bi 'a nyibli, 'v di la-a -wɛ. Kεε, Nyɩsua a tete wen 'ni, Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* ni -do, v nu- -wɛ 'li -bu di 'fɔɔdu a 'mɔ, -kɔti 'fɔɔdu a 'mɔ, -ε ni la 'li Nyɩsua a 'kayu a 'mɔ bu, v -ha la-a ni, 'ki v Nyɩsua a -ta'. Ti a 'mɔ 'yri, nyɩbeyu -mɔ', -ε mɔ Abiata, ε nɔ- mɔ la -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu.»

27-ε -bi, ke- ε pi =nu yi de, ε wen: «-Te Nyɩsua nu la 'klɔ, -ε -bi ε nu la -tonyiblo, 'ti- 'ε -ha 'li -nyrɔwɔ ni -do, -ε kɔ 'kwli -tonyiblo di 'v -wlee -ni, ε 'mɔ 'li 'hɔ le -ha. Nyɩsua 'yi 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'li -ha, 'ki nyiblo 'mɔ =hɛn 'ye, 'ki 'li -nyrɔwɔ a 'mɔ 'kwli. 28ε nɔ- nu-o, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo*, Nyɩsua 'ε le 'nɛ- 'mɔ, 'ε -nyi 'mɔ 'kli, 'ki =bu lee nɛ 'a -nɛ nyiblo =du de, ε -wɛ 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.»

**-Te -Yusu nu la-a, nyiblo =du, -ε kɔ dabu =kv la,
'a 'kvɛ 'ε -wɛ la, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ* =du 'kwli**

(Matie 12.9-14; Luku 6.6-11)

3 1-Wuwle-nyrɔwɔ -bi 'kwli, -Yusu mu 'li Nyɩsua a 'kayu* bu de. 'Ki ε yεε 'li nyɩbehian =du bu. Nyɩbehian a 'mɔ, 'a dabu 'kv la ni. 2Bu ni 'v bu, -ε -bi Falisi=tumu* a nyibli, -v ni 'v, v -tva 'yie a ke'gbaale, v 'mɔ -Yusu 'ye, 'bu mɔ, 'bu kɔ bu nu-o, nyɩbehian a 'mɔ a 'kvɛ bu -wɛ, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ a 'mɔ 'kwli, -ε di-e nu, -Yusu 'bu nu-o, v 'mɔ=v -ti -yεε -ni. (Falisi=tumu a nyibli wen 'ni, 'bu nu-o, nyiblo a 'kvɛ bu -wɛ, ε mɔ -kvan a nunuo =nɔ. 'Ti- Nyɩsua a tete* wen 'ni, nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.) 3-ε -bi -Yusu lee nyɩbehian a 'mɔ ni, ε wen: «'Du ye', -bu -nyra 'li nyibli 'nyɩ bu.» 4-ε -bi -Yusu 'beti Falisi=tumu a nyibli a 'mɔ ni, ε wen:

«-Bi' Nyɩsua a tete pi 'li? 'Ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, nyiblo bu nu -haande, kɔ, bu nu de -huan, de a 'di -bi -nu -tɛɛ 'li? Nyiblo bu wa 'a 'biɩian, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, -ɛ di-e nu, ɛ 'ni -ha 'ku, kɔ, nyiblo bu -ha 'a 'biɩian a -hunhlɔn mɛ lɛ bu 'wan, de a 'di -bi -nu -tɛɛ 'li?» -ɛ -bi 'waa pɛpɛ, v nu gbee. U 'ni pu=v win. U 'ni -hua=a -Yusu a =wɔn a =tutuo. 5-ɛ -bi -Yusu 'ye=e ni, -ɛ mɔ, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie nyre yi, kɔ, v 'yi nyiblo =du a nyai -kɔ. ɛ nɔ-nu-o, -Yusu 'ɛ -ha 'li yru yigbakla, 'ɛ yi =nu 'ye, kɔ, 'kla 'ɛ 'ye-ɛ -wliye. -ɛ -bi kɛ- ɛ pu nyibehian a 'mu yi, ɛ wen: «Hru -na dabu -mu', -ɛ 'ku,» -ɛ -bi, ɛ hru=v ni. Bu hru 'ki 'a dabu a 'mu, ɛ 'hru 'klɔ, 'ɛ bi 'v 'a dɔnɔv a -ta'. 6-Tɛ -Yusu nu-o, nyiblo a 'mu a 'kuɛ, ɛ -wɛ, -ɛ -bi Falisi-tumu a nyibli a 'mu, v -hɔn 'v -tɛ a 'mu ni, 'v mu 'hra pa mɔ, v kɔ 'kun Helɔdi* a nyibli 'huen-, -tɛ -mu' v di -Yusu a 'lɩa nu, 'v mu 'a =tɔ lɛ =mɔv mɔ.

Nyibli -huɔhuɩ -mu', -v mi 'li -Yusu -mɔ

(Matie 4.23-25, 12.15-21; Luku 6.17-19)

7'Ti- de a 'mu, ɛ 'mu -hi mɔ mu, -ɛ -bi 'ki -Yusu mu 'li Galileblugba a 'yru wien, ɛ kɔ 'a -nagbopu* 'huen-, nyibli -huɔhuɩ 'v kuɛ-ɛ =wien. Nyibli a 'mu, -v -bi -huen 'li Galileblugba 'kwli, -v -bi 'v -huen 'li Sudeblugba, 8kɔ Jrusredɔ, kɔ Yidumeblugba 'kwli, kɔ 'blugba -mu', -ɛ ni 'li Sudan a 'niki, kɔ 'blugbi, -v =glaa 'li 'du -mu', -v mɔ Tili kɔ Sido 'huen- 'kwli. Nyibli a pɛpɛ a 'mu, -v -huen 'li 'waa 'du kle, =wilekɛɛ-tebli a pɛpɛ -mu', -Yusu -nu, ɛ nɔ- kɔ -ti v 'win. ɛ nɔ- nu-o, 'v di 'nɛ-ɛ -mɔ. 9-ɛ -bi ɛ lee ne 'a -nagbopu ni, bu =muɛ =ne 'blagbi lɛ, -ɛ di-e nu, dakɔ 'bu yi-ti -hunhlɔn lɛ ni -kike -ni, ɛ 'mu 'li-ti 'kwli 'ya. 10'Ki 'li -nyrɔwɔ ni -do a 'mu 'kwli, 'ti- ɛ 'mu 'li 'yru wien mu, ɛ nu-o ni, nyibli -huɔhuɩ a 'kuɛ 'ɛ -wɛ. ɛ nɔ- nu-o, nyibli a pɛpɛ -mu', -v kɔ 'huɩ -hren, 'v 'kike -ni, 'v yi 'v=v 'huɩ -gbee -ni, 'a -ne nyiblo, ɛ 'mu -Yusu lɛ -hren, 'a 'kuɛ 'mu -wɛ. 11'Waa 'bio -mu', -v kɔ ke' 'kuo -hɩn* ni 'v, 'bu mɔ, 'bu 'ye=e, v 'gble kwli, 'ki 'v=v ye', kɔ, 'v 'yɛɛ 'li win diaki, v wen: «-Mɔ mɔ Nyɩsua a 'Yu.» 12Kɛɛ, -Yusu yi =nu 'ni -lee -ni, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, -ɛ mɔ, v 'ni 'lee 'li nyiblo =du, nyiblo a 'di -bi ɛ pa 'mu.

**-Te -Yusu -ha la 'li nyibli ni -pu =tu 'v 'hven,
v 'mu 'a -mɔnanyu* -he**

(Matie 10.1-4; Luku 6.12-16)

13-Te de a 'mu, e -hi, 'ki -Yusu 'ya 'li dugba -bi 'lu. -E -bi nyibli -mu', e -hve -bu mo 'a -mɔnanyu, v nu- e -da, 'v mu 'v=v 'hu. 14U mo nyibli ni -pu =tu 'v 'hven. U nu- e -ha 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'e nu -nu 'a -mɔnanyu -mo', -e di-e nu, v 'mu 'v=v 'hu ni, ti a pepe, ko, e 'mu -nu -tebli 'nyi le te, v 'mu 'a -haantitie nyibli pu, 15ko, e 'mu -nu 'klɪ -nyi, 'ki bu bla 'kuo -huɪn* -mu', -v ni 'v nyibli ke' le. 16'A -mɔnanyu ni -pu =tu 'v 'hven a 'mu, 'waa 'nyre mo: Simo, -Yusu =tue Pielinyre, 17ko Sebede a 'yonu, -v mo Saki ko 'a 'diayi Saan* 'hven-. -Yusu =tue -nu Buanisesinyre, -e -hen 'nyre 'yonu -mu', -v 'wi -mamve yi; 18ko Adre, ko Filipu, ko Batelemi, ko Matie ko Toma, ko Saki, -e mo Alufe a 'yu, ko Tade, ko Simo. Simo a 'mu, 'ki e ni 'li nyibli -mu', -v 'ye ni -hua Romakue 'nyi; 19ko Judia Yisikalio. E mo nyiblo -mu', -e di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pu.

-Te -Yusu a 'dukue -hve bu gba la-a

20-Te e -hi, -e -bi -Yusu mu 'li 'kayu bu, e ko 'a -nagbopu* 'hven-, Kee, nyibli -huɔhuɪ =glaa 'li-t le de. E nu-o, v 'ni -ko-co 'hru, 'ki bu di de. 21-Te a 'dukue 'wun -ti a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e -bi 'waa 'mumu, v daa =ne, 'a 'lu -hon 'v 'hru wlon. E no- nu-o, 'v bi 'hru wlon, 'ki 'v 'a gbugba a -ta'.

Nyibli wen 'ni, 'ku -hvan* ni 'v -Yusu ke'

(Matie 12.22-32; Luku 11.14-23; 12.10)

22Nyisva a tetetɔnyu* =du, v nu- -hon la 'li Jrusredio 'kwli, 'v hlee la -Yusu a de ki, v wen: «-Yusu -bu, Besebuli*, -e mo 'kuo -huɪn a nyiblo gbagbu Satan*, e no- ni 'v=v ke', e no- yi-t 'klɪ -nyi, 'ki bu bla 'kuo -huɪn, -v ni 'v nyibli ke' le.» 23Bu pu 'ki le, -e -bi -Yusu da =nu ni, 'e ni 'ledu, 'e -hihie =nu kle, e wen: «=Bi Satan -we 'li bu bla 'a dionu le ni? 24=Bu puu =ne de yi: 'Ki 'li 'blugba 'kwli, nyibli 'bu 'be =tu le, 'blugba a 'mu, e di bi =hlon. 25'Ya 'v 'lu de, 'kayu a 'dukue 'bu 'be =tu, 'kayu a 'mu, e di le 'ni -gbe. 26-E -bi Satan 'bu yi 'a dionu yi ni -wen, e 'yi 'li-t 'li -we

bu nu =dedede, 'a 'klu di bu 'nu -we. 27 E 'wi yi, nyiblo =du 'yi 'lu-ti 'li -we, bu pa 'li 'kluninyo a 'kayu bu, bu mu =tebli 'yri, 'bu mo, 'bu 'yi 'kluninyo a 'mu -mva -ni. Kee, 'bu mva =ne, -e -bi 'hru pe 'v bu, 'ki bu 'yri 'a 'kayu a =tebli a pepe.

28 E mo =han-ti =ni, 'ni yi 'a mo=ɔ -lee -ni, -e mo, Nytsua =we 'li bu 'wowla nyibli a de 'kuku* a pepe ni, 'ye =bu v -ha Nytsua 'yri le. 29 Kee, nyiblo =bu, -e di Nytsua a -Hihiu* 'yri le -ha, Nytsua 'yi 'lu-ti 'li -we, bu 'wowla 'a de 'kuku a 'mu, 'klo -mo 'klo, -e nu=ɔ, e nu de 'kuku, -e hie 'klo.»

30 Ke- -Yusu nu la 'waa kle-huhtale, -e nu=ɔ, v wen 'ni, 'ku -huan ni la 'v=v ke'.

-Yusu a 'dii ko 'a 'dayinu 'hven-

(Matie 12.46-50; Luku 8.19-21)

31 'Ki v ni 'li 'kayu ni -do a 'mu bu, -e -bi -Yusu a 'dii ko 'a 'dayi nyibepe 'hven-, v nyre 'v ni. 'Ki v hree 'li -patv', 'v te 'li nyiblo, 'e mu -Yusu da mo. 32 Nyibli -huohu ni bu, 'v =glaa 'li -Yusu le. -E -bi, ke- v pu-ti yi: «'Ye ke, -na 'dii ko -na 'dayinu, 'ki v ni 'v -patv', -mo v de.» 33 -E -bi e wen: «-U -bi ni 'v, 'v mo 'na 'dii ko 'na 'dayinu 'hven- =we,» 34 'e 'du 'yii ye', 'e 'ye nyibli -mu', -v ni ble, -v =glaa 'lu-ti le, e wen: «Ba 'ye ke, nyibli =bu, v nu- mo 'na 'dii, 'v mo 'na 'dayinu =we. 35 Nyibli -mu', -v ni Nytsua a kiweenle, v nu- mo 'na 'dayinu, ko 'na 'dii =we.»

-Yusu pu la 'dudonyo a 'ledu

(Matie 13.1-23; Luku 8.4-15)

4 ¹ -Nyrɔwo =du, -Yusu 'e mu 'li Galileblugba a 'yru wien de, 'e tve 'li Nytsua a -ti, nyibli -huohu 'v =glaa 'lu-ti le. Bu 'ye ni 'ye 'hru, e no- mo bu ya 'li 'blagbi 'kwli, 'e ni bu, 'e 'yaya 'li 'nie ki bu, nyibli a 'mu, 'v 'wle 'v 'gbahlɔn bu, ² 'e tve =nu =tebli -huohu, 'ki 'li 'ledu 'kwli. Ke- e pu nyibli a 'mu yi, e wen: ³ «Ba pu 'mu nva yi bu. E ko la -nyrɔwo =du, nyibehtan =du 'e mu la 'a =tebli 'do mo. =tebli a 'mu, e =gble 'lu-ti -ci 'kwli le. ⁴ -Te e yi-ti ni =gble, -e -bi 'a de -bi bi 'li 'hru wlɔn le, nuvli 'v -di, 'v di=e. ⁵ 'A 'hven a de, e =gbla, -tɔtɔkotɔ -mu', e bi 'v ki, 'hu pa ni 'lu-ti bu, 'e 'sii yi, 'e =ga ti ni -do a ti 'yri,

© David C. Cook Foundation

-ε nu=ο, -tutokuti a 'mu, -ε ni 'u 'hi a 'mu ki, ε 'yi -hu. 6-Te ε =ga, -te 'yru bi 'li yɔ', ε nɔ- mɔ 'a -kwli bu 'yru, -ε nu=ο, 'a -wlobu kve 'hi a 'mu yi. 7'A ta a de, ε -gbla, 'ki ε bi 'li 'witi 'nyi. -Te ε =ga, -ε -bi 'witalili 'buu =ne 'lu le. 'A -ti, 'dɔdɔde a 'mu, ε 'yi bli -pu. 8'A -hen a de, ε -gbla, ε nɔ- bi 'u -haan-tutu ki. -Te ε =ga, 'ε 'sii yi, 'ε ku -tεε, 'ε pu bli. 'A blu ni -do, ε pu 'yɔ a (30) -wlv =tu 'u -pu, 'a de -bi pu 'yɔ a (60) -wli ni ta, 'a de -bi pu 'yɔ a (100) -wli ni -hun.» 9-ε -bi, ke- -Yusu pi la 'ki =nu yi, ε wen: «'Bu mɔ, 'ba kɔ -ti'winnva, -ε -bi ba 'win -ti -dodo.»

10Ti gbi bu -hi, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* ni -pu =tu 'u 'hven kɔ hiap-nagbopu -bi 'hven-, u nu- hie 'u. -ε -bi u 'beti 'ki-ti 'ledu a 'mu a 'mini ni. 11-ε -bi, ε =tu nyibli a 'mu =wɔn, ε wen: «'A mu -bu, -u mɔ 'na -nagbopu, Nyisva ni-e ni, 'a yru 'a -ti' le, ε -hen 'nyre, -te ε ni, 'ε kve nyibli win ki. Nyisva a -ti a 'mu, ε -hli nyibli 'yi ki. Nyibli -mu', -u 'ye ni kve 'mu =wien le, u nu- -mɔ -bi, 'ledu ni -do, nu- -we 'li -bu -hee =nu, bu yru=ο le ni. 12ε ni -do a 'mu, u 'cɔ la=a ni, 'ki 'li Nyisvacɔɔn 'kwli, ti -hi la a ti 'yri, -ε mɔ:

U yɪ-t 'ni 'ye -tɛɛ,
 kɛɛ, v 'ni -yru-o li-t lɛ.
 U yɪ-t 'ni 'win -tɛɛ,
 kɛɛ, v 'ni -yru-o li-t lɛ -wɛ.
 'Bu mɔ, 'bu yɪ wɛn-ɛ lɛ ni yrui,
 v di -hian wɛn -mɔ,
 v 'mu wɛn 'waa 'klɔ Nyɪsua -nyi,
 -ɛ -bi Nyɪsua di wɛn 'waa de 'kuku* 'ni 'wɔwla -ni.»

13-ɛ -bi kɛ- ɛ pɪ -nu yɪ de, ɛ wɛn: «Ba 'ye ni yru 'ledv -bu lɛ, -ɛ -bi a 'yɪ 'li-t 'li -wɛ ba yru -v -bi -mu' lɛ 'klɔ -mɔ 'klɔ.» 14Kɛ- ɛ pɪ 'kɪ: «ɛ 'wɪ yɪ, 'dɔdɔnyɔ -mu', ɛ nɔ -mɔ nyiblo -mu', -ɛ nɛ Nyɪsua a win -mɔ lɛ. 'Dɔdɔ-tebli -mu', v nu- mɔ Nyɪsua a win. 15'Hru -mu', -ɛ kɔ wɔn ɛ yɪ 'v lɛ bi, 'ti- nɔbli 'v -di, 'v di-e, ɛ nɔ- -mɔ nyibli -bu, -v pɪ Nyɪsua a win nɔa yɪ bu, 'ti- Satan*, -ɛ mɔ 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu, 'ɛ yɪ di, 'ɛ -hɛ 'li Nyɪsua a win a 'mu 'waa =wɪ klɛ. 16-ɛ -bi -tɔtɔkɔtɔ -mu', -ɛ ni 'v 'hɔ 'pa kɪ, -ɛ kɔ kɪ 'dɔdɔ-tebli -bi bi 'v lɛ -wɛ, ɛ nɔ- mɔ nyibli -bu, -v yɪ Nyɪsua a win 'win, 'ti- -v yɪ-t kɪ wɛn, 'kɪ 'li plɔ a bleele 'kwli, 17'ti- -v yɪ-t kɔa 'ble, 'kɪ 'li ti 'cumi gbi 'kwli. Kɛɛ, v 'yɪ-t -hɔa, 'kɪ bu pɔ 'ma, 'kɪ 'li 'waa =wɪ kɪ. Nyibli a 'mu, 'waa 'bio -mu', -v 'ye ni -hɔa Nyɪsua a win, 'bu yɪ -nu -hɔwɛn ni -tui, ɛ kɔ, 'bu yraa =nu, -ɛ -bi 'waa nyɪsvade a 'mu, ɛ sɛ =nu ni. 18-Tɔtɔkɔtɔ -mu', 'witi ni 'v kɪ, -ɛ kɔ kɪ 'dɔdɔ-tebli -bi bi 'li lɛ -wɛ, 19v nu- mɔ nyibli -bu, -v yɪ Nyɪsua a win 'win, 'ti- nyibli a 'mu 'v yɪ 'klɔ kɪ a 'kla-wliye'yɪya a hritile -hriti -ni, kɔ, 'v nɛɛ kɔkɔ-tebli a -ti =wɪ klɛ, -tebliɔ -bu, -ɛ pɪ 'li =nu kɪka 'nyɪ; 'klɔ a -tebli -bu, v nuɛ -ni, ɛ nɔ- 'waa =wɪ yɪ =wien lɛ kɔɛ. -Tebli a pepɛ a 'mu, ɛ ni-e ni, Nyɪsua a win 'ɛ 'ye ni nu -kɔan, 'kɪ 'li 'waa =wɪ kɪ, 'ɛ yɪ lɛ -hihre -ni. 20-ɛ -bi, -haan-tɔtɔkɔtɔ -mu', -ɛ kɔ kɪ 'dɔdɔ-tebli -bi bi 'li, ɛ nɔ- mɔ nyibli -mu', -v yɪ Nyɪsua a win 'win, -v yɪ-t kɔa 'ble, 'ti- 'ɛ ni -kɔan, 'kɪ 'li 'waa =wɪ kɪ, 'wɪ a (30) -wɔv =tu 'v -pu, kɔ (60) -wɪ ni ta, kɔ (100) -wɪ ni -hun, 'ɛ -hi 'v -tɛ v nu 'a 'winwun.»

-Yusu pɔ la 'napɪ a 'ledv

(Luku 8.16-18)

21Kɛ- -Yusu pɪ la =nu yɪ de, ɛ wɛn: «Nyiblo 'bu 'bia 'napɪ, ɛ 'ni =jri-e li-t kɪka 'lu bu, kɔ, nyiblo 'bu 'bia 'napɪ, ɛ 'ni =tu-o li-t -bele bu. Kɛɛ, 'kɪ ɛ =tui 'v=v de 'lu bu, -ɛ di-e nu, ɛ 'mu 'li 'kayu ble yru. 22-Tebli a pepɛ -mu', -ɛ -hli, ɛ di kɔ -nyrɔwɔ,

ε 'mv pepe' bi, ε kɔ, -tebli a pepe -mv', nyiblo -du 'yi la -yi, -nyrɔwɔ di 'v 'ni nyre -we, v 'mv=v le yru. 23 Ba pu 'mv nua yi bu -tɛɛ: Nyiblo 'bv ni 'v, 'bu kɔ -ti'wunnua, bu 'win -ti -dodo.»

24-ε -bi ke- ε pi =nu yi de: «Nyisua a win -bu, 'n yi 'a mu -lee -ni, ba =tu=ɔ 'yie. -Tɛ -mv', a di 'a 'winwun nu, ke- Nyisua di 'a mɔ=ɔ 'a leyruete nu. 25 Nyiblo -mv', -ε pi Nyisua a win nua yi bu, Nyisua di-e 'ni nu, ε 'mv=v' le yru, ε 'mv -te -mv', ε nu la 'a 'winwun 'v -hi. Kεε, nyiblo -mv', -ε 'ye ni pu=v nua yi bu, ε 'yi 'li-ti 'li -we, bu yru=ɔ' le pepe.»

**-Yusu pu la 'dudɔ-tebli -mv',
-ε kɔ -do -yi ni a 'ledu**

26 Ke- ε pi la =nu yi de, ε wen: «-Tɛ Nyisua ni nyibli a win a kukɔle, ε 'wi- nyiblo, -ε -gbla 'dudɔ-tebli, 'ki 'li 'a -ci ki. 27-Tɛ ε -we 'a -gbugbla -mɔ, -ε -bi ε mu 'dɔ. -Nyrɔwi a pepe -mv', ε -hii 'li 'dɔ, -ε -bi 'dudɔ-tebli a 'mv, ε -gbla mɔ, 'ki 'li -ci ki, ε ni -do, ε yi 'ni ni, ε mɔ, ε 'ni -hii-e 'li -ci a 'mv ki. 28-Tutu ni -do, ε nɔ- ni-e, 'ε yi ni. 'A -gba, -ε ni yi-hede, -te ε -ku, ε pu bli, 'a 'yɔ 'ε -ku. 29-Tɛ 'dudɔ-tebli a 'mv, ε -hlu, -ε -bi ε mu ni, 'ε gba 'a -paka, 'ε 'ce-ε, -ε nu=ɔ, 'a 'ciceti nyre 'v ni.»

**-Yusu pu la 'dudɔde -mv',
-ε kɔ 'yεε =cimi -ni a 'ledu
(Matie 13.31-32,34; Luku 13.18-19)**

30 Ke- -Yusu pi =nu yi, ε wen: «'N di pu 'ledu -bi, -te -mv' Nyisua ni, 'ε kɔ nyibli a dodoyo win ki, 'ti- nyibli -bi 'v yi kle -bii -ni, 'mv 'a mɔ=ɔ -tɔ -ni. 31 De a 'mv, ε 'wi- 'dudɔde -mv', -ε kɔ 'yεε =cimi -ni dtaki, 'ε -hi 'v 'dudɔ-tebli a pepe a 'yɔ 'v. 32 Kεε, 'bu 'dɔ=ɔ, ε yi 'ni ni. 'Bu -ku, ε 'bue ni, 'ε yi 'v 'dudɔ-tebli a pepe 'v -hi, kɔ, 'ε pi babu gbagbi. 'A babu a 'mv, ε -we 'li nobli bu puu 'li 'lue ni.»

33-Tɛ 'ledu -bu, ε ni 'mv, ke- -v -bi ni la 'mv, -Yusu 'ε pi la =nu, 'ε tue la nyibli Nyisua a win. -ε -bi de -mv', nyibli -we 'li bu yru' le, ε nɔ- ε tue la =nu. 34 Ti a pepe, 'bu yi la =nu de ni tue -ni, 'ki 'li 'ledu 'kwli, ε tue la 'li =nu. Kεε, ε kɔ 'a -nagbopu* ni -do 'huen-, 'bu 'be -mɔ le, 'ti- 'ledu a pepe -mv', ε pi, 'ε -hihiε la =nu=v kle.

-Te -Yusu nyra la duduo bu*(Matie 8.23-27; Luku 8.22-25)*

35-Nyrɔwɔ nu -do a 'mu a -winse, -ε -bi -Yusu lee ne 'a -nagbopu* nu, ε wen: «Ba =ta 'li 'yru a 'kɪbɪa -bi -mu' kɪ,»
 36'a -nagbopu 'u gba=a, 'u 'ya 'li 'blagbi -mu', -ε kɔ 'kwli ε tɔε wen 'li nyibli Nyɪsɔa a -ti 'kwli, 'u gba nyibli a 'mu wlu, 'u -mu. 'Kɪ 'u 'waa 'blagbi 'huɪ, 'blagbi -bi nu 'u -wε.
 37Bu nu 'kɪ 'u 'nie kɪ, bu yɪ nu mi, ti nu -do a ti 'yri, -ε -bi duduo cε 'li nu, 'yru 'ε -tɔa 'dɔɪ a pɔpɔv, 'yru a 'dɔɪ a 'mu, 'u ni=e, 'nie 'ε yɪ 'li 'blagbi 'kwli lε 'wle. -ε -bi 'blagbi -tɔa 'li'yiile, 'kɪ 'u 'yru a 'dɔɪ -mɔ, -v yɪ 'li=ɪ 'kwli lε 'wle.
 38Ti a 'mu 'yri, 'kɪ -Yusu pε 'li 'blagbi a -moko 'yri bu, 'ε pɔ 'u 'a 'lu 'pela kɪ bu, 'ε yɪ ŋme. -ε -bi 'a -nagbopu -ha-a ŋmena', v wen: «Tɔɔnyɔ, =bi ε 'nɪ 'yaa-a li -mu 'kla -wliye, -tε -a mi bu -wε mɔ?», 39-Yusu 'ε 'du ye', 'ε 'plεε 'li pepe kɔ 'yru a 'mu 'hɔn- mɔ, 'kɪ 'li win 'yaklɪ 'kwli, ε wen: «Ba ma wien, ba wεen kɪ bu!» -Te ε pɔ win, -ε -bi duduo a 'mu, ε nyra bu, 'yru a pepe 'ε wεen kɪ bu. 40-ε -bi -Yusu =hian -mɔ, 'ε 'plεε 'li 'a -nagbopu -mɔ, ε wen: «De- kɔ -ti 'a yɪ huannɔ pie 'li? A 'tɔε 'yεε Nyɪsɔa =wlv yɪ nu -kue -nɪ?»
 41'A -nagbopu -mɔ -bi, v 'ta 'u blε diaktɪ, 'u yɪ 'li lε 'puple -nɪ, v wen: «Ba 'ye kε nyiblo -bu, pepe kɔ 'yru 'hɔn-, v =tui 'v=v nu.»

-Te -Yusu -gble la nyiblo =du, 'kuo -hɔn* nu la 'v ke'*(Matie 8.28-34; Luku 8.26-39)*

5 1-Te dε a 'mu, ε -hi, -ε -bi v nyre 'li Galileblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa -mu', -ε mɔ Gelasakɔε a 'blɔgba kɪ nu.
 2-Yusu bu =ti 'li 'blagbi 'kwli, ti nu -do a ti 'yri, -ε -bi nyibehian =du, ε nɔ- -hɔn 'li 'kudɔɔ bu, 'ε mu=o ye' 'bε mɔ. Nyiblo a 'mu, 'ku -hɔn nu 'v=v ke', 'ε =tui-e =hɔn.
 3'Kɪ ε 'ti 'li 'kudɔɔ bu, -v nu 'li dɔgbɪ 'kwli. Nyiblo =du 'yɪ 'li 'a muale 'li -wε, 'ye =bu v nu 'cun. 4ε kɔ ti, 'u pɪ la 'li=ɪ -hannya dabɪ lε, kɔ 'u ni la 'cun -wε, 'u yɪ la 'a buɪ -mva -nɪ. Kεε, 'a pepe a 'mu, ε yɪ cɪcε la-a lε. Nyiblo =du 'yɪ 'kɪ 'a kuklɔ a 'klɪ -kɔ de. 5Ti a pepe, 'tɔ kɔ -nyre, dɔgbɪ, nɔ- ε ne 'lu lε, kɔ 'dabi -mu', -ε nu 'li dɔgbɪ 'kwli, nɔ- ε ne 'nyɪ lε, 'ε pɪ -cici lε, kɔ, 'ε hle 'a dɔnɔv 'hɪ lε.

6-Tɛ ɛ 'ye -Yusu, -ɛ yɪ 'lɪ di, -ɛ -bɪ ɛ gba-a cigbɛ yɪ, 'ɛ mu 'v=v ye', 'ɛ 'gbɪa kwɪ, 'kɪ 'v=v ye', -ɛ di=e nu, -Yusu 'mʊ=v -hɛɛ -nɪ. 7-8-ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ 'ku -hʊan a 'mʊ yɪ, -ɛ nɪ 'v nyiblo a 'mʊ ke', ɛ wen: «'Ku -hʊan, -hɔn 'v nyiblo -bʊ ke'!» -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʊ, ɛ 'yɛɛ 'lɪ win, 'ɛ pɪ lɛ: «-Yusu, -Tɪ'yi'buanyɪsua a 'Yu, dɛ a 'dɪ -bɪ -hʊɛ -bʊ nu 'mʊ -mɔ 'lɪ? 'N nyaa -mʊ lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'nyrɛ 'kwɪ, -nɪ 'tuo 'mʊ -hʊɛn.» 9-ɛ -bɪ -Yusu 'beti-e nɪ, ɛ wen: «-Na 'nyrɛ 'lɪ?» -ɛ -bɪ ɛ -tu-o -wɔn, ɛ wen: «'Na 'nyrɛ mɔ Dakɔ, -ɛ nu-o, -a -hʊ nɪ.» 10-ɛ -bɪ ɛ -tua -Yusu a lenyaalɛ dɪaktɪ, ɛ wen: «-Nɪ 'blaa 'lɪ 'kuo -hʊn lɛ, 'kɪ 'nɛ-'blugba -bʊ 'kwɪ.»

11'Kɪ 'v -tɛ nɪ -do a 'mʊ, 'kɪ dugba -dʊ nɪ 'v, 'a 'kɔtɔ -bɪ 'ɛ bi 'yru. 'Kɪ buɪca=ju gbagbʊ nɪ 'v, 'v wɛ -tʊtʊ, 'v yɪ dɛ di. 12-ɛ -bɪ 'kuo -hʊn a 'mʊ, 'v nyɛɛ -Yusu lɛ, 'v wen: «Wen=ɛ kɪ, 'kɪ -ba bi 'v buɪcɪ -mʊ' ke',» 13-Yusu 'ɛ -wen, 'kuo -hʊn a 'mʊ, 'v -hɔn 'v nyiblo a 'mʊ ke', 'v bi 'v buɪcɪ a 'mʊ ke', buɪca=ju a 'mʊ, 'v 'gba ci lɛ, 'v -tɪ dugba, 'v bi 'lɪ 'yru -mɔ lɛ, 'v 'kukʊ lɛ. Buɪcɪ a 'mʊ, -v 'kukʊ lɛ, 'v -wɛ 'lɪ buɪcɪ a 'miliwɪ nɪ 'hʊɛn nɪ.

14-Tɛ nyibli -mʊ', -v nɛɛ buɪcɪ a 'mʊ, 'v 'ye -tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ 'v 'gba ci lɛ, 'v -mu, -tɛblɪ a pepɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'v na-a -mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'du kɔ -yriɣbi 'hʊɛn- kɛ. -Tɛ nyibli 'wɪn, -ɛ -bɪ 'v di nɪ, 'v 'mʊ -tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ 'ye. 15-Tɛ 'v nyrɛ 'v -Yusu 'hʊɪ, 'kɪ 'v yɛɛ 'v nyiblo a 'mʊ bu, 'kuo -hʊn -hʊɔhʊɪ nɪ wen 'v ke', 'ɛ pʊ wlawɔ, 'ɛ nɪ bu. ɛ 'wɪ- nyiblo -bʊ yɪ, nɪblɪ 'yɪ -hʊan nɪ ni. Nyibli a 'mʊ bu 'ye=e, -ɛ -bɪ huannʊ bi 'lɪ -nʊ 'kwɪ. 16Nyibli a 'mʊ, -v 'ye -tɛblɪ a pepɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'kɪ 'v nyiblo a 'mʊ kɔ buɪcɪ 'hʊɛn- kɪ, 'v na-a -mɔ lɛ, 'kɪ 'v nyibli -mʊ', -v di -ta 'ye mɔ ye'. 17-ɛ -bɪ 'v -tua -Yusu a lenyaalɛ, 'v wen: «-Hɔn 'nɛ-a nɛ 'blugba -bʊ 'kwɪ.»

18-Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu 'ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwɪ. -Tɛ ɛ 'ya, -ɛ -bɪ nyiblo a -mʊ', 'kuo -hʊn nɪ wen 'v ke', ɛ nyɛɛ -Yusu lɛ, 'kɪ bu na-a -mɔ. 19Kɛɛ, -Yusu 'yɪ-tɪ kɪ -wen, ɛ wen: «Mu 'lɪ -na 'dɪɔ 'kwɪ, 'kɪ 'lɪ -na kukɔnyibli -mɔ, -tɛblɪ gbagbɪ a pepɛ -mʊ', Kukɔnyɔ Nyɪsua nu -mʊ -mɔ, kɔ, -tɛ ɛ nu -na nyat a yuyruo, -bʊ na 'a -tɪ -mɔ lɛ.» 20Bu pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʊ, ɛ bi 'hru wɔn, 'ɛ mu 'lɪ Dekapɔblugba 'kwɪ, -tɛblɪ gbagbɪ a pepɛ -mʊ', -Yusu nu-o -mɔ, 'ɛ nɛ=ɛ -mɔ lɛ, nyibli -mʊ', -v yɪ 'wɪn, 'ɛ kɛɛ 'waa -wɪlɪ lɛ.

-Te -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'klɔ, kɔ,
 -te ε nu la=a, nugba -mɔ', -hlɔbleblekɔe ni la,
 -ε -hren la 'a wlawlɔ le, 'a 'kɔe 'ε -we la
 (Matie 9.18-26; Luku 8.40-56)

21 'Kɪ -Yusu nɪ 'lɪ 'blagbɪ nɪ -do a 'mɔ 'kwli, 'ε mu 'lɪ Galileblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa -bɪ -mɔ' kɪ. -Te ε -tɪ, ε nɪ 'v 'yru a 'mɔ wien, -ε -bɪ nyibli -hɔɔhɔɪ -we ti kɪ, 'v -glaa 'lɪ-tɪ le. 22 Bɔ nɪ 'v bɔ, -ε -bɪ Nyɪsɔa a 'kayu* a nyiblo gbagbɔ -bɪ nyre 'v nɪ. 'A 'nyre mɔ Sayilu. Bɔ 'ye -Yusu, -ε -bɪ ε 'gbla kwli, 'kɪ 'v=v ye', 23 'ε nyεε =nε le, ε wen: «'Na 'yu nyɔyɔ gbe, 'a 'hɔɪ hren nɪ, ε -hɔe bɔ 'ku. 'N nyaa -mɔ le, di 'lɪ, -bɔ pɔ=v dabɔɪ 'lu bɔ, -ε di-e nu, 'a 'kɔe 'mɔ -we, ε 'mɔ -hɔnhlɔn pɔ.» 24 -ε -bɪ -Yusu wen nɪ, ε kɔ=ɔ 'hɔen- 'v mi, nyibli -hɔɔhɔɪ 'v yɪ-tɪ =wien kɔe, 'v 'nyɪnyre 'lɪ-tɪ yre.

25 -ε -bɪ 'kɪ 'lɪ nyibli a 'mɔ 'nyɪ, 'kɪ nugba -dɔ nɪ 'lɪ. ε nɔ- 'kɔe ni. 'A 'kɔe a 'mɔ, ε nɔ- mɔ -hlɔbleblekɔe. -Te 'kɔe a 'mɔ, ε -tɔa la 'lɪ 'a nunuo, 'a 'yɪ nɪ -pɔ =tu 'v 'hɔen a 'yru -bɔ -a nɪ kɪ. 26 'A 'hɔɪ a 'mɔ, 'a -tɪ, ε na -dɔtɔpɔ a gblegble yre, ε nɪ -hɔen a 'mɔ, 'a 'yeele -mɔ', 'a 'wli a pepe 'ε -we-ε =jre. Kεε, 'a 'kɔe a 'mɔ, ε 'yɪ -we, ε yɪ bii kle nɪ -do. 27 -Te ε 'wɪn -Yusu a 'nyre, ε nɔ- nu-o, 'ε mu 'lɪ nyibli -hɔɔhɔɪ a 'mɔ 'nyɪ, 'kɪ 'v -Yusu ke', 'ε -hren 'a wlawlɔ le, 28 -ε nu-o, kε- ε pɪ 'a dɔɔnɔ yɪ: «'Nɪ -hren 'a wlawlɔ le dadɔ, 'na 'kɔe di 'nɪ -we.» 29 Ti nɪ -do a ti 'yɪ, bɔ -hren a wlawlɔ le, -ε -bɪ -hlɔ nyra bɔ. ε yru-o nɪ, 'kɪ 'lɪ 'a dɔɔnɔ 'hɔɪ -mɔ, -ε mɔ, 'a 'kɔe -we nɪ. 30 Ti nɪ -do a ti 'yɪ, -ε -bɪ -Yusu yru-o nɪ, -ε mɔ, 'kɪ -hɔn 'lɪ-tɪ 'hɔɪ, 'ε -hɪan -mɔ, 'kɪ 'lɪ nyibli a 'mɔ 'nyɪ, ε wen: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ -hren 'na wlawlɔ le 'lɪ?» 31 -ε -bɪ 'a -nagbopɔ* =tu-o =wɔn, v wen: «'Bɪ -na 'mumu, -yɪ-tɪ 'nɪ 'ye, -ε mɔ, nyibli -hɔ nɪ, 'v 'nyɪnyre 'lɪ -mɔ yre. 'Tɪ- =nɪ yɪ 'beti -nɪ, -ε mɔ, nyiblo a 'dɪ -bɪ -hren -mɔ le 'lɪ.» 32 Kεε, -ε -bɪ -Yusu -tɔa 'v 'a dɔɔnɔ 'a 'hɔɪletɪta, -ε di-e nu, ε 'mɔ nyiblo a 'mɔ, -ε -hren-ε le 'ye. 33 Nugba a 'mɔ, hvannɔ a -tɪ, ε yɪ 'nɪ 'hɪhle -nɪ, -ε nu-o, ε yɪ -tɔɔblɪ a pepe -mɔ', -ε mu 'lu -mɔ nɪ, 'kɪ 'v=v -mɔ', 'ε mu 'v -Yusu ye', 'ε 'gbla kwli, 'kɪ 'v=v ye', 'tɪ- -tɔɔblɪ a pepe -mɔ', ε -nu, 'ε na=a -mɔ le. 34 -Te -Yusu 'wɪn 'kɪ, -ε -bɪ ε wen: «'Na 'yu, -te -kuo 'mɔ

=wlv yi a -ti, 'ni nu-o, -na 'kve 'e -we. Mu, 'ki 'li plɔbleeɛ
'kwli, -na 'kve -we ni.»

35 Win ni 'li-ti wlon, -e -bi nyibli -hon 'li nyiblo gbagbu
Sayilu a -te, v wen: «Sayilu, -na 'yu nyrɔyu gbe -ni wen,
ε 'ku ni. 'A -ti, -ha Tɔɔnyɔ -Yusu me le, 'ye =bu -mɔ 'yi-ti 'ku
-ha.» 36 Kεε, -ti a pεpe -mu', v hle, -Yusu 'ni -daa=a li-ti
-dedede. Ke- ε pi 'ki Sayilu yi, ε wen: «-Na =wlv 'ni 'bie 'li
-hlon, kεε, kuo 'mu =wlv yi dadu.» 37 'Ti- v 'mu mu, ε 'yi
-wen, 'ki nyibli -bi bu kve-ε =wien, 'bu 'yi 'a -nagbopu Pielɛ,
kɔ Saki, kɔ 'a 'diayi Saan* ni -do 'pa-. U nu- kɔ-ɔ 'hven-
-mu 'li Sayilu a -te. 38 -Te v nyre 'li, -e -bi -Yusu 'ye nyibli
-huɔhu, 'v 'gbugbe le, 'v pi popowli le, kɔ, 'v ni nyai le.
39 -Te ε pa 'li 'kayu bu, -e -bi ε wen: «De- kɔ -cici a lepupu
'li? De- kɔ 'ki wuwe -we 'li? 'Yu -bu, ε 'yi 'ku, ηmena ε yi
ηme.» 40 Bu pu 'ki le, -e -bi v -tua 'a 'caale. -E -bi ε 'hrɔɔ
nyibli a pεpe a 'mu ni, 'e da 'yu a 'baɪ, kɔ 'a 'dii,
kɔ 'a -nagbopu ni ta -ni wen, 'v pa 'li -gblo -mu', -e kɔ 'kwli
'yu pe 'li bu. 41 -Te v pa 'li, -e -bi -Yusu kɔ 'yu a dabu bu,
ε wen: «Talita kumi,» -e -hen 'nyre: «'Yu nyrɔyu, -mɔ 'n yi
-lee -ni, 'du ye'.» 42 Ti ni -do a ti 'yri, ε 'du ye', 'e -tua nna.
'Yu a 'mu, ε kɔ 'yri ni -pu =tu 'v 'hven. Bu 'ye 'ki de a 'mu,
-e -bi ε kεε 'waa =wli le diakti. 43 -E -bi -Yusu ti =nu ni, 'ki 'li
win 'yakli 'kwli, ε wen: «De -bu, 'n -nu, nyiblo =du 'ni 'lee 'li
'a 'bi.» -E -bi ke- ε pu de: «Ba -nyi=e didide, ε 'mu=v di.»

Nasaletɛ a nyibli 'yi -Yusu =wlv yi -kuo -ni

(Matie 13.53-58; Luku 4.16-30)

6 1 -Te -tebli a 'mu, ε -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li 'dɔ a 'mu
'kwli ni, 'e mu 'li 'dɔ -mu', -e kɔ 'kwli ε kuu 'li. E kɔ
'a -nagbopu* 'hven-, v nu- -mu. 2 -Te -wuwle-nyrɔwɔ* nyre 'v,
-e -bi 'ki v mu 'li Nyɪsua a 'kayu* bu, 'e -tua Nyɪsua a -ti
a tɔɔle. Nyibli -huɔhu -mu', -v ni 'v, -te v 'win 'a tɔɔwin
a 'mu, -e -bi ε kεε 'waa =wli le, v wen: «Nyiblo a 'di
-bi -tɔɔ =ne -ti -bu, ε hle 'li? Nyiblo a 'di -bi -nyi-e
=tɔɔ -mu' 'li? Kɔ, nyiblo a 'di -bi -nyi 'ki-ti 'kli, 'ki bu nu
=wilekεε-tebli -bu 'li? 3 -A yi-e ni, -e mɔ, ε mɔ 'camude =mɔ,
'e mɔ Mari* a 'yu. 'A 'diayi nyibepu, v nu- mɔ Saki, kɔ Sosti,
kɔ Judi, kɔ Simɔ. 'A 'diayi nyrɔyo ni 'ne- -a mu 'nyi -we.»
'Waa 'lule-hihiedu a 'mu, ε nɔ- nu-o, 'ki v 'yi-ti =wlv yi

-kuo -ni. 4-ε -bi -Yusu wen: «Nyiblo -bu, -ε mɔ Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ*, υ =tui 'v=v ni, 'ki 'v 'a -ne -tite =du. Kee, υ 'ni =tuu-o 'v=v, 'ki 'li 'a dɔnu a 'dɔ 'kwli, kɔ 'ki 'li 'a 'dɔkɔe 'nyi, kɔ, 'ki 'li 'a 'kayu bu.» 5'Ki 'li =nu 'nyi, -Yusu 'yi 'ki 'li =wɪlekɛɛde =du -nu, bu 'yi bu pu 'hɔhɔrennyo -bi dabu 'lu bu, 'waa 'kɔe 'mu -we a -ti. 6ε kee -Yusu a =wɪ le, -te υ -nu, 'ki υ 'yi-t =wɪv yi -kuo -ni.

**-Te -Yusu lee la 'a -nagbopu* ni -pu =tu 'v 'hven,
bu nu 'hɔnhɔen.yo, bu gba la 'a -ti 'du kle**

(*Matie 10.5-15; Luku 9.1-6*)

-Te ε -hi, -ε -bi -Yusu mi 'du -mu', -v =glaa 'li Nasaleti le kle, 'ε tɔe nyibli Nyɪsua a -ti. 7-ε -bi ε da 'a -nagbopu* ni -pu =tu 'v 'hven ni, 'ε lee =nu, -ε mɔ, bu nu 'hɔnhɔen.yo, bu na 'du kle, 'ε -nyi =nu 'klɪ, 'ki bu bla 'kuo -hɔn* le, -v ni 'v nyibli ke'. 8-ε -bi ε wen: «'Bu mɔ, 'ba yi 'du kle ni ne, a 'ni 'gbaa 'li =dedede, 'bu 'yi kotu† ni -do 'pa-, a 'ni 'gbaa 'li diide -we, kɔ blɔ, kɔ 'wɪyɛ, 9kee, ba gba 'suin ni -do, kɔ wlawɪ -mu', a -pu.» 10-ε -bi ε wen de: «'Bu mɔ, 'ba nyre 'li 'dɔ =du 'kwli, 'kayu -mu', -ε kɔ bu υ di 'li 'a mu -paa -ni, 'ki ba ni 'li -nɪni, ε 'mu 'aan 'dɔ a 'mu a 'kwli-hɔnhɔɔn a ti ki ye. 11'Bu mɔ, 'ba nyre 'li 'dɔ -bi 'kwli, 'bu -hɪa, 'ki bu 'ble 'a mu kua, kɔ, 'bu 'yɛ ni pu 'a mu nva yi bu, -ε -bi ba -hɔn 'li 'dɔ a 'mu 'kwli. 'Ba yi ni mi, ba bubla 'aan bu, -ε di-e nu, 'waa -tɔtɔ a 'pupu 'mu 'a mu bu' le -hɔn, a 'mu=v nyibli a 'mu -tɔɔ -ni, -ε mɔ, 'bu mɔ, Nyɪsua a yɪv 'bu kle =nu, 'waa =gbetu nu-o 'waa dɔnu -mɔ.» 12-Te ε -we 'ki 'waa titie -mɔ, -ε -bi 'a -nagbopu bi 'ki 'du kle, 'v yi nyibli -lee -ni, υ wen: «Ba hie 'v 'aan de 'kuku* bu, ba -nyi 'aan 'klɔ a pepe Nyɪsua,» 13-nagbopu a 'mu, 'v ble 'kuo -hɔn -mu', -v ni 'v nyibli ke' le, kɔ, 'v pi 'hɔhɔrennyo -hɔhɔ 'nyra 'lu le, 'v ni-e, 'waa 'kɔe 'ε yi -we.

-Te Saan* Batisi nu la 'kɔkɔv

(*Matie 14.1-12; Luku 9.7-9*)

14Ti a 'mu 'yri, 'kun Helɔdi*, -ε mɔ Galileblugba a 'kun, ε 'wɪn -Yusu a 'nyre ni -we. =Wɪlekɛɛ-teblɪ -mu', ε ni a -ta',

†6.8 -Yusu a ti 'yri, nyibli nee la kotio. De a 'mu, ε mɔ la 'waa 'blide =nu la.

'a 'nyre 'hɛɛn 'blugba a pepe ki bu. Nyibli -bi wen: «Saan Batisti, -ɛ pi la nyibli 'nie* 'lu lɛ, ɛ nɔ- =nɔ. -Tɛ ɛ 'ku la, ɛ 'hri 'klɔ de. ɛ nɔ- nu-o, 'ɛ ni 'kli ki, 'ɛ ni =wlɛkɛɛ-tebli -mu', -ɛ kɔ 'nyre -a yi 'win.» 15 Nyibli -bi wen: «Eli*, -ɛ mɔ Nyisua a winwɔn-hanyɔ*, ɛ nɔ- 'hri 'klɔ.» Kɛ- -v -bi pi -wɛ: «Nyisua a winwɔn-hanyɔ -bi =nɔ. -Tɛ 'a winwɔn-hanyɔ ni la 'mu, ti -hi la a ti 'yri, kɛ- ɛ ni 'mu -wɛ.» 16 Helɔdi -mɔ -bi, -tɛ ɛ 'win, -ɛ -bi ɛ wen: «Saan Batisti =nɔ, -ɛ kɔ 'lu 'n lee la nyibli bu 'bɛ la 'v, ɛ nɔ- 'hri 'klɔ.»

17-19' ɛ mɔ -tɛɛ, dɛ a 'mu, 'kun Helɔdi nu la Saan Batisti -mɔ, 'ti- 'ɛ mu la 'ku mɔ, ɛ nɔ- -bu: Helɔdi, 'a 'diayi Filipu, ɛ nɔ- kɔ la nɔgba. 'A 'nyre mɔ la Helɔdiadi. Helɔdiadi a 'mu, ɛ nɔ- Helɔdi -ha la Filipu -ji', 'ɛ kɔ la=a. -Tɛ Saan Batisti 'win la, -ɛ -bi ɛ wen: «ɛ 'yi 'v lɛ -nɔɔ -ni, 'ki -na 'diayi Filipu bu di 'klɔ ni, -bu di-e 'a nɔgba -ji' -ha, -bu di-e kɔ.» Helɔdiadi -mɔ -bi, -ti a 'mu, Saan Batisti -hla, ɛ nɔ- nu-o, 'ɛ pi =nɛ yru lɛ diaki, 'ɛ lee Helɔdi, bu lee nɛ 'a 'seyo bu klɔ Saan Batisti, bu mua =nɛ, 'ti- bu pu=v =ji'. -Tɛ v pu 'ki-ti =ji', -ɛ -bi Helɔdiadi =mɔɛ 'a 'lɛ lɛ. Kɛɛ, ɛ 'yi 'li-ti 'li -wɛ, 20-ɛ nu-o, Helɔdi, ɛ yi Saan Batisti 'ni pie, kɔ, 'ɛ =tui 'v=v. ɛ yi-e ni, -ɛ mɔ, 'a 'klɔ 'sii 'v yi, 'ti- 'ɛ mɔ Nyisua a nyiblo. ɛ nɔ- nu-o, 'ɛ =tui-e 'yie. 'A -nɛ ti, ɛ kɔ=ɔ 'hɛn- 'bu yi toto ni pi, Saan a totowin -hɛ Helɔdi 'ku diaki, kɛɛ, ɛ nɛ =nɛ ni, 'ki bu 'win 'a win.

21-Nyrɔwɔ =du 'ki, -ɛ -bi 'a nɔgba Helɔdiadi, ɛ 'ye la 'hru, 'ki bu nu-o, bu 'la Saan. -Nyrɔwɔ a 'mu, ɛ nɔ- mɔ la -nyrɔwɔ -mu', -ɛ kɔ 'kwli v kɔɔ la 'v Helɔdi, 'a lɛ'mimle. -Nyrɔwɔ a 'mu 'a -ti, ɛ da la nyibli, v 'mu lɛ 'mle, kɔ, v 'mu de di. Nyibli a 'mu, ɛ -da, nu- mɔ 'a 'blugba, -ɛ mɔ Galileblugba a naanyu, kɔ 'seyo a nyibli gbagbi, kɔ 'blugba a nyibli gbagbi -bi 'hɛn-. 22'Ki v ni 'ki 'v bu, -ɛ -bi Helɔdiadi a 'yu nyrɔyu pa 'li =nu 'nyi, 'ɛ -tua yiyie. 'A yiyie a 'mu, ɛ klɔɔ Helɔdi ki diaki, ɛ kɔ nyibli -mu', ɛ da wen lɛ'mimle ki 'hɛn-. -ɛ -bi kɛ- ɛ pi-ti yi, ɛ wen: «-Hua 'a -nɛ dɛ, -na =wlv nɛ -ni. 'N di -mɔ=ɔ 'ni -nyi.» 23 Kɛ- ɛ pi-ti yi de: «'N 'svu ni, 'a -nɛ dɛ, -di -hua, 'n di -mɔ=ɔ 'ni -nyi, 'ye =bu ɛ mɔ 'na 'blugba a 'kutɔ.» 24-Tɛ 'yu nyrɔyu 'win, -ɛ -bi ɛ 'hri ni, 'ɛ mu 'a 'dii 'beti mɔ, ɛ wen: «'Na 'dii, dɛ a 'di -bi =bu -hua 'li?» -ɛ -bi 'a 'dii wen: «Dɛ -bu -hua, ɛ nɔ- mɔ Saan Batisti a 'kukuv. Bu 'bɛ 'v 'a 'lu,

bu ya 'li-ti 'li, -a 'mu-v 'ye, -ε mɔ, ε 'ku ni.» 25 'Ti- 'a 'dii 'mu -yre, -ε -bi 'yu nyrɔyu a 'mu, ε 'kika ni, 'ε pa de, 'ε mu 'v 'kun ye', ε wen: «De 'n -huε, ε nɔ- mɔ Saan Batisi a 'kukuv. 'Be 'v 'a 'lu, -bu pu 'li-ti hu 'kwli, -bu ya 'mɔ-ɔ yi, -te ti nε -bu.» 26-Tε 'kun 'win, -ε -bi 'a =wlv 'mve bu. Kεε, -te ε 'suu wen -ni, 'ki 'v nyibli -mu', ε -da ye', 'a -ti, ε 'yi 'li-ti 'li -wε, bu hia. 27-Ti ni -do a ti 'yri, 'ε lee nε 'a 'seyotayu -bi, ε wen: «Mu 'li -jikayu bu, -bu 'be 'v Saan Batisi a 'lu, -bu ya 'mɔ-ɔ yi, -te ti nε -bu,» 'seyotayu a 'mu, 'ε mu 'li -jikayu bu, 'ε 'be 'v Saan a 'lu, 28'ε pu 'li-ti hu 'kwli, 'ε ya-a, 'ε -nyi-e 'yu nyrɔyu a 'mu, 'yu nyrɔyu a 'mu, 'ε gba-a 'a 'dii yi. 29-Tε Saan a -nagbopv 'win 'a 'kuku-ti, -ε -bi v di la ni, 'v -hva 'a -plahvi, 'v gba la-a, 'v =tu la-a. Kε- Saan Batisi nu la 'kukuv.

**-Tε -Yusu wloo la 'fɔɔ, 'ki 'v nyibli a 'miliwi
ni -hun ye', 'v di la-a, 'v =mla la**

(Matie 14.13-21; Luku 9.10-17; Saan 6.1-14)

30-Tε -Yusu lee la 'a -mɔnanyv*, bu na la 'du kle, bu hla la 'a -ti, 'a -mɔnanyv a 'mu, v -me kle, 'v -di, 'v -gbee 'v -Yusu 'hvi. -Tεbli a pepe, v -nu, kɔ, -ti a pepe, v tɔɔ nyibli, ε nɔ- v nε -mɔ le, 'ki 'v -Yusu ye'. 31 Nyibli -huɔhvi mi la 'v =nv 'hvi le, 'v pi la toto, 'ti- 'v -hven la 'v =nv 'hvi. ε nɔ- nu-o, -Yusu kɔ 'a -nagbopv* 'hven-, 'v 'ye ni kɔ ti, 'ki bu di de. ε nɔ- kɔ -ti, -Yusu 'ε lee nε 'a -nagbopv, ε wen: «Ba 'de, -ba mu 'li -te -mu', 'du bii 'li yi, -ε di-e nu, -a 'mu 'li 'hvi le -ha de gbe.» 32-ε -bi v bi 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'li -te -mu', 'du bii 'li yi. 33 Kεε, nyibli -huɔhvi, -v 'ye =nv, -te v yi ni mi, v yru =nv ni, 'du a pepe a nyibli 'v 'be -wlu, 'v 'yraa 'yru wien le, 'v 'be =nv ye', 'ki 'v -te -mu', v di 'v -kwlee -ni.

34-Tε -Yusu =ti 'li 'blagbi 'kwli, -ε -bi ε 'ye nyibli -huɔhvi a 'mu, -v ni 'v ni. Bu 'ye =nv, -ε -bi 'waa nyai -tva 'a nunuo, -ε nu-o, v 'wi- blabli yi, -v 'yi kukɔnyɔ -kɔ, 'ε bi 'v, 'ε -tva 'waa -tebli -huɔhvi a tɔɔle. 35-Tε 'tɔ yi ni -wen, -ε -bi -nagbopv 'yɔya 'v -Yusu 'hvi bu, 'v lee =nε, v wen: «-Tite -bu, -a ni 'nε-, 'du bii 'nε- yi, didide 'yi 'nε- -ni, 'ti- 'tɔ -wen ni. 36'A -ti, lee nyibli -bu, bu mu 'li 'du kɔ -yrigbi -mu' kle, -v =glaa 'li -a mu le, bu mu 'waa dɔnv a diide le =muɔ,

v 'mv=v -tɔ.» 37-ɛ -bɪ -Yusu wen: «'Aan =gbetv, ba -nyi =nu diide.» -ɛ -bɪ v wen: «Dɛ a 'dɪ -bɪ -a di gba, -a 'mv 'waa diide -tɔ 'lɪ? 'Wliblɔ, -a di gba, 'tɪ- -a 'mv 'waa diide 'ye.» 38-ɛ -bɪ -Yusu wen: «'Flɔɔkui nɪ -tie a kɔ 'lɪ? Ba mu 'lɪ 'aan blɔ 'kwli lɛ ta.» -Tɛ v ta 'lɪ lɛ, -ɛ -bɪ v lee =nɛ nɪ, v wen: «-A kɔ 'flɔɔkui nɪ =hun kɔ -hrin.yɔ nɪ 'hʋɛn.» 39Bv pv 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -Yusu lee =nu nɪ, ɛ wen: «Ba lee nyibli -mv', bv nu dui, bv nɪ blɛ, 'kɪ 'v -piti kɪ.» -Hɔnpv a 'mv 'kwli, -ɛ -bɪ -piti 'yɛ nɪ 'kʋɪ, 40'v pv dui, 'v nɪ blɛ. Du -bɪ nu nyibli a (100) -wɪ nɪ =hun, du -bɪ 'ɛ nu nyibli a (50) -wɪ nɪ 'hʋɛn =tu 'v -pu. 41-Tɛ v nɪ 'kɪ blɛ, -ɛ -bɪ -Yusu 'du 'flɔɔkui nɪ =hun kɔ -hrin.yɔ nɪ 'hʋɛn a 'mv ye', 'ɛ 'du 'lu ye', 'ɛ ta 'lɪ yɔ' lɛ, 'ɛ -nyi Nyɪsva 'wio, 'kɪ 'v didide a 'mv a -ta', 'tɪ- 'ɛ 'bɛ=ɛ =tɔ lɛ, 'ɛ -nyi-e 'a -nagbopv, -ɛ di-e nu, v 'mv=v nyibli a pepe a 'mv lɛ =gla, 'ɛ =gla -hrin.yɔ nɪ 'hʋɛn a 'mv nyibli a pepe lɛ, 42'waa pepe, 'v di dɛ -didi, 'v =mla. 43-Tɛ v -wɛ dɛ lɛ, -ɛ -bɪ 'flɔɔ kɔ -hrin 'hʋɛn-, -v hie blɛ, -nagbopv 'v 'tɪ =nu lɛ, 'v 'yii 'lɪ -tɔgbɛwɪ nɪ -pu =tu 'v 'hʋɛn. 44Nyibli -mv', -v di dɛ, nyɪbɛpv a 'miliwɪ nɪ =hun, v nu- nɪ la 'lɪ =nu 'nyɪ.

**-Tɛ -Yusu nɛ la 'yru kɪ,
ɛ mi la 'a -nagbopv* yɪ**

(Matie 14.22-33; Saan 6.15-21)

45-Tɛ dɛ a 'mv, ɛ -hi, ti nɪ -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ -Yusu lee nɛ 'a -nagbopv nɪ, bv 'ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, bv =ta 'yru, bv muu 'dɔ -mv', -ɛ mɔ Betisaida yɪ, 'tɪ- ɛ 'mv =nu =wien kʋɛ. Ti a 'mv 'yri, 'kɪ ɛ di 'v nyibli wɪlɪ -gbaa -nɪ. 46-Tɛ v -gbe lɛ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ dɔgba 'lu, 'ɛ mu 'lɪ Nyɪsva -mɔ hlee mɔ. 47-Tɛ 'tɔ -wɔn, -ɛ -bɪ 'kɪ 'blagbɪ 'tɪɛ nɪ 'v 'nie a -hɛyri'. -Yusu nɪ -do, nɔ- nɪ 'v 'gbahlɔn. 48-ɛ -bɪ ɛ 'ye-e nɪ, -ɛ mɔ, biblie pvɛ =nu lɛ, -ɛ nu=o, pepe yɪ 'nɪ -hu dɪaki, 'ɛ -wen =nu yɪ dɪaki. Yɪ-hehape bv pv win a ti 'yri, -ɛ -bɪ ɛ -tɔa 'lɪ 'waa -mɔmumuɔ, 'ɛ nɛ 'nie klɛ, 'ɛ pv 'lɪ 'waa lɛ-hihie dɛ gbe. 49-50-Tɛ v 'ye-e, -ɛ mɔ, ɛ nɛ 'nie klɛ, -ɛ -bɪ v daa =nɛ 'ku*, 'v 'ta 'v blɛ, hvannv a -tɪ, 'v pɪ -cici lɛ. Ti nɪ -do a ti 'yri, kɛ- -Yusu pɪ =nu yɪ: «Ba 'kee 'ɔble'tuta. 'Mɔ =nɔ. A 'nɪ 'pie 'lɪ hvannv,» 51'ɛ 'ya 'lɪ =nu -mɔ, 'kɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli. -Tɛ ɛ 'ya 'kɪ, -ɛ -bɪ pepe nyra bv. ɛ kɛɛ 'waa =wɪ lɛ dɪaki, 52-ɛ nu=o, -tɛ -Yusu wloo wen 'flɔɔ, 'waa =wɪ 'yɪ-tɪ -klɔ, -ɛ mɔ, -Yusu, ɛ nɔ- -wɛ 'lɪ 'a -nɛ =dedede. 'Waa =wɪ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ bv yru 'v dɛ lɛ.

**-Tɛ -Yusu mu la 'lɪ Senesaletɪdɔ, 'ɛ ni la-a,
nyibli a 'kʋɛ 'ɛ yɪ la -wɛ**

(Matie 14.34-36)

53-Tɛ -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hʋɛn-, ʋ =ta 'yru, ʋ nyre 'lɪ Senesaletɪdɔ 'kwli, 'ʋ =tɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'ʋ muɔ =nɛ bu. 54-Tɛ ʋ =tɪ 'kɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, -ɛ -bɪ tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, nyibli yru -Yusu nɪ, 55'ʋ bi 'blugba a pepe kɪ, 'ʋ blɛ 'waa kɪklanyibli, 'ʋ pɪ =nu -hanmakɪ 'kwli lɛ, 'ʋ yɛ 'lɪ =nu lɛ, kɪ 'ʋ -tɛ -mu', -Yusu nɪ 'ʋ, ɛ 'mu=ʋ nu, 'waa 'kʋɛ 'mu -wɛ a -tɪ. 56'A -nɛ 'dɔ kɔ -yrugbi, -Yusu mi 'lɪ kɪ, kɛ- ʋ ni, 'ʋ yɪ kɪklanyibli tɪ kɪ -wɛ, 'kɪ 'ʋ 'dika, 'tɪ- 'ʋ nyɛɛ =nɛ lɛ, 'kɪ bu wɛn, bu -hɛn 'a wlawɔ lɛ dadɔ, mɔ 'yɛ =bu ɛ mɔ 'a wlawɔ a -wɪlɔdɛ, nyibli a pepe -yɪ lɛ -hɛn, 'waa 'kʋɛ yɪ 'nɪ -wɛ.

**-Yusu wɛn 'nɪ, nyiblo 'nɪ 'tuo 'ʋ -tonyibli a tete
Nyɪsua a tete* a -ta'**

(Matie 15.1-9)

7 1ɛ kɔ -nyrɔwɔ =dɔ, Falisi-tumu* a nyibli =dɔ, ʋ kɔ Nyɪsua a tetetɔnyɔ* =dɔ 'hʋɛn-, nu- -hɔn 'lɪ Jrusɛdɔ 'kwli, 'ʋ 'kukue lɛ, 'kɪ 'ʋ -Yusu 'hʋɪ. 2'Kɪ ʋ nɪ 'ʋ, -ɛ -bɪ ʋ 'yɛ=e nɪ, -ɛ mɔ, -Yusu a -nagbopu* -bɪ 'yɪ =jɾɛ -yra, 'ʋ yɪ dɛ di. 3'ɛ mɔ -han-tɪ, Falisi-tumu a nyibli bi 'lɪ yɪ, ʋ kɔ -Juukʋɛ* -bɪ 'hʋɛn-, ʋ =tɪ 'ʋ 'waa 'bainɔ a tete nɪ. ɛ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, 'kɪ 'a nyiblo bu 'yɪ =jɾɛ -yra -tɛɛ, 'tɪ- bu di dɛ. 4ɛ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, 'a nyiblo bu -hɔn 'lɪ 'mat yɛ, 'kɪ bu 'yɪ bu lɛ -yra, 'tɪ- bu di dɛ, 'ʋ =tɪ 'ʋ 'waa 'bainɔ a tete -hɔhɔ -bɪ, ʋ hie =nu lɛ nɪ. ɛ nɔ- mɔ: -Tɛ ʋ di 'nie'naapɛlɛ kɔ 'plɛɛ-teblɪ kɔ 'plɪyɪ 'hʋɛn- a leyɪyɪ nu. ʋ wɛn 'nɪ, ɛ nɔ- ni=e, 'tɪ- 'ʋ yɪ 'ʋ yɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsua yɛ'. 5-ɛ -bɪ ʋ 'betɪ 'kɪ -Yusu nɪ: «Dɛ- kɔ -tɪ 'kɪ -na -nagbopu 'ʋ 'yɛ nɪ =tu 'ʋ tete -bu, -aan 'bainɔ tɔɔ nɛ -a mu 'lɪ? 'Bu mɔ, 'bu yɪ dɛ di mɔ nɪ mi, 'kɪ 'ʋ 'yɛ nɪ yɪ =jɾɛ 'lɪ?» 6-ɛ -bɪ ɛ =tu =nu -wɔn, ɛ wɛn: «A nɛ 'lɪ nɪ 'hʋɛn. Tɪ =dɔ a tɪ 'yri la, winwɔn-hanyɔ Esai* hla la -tɪ a -tɛɛ, 'kɪ 'ʋ 'a mu -bu -mɔ. Dɛ, ɛ 'cru la 'lɪ Nyɪsvacɪɛn 'kwli, ɛ nɔ- -bu:

Nyɪsua wɛn 'nɪ:

Dakɔ -bu, ʋ yɪ -nyɪ 'mu -tɪ a 'yɪ'buale,

'kɪ 'ʋ wuntɔ 'yri,

kɛɛ, 'waa =wɪ hlɔɔ 'mu -mɔ lɛ.

7 U wen 'ni, 'n kɔ -ti a 'yi'buale,
 kɛɛ, 'na -ti 'yi 'li 'waa =wli ki -ni,
 -ɛ nu-o, -tonyibli a tete, v tve -ni,
 ɛ nɔ- v dɛɛ Nyɪsua a tete.»

8Kɛ- -Yusu pi =nu yi de: «A hie 'v Nyɪsua a tete bu, 'a =tui
 'v -tonyibli a tete 'v.» 9-ɛ -bi ɛ hlee 'li =nu -mɔ de, ɛ wen:
 «A wen 'ni, a kɔ -tɔ, 'a pɔ Nyɪsua a tete 'kɪbɪa ki, 'a nɛɛ nɛ
 'aan tete. 10'ɛ mɔ -tɛɛ, Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ Moise*
 hla la-a ni, 'ki 'li Nyɪsua a tete 'kwli. Tete a 'mu, ɛ wen 'ni:
 =Tuu 'v -na 'bat kɔ -na 'dii 'hven-, 'ki 'li 'waa nvele 'kwli.
 Kɛ- tete a 'mu, 'a dɛ -bi pi: Nyiblo 'bu -ha 'a 'bat kɔ 'a 'dii
 'hven- 'hri lɛ, v kɔ bu 'la-a. 11Kɛɛ, 'a mu -mɔ -bi, a wen 'ni:
 Nyiblo -wɛ 'li bu lee nɛ 'a 'bat kɔ 'a 'dii 'hven- ni, -ɛ mɔ:
 'Na kukɔ-tebli a 'kɔtɔ -bi, 'n kɔ =bu -nyi wen 'a mu, 'ki 'v
 'aan -hɛɛle a -ta', 'n -ha-a ni, 'ki 'v Nyɪsua a -ta'. 12-ɛ -bi a
 wen 'ni: Nyiblo a 'mu, 'bu nu lɛ, 'bu hla -tɪdɔ a 'mu, 'ki 'v
 'a 'bat kɔ 'a 'dii 'hven- -mɔ', -ɛ -bi ɛ 'yi 'ki yi -bleɛ -ni,
 bu -hɛɛ 'ki =nu de. 13Kɛ- a ni 'ki, 'a =tui 'v 'aan dɔnɔv a tete
 'v, 'a 'wɛ Nyɪsua a tete, 'ti-, 'a ni yɪnyre-tebli -bi, -v 'wɛ
 Nyɪsua a tete.»

**-Yusu wen 'ni, dɛ -bu, -ɛ -hven 'li -tonyiblo a =wlv ki,
 ɛ nɔ- ni-e, 'ɛ yi -ti'wlanyɔ -hɛ, 'ki 'v Nyɪsua ye'**

(Matie 15.10-20)

14-ɛ -bi -Yusu da nyibli -bi -mu', -v ni -tuo a 'mu ki ni.
 Kɛ- ɛ pi =nu yi, ɛ wen: «Aan pepe, ba pɔ 'mu nua yi bu,
 -ti 'n di hla, a 'mu=v' lɛ yru. 15'ɛ 'yi didide -bu, -ɛ nɛɛ 'li
 -tonyiblo wɔn, -ɛ mi 'li-t 'kwli, ɛ 'ni -nu-o li-t, nyiblo a 'mu,
 ɛ 'ni 'sii-e 'v yi, 'ki 'v Nyɪsua ye'. Kɛɛ, dɛ -bu, -ɛ -hven 'li
 -tonyiblo =wlv ki, ɛ nɔ- ni-e, 'ki ɛ 'ye ni 'sii 'v yi,
 'ki 'v Nyɪsua ye'. 16Ba 'nɛɛ 'v nua bu -tɛɛ, nyiblo 'bu kɔ
 -ti'wɪnnɔv, ɛ 'mu=v' lɛ yru.» 17-Tɛ -Yusu -wɛ 'ki 'li nyibli
 a 'mu, 'waa -mɔhleele -mɔ, -ɛ -bi ɛ -hɔn 'v =nu 'hɔi, 'ɛ mu 'li
 'kayu bu. -Tɛ ɛ nyre 'li, -ɛ -bi 'a -nagbopu* 'beti-e ni, 'ki 'v
 'ledɔ a 'mu, ɛ pɔ wen, 'a -ta'. 18Kɛ- ɛ pi =nu yi, ɛ wen:
 «=Bɪ 'a mu -bi -bu, a 'yi 'li-t 'li -wɛ, ba kɔ -ti 'a leyuyruo?
 =Bɪ a 'ni 'win-t li, -ɛ mɔ, ɛ 'yi didide -bu, -ɛ nɛɛ 'li nyiblo
 wɔn, -ɛ yi 'li-t 'kwli bi, ɛ 'yi-t 'pa-, ɛ 'ni -nu-o li-t, ɛ 'ni 'sii-e
 'v yi, 'ki 'v Nyɪsua ye'? 19-ɛ nu-o, didide 'ni -mu-o 'li

nyiblo a =wlv ki. Kεε, 'ki ε mi 'lu-ti 'kwli, 'ki ε nεε 'li, 'ε yi 'li -patu' bi.» 'Ki 'li win a 'mv 'kwli, -Yusu yi =nu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, 'a -nε didide =du nu -tεε, 'ki nyiblo bu di=e, -ε nu=o, ε 'yi-ti 'pa-, ε 'ni -nu-o li-ti, nyiblo 'ni 'sii-e 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye'. 20 Kε- -Yusu pi =nu yi de, ε wen: «De -bu, -ε -hven 'li -tonyiblo a =wlv ki, ε nɔ- ni-e, 'ki ε 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye', 21 -ε nu=o, 'ki 'li -tonyiblo a =wlv ki, 'ki 'lule-hihie -hvan -hven 'li -wlu, 'ε ni-e, 'ε ni -tebli -hvin: 'ε ni 'lawlu, 'ε yi 'yri, 'ε 'le nyibli, 22 'ε ni -wlawli, 'ε -hve bu kɔ 'a 'bio a kukɔ-tebli -wε, 'ε ni 'cre, 'ε ni 'a 'bio =yre le, 'ε 'yi -tu-ti -kɔ, 'ε kɔ ca, 'ε yi nyibli a 'nyre yre nyre, 'ε 'yεε 'li 'a dɔnu, ε 'ni -hie-e 'lu le. 23 Yinyre-tebli a pεpe a 'mv, 'ki ε -hven 'li -tonyiblo a =wlv ki. ε nɔ- ni-e, 'ki ε 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye'.» Kε- -Yusu pu 'a -nagbopu yi.

**-Te nugba -mv', -ε 'yi -Juukveyrɔwlv* 'pa-,
ε kuo la -Yusu =wlv yi diaki**

(Matie 15.21-28)

24 -Te de a 'mv, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hɔn 'li -Juukve a 'blɔgba 'kwli ni, 'ε mu 'li hiapɔblɔgba -bi 'kwli. 'Ki 'li 'blɔgba a 'mv 'kwli, 'ki 'dɔ -mv', -ε mɔ Tili, ε ni 'li. -Te ε nyre 'li Tili a 'mv 'kwli, -ε -bi 'ki 'li -huhlike 'kwli, 'ε pa 'li nyiblo =du a -tε, -ε nu=o, ε 'yi-ti -hva, 'ki nyiblo =du bu yru=o. Kεε, nyibli yru=o ni. 25-26 'Ki 'li nyibli a 'mv 'nyti, 'ki nugba =du ni 'li. Nugba a 'mv, ε 'yi -Juukveyrɔwlv 'pa-. 'Ki ε kɔ 'li Fenisi, 'ki 'li Silibɔgba 'kwli. ('Ki 'li -Juukve -mɔ -bi -mɔ, nyibli 'bu 'yi -Juukve 'pa-, v dεε =nu -gbo.) Nugba a 'mv, nɔ- kɔ 'yu nyryu 'ku -hvan* ni 'v ke'. -Te nugba a 'mv, ε 'win 'ki -Yusu a 'nyre, -ε -bi 'ki ε mu 'li-ti -mɔ, 'ε 'gbla kwli, 'ki 'v-v ye', ε wen: «N nyaa -mu le, bla 'ku -hvan -mv' le, -ε ni 'v 'na 'yu ke'.» 27 -ε -bi -Yusu =tu 'ki nugba a 'mv =wɔn, ε wen: «-Bu puu =ne de yi: Yi-hede, -kɔ -bu -ha 'yonu mε le, bu =mla. ε 'yi 'v le -nɔɔ -ni, 'yonu -mv', (-v mɔ -Juukve,) bu ni 'li de a didie 'kwli, 'ti- nyiblo =du bu -ha 'v =nu 'waa didide a 'mv ye', bu 'wla 'v-v -gbo ye' bu.» 28 -ε -bi nugba a 'mv, ε =tu-o =wɔn, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, ε mɔ =han-ti =nɔ. Kεε 'ki, 'yonu 'bu yi de ni di, -tebli yi ble =nu =jre, 'waa -gbo 'v yi-ti le 'ti, 'v yi-ti di.» 29 -ε -bi -Yusu wen: «-Te =tu 'mv =wɔn, 'ki 'li -haanwin 'kwli,

ε κω- κω -ti 'ni nu-o, 'ku -huan 'ε -hōn 'v -na 'yu nyrōyu ke'.
'A -ti, -we 'li -bu mu 'li 'kayu bu ni.» 30-Te nugba a 'mu,
ε nyre 'li 'kayu bu, 'ε mō -han-ti, 'ki ε yee 'v 'a 'yu bu, 'ε pe
bu gbee. 'Ku -huan -hōn 'v=v ke' ni.

**-Te -Yusu nu la-a, nyiblo =du, -ε 'ke, κω,
-ε 'yi 'plele -yi, 'a 'kue 'ε -we la**

31-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hōn 'li Tilidw 'kwli ni,
'ε 'be Sidōdō =tu, κω, 'ε naa 'li Dekapōblugba 'kwli, 'ti-
'ε nyre 'li Galileblugba a 'yru wien. 32-Te ε -nyre 'ki, -ε -bi
v ya-a 'kikenyo =du yi, -ε 'yi 'plele -yi. -ε -bi v -tua -Yusu
a lenyaale, bu pu=v dabu 'lu bu, 'a 'kue 'mu -we,
33-Yusu, 'ε -ha 'li-ti nyibli 'nyi, 'v bii yi, 'ti- 'ε 'nyra 'li-ti -jio
nu' le, kue 'v bu de, 'ε pu 'a -jio huon, 'ε kua 'v=v 'a me
ki bu, 34'ti- 'ε 'wla 'yi wla, 'ε te 'li yō' le, 'ε 'wla -huhlun
bu, 'ε lee nyiblo a 'mu, ε wen: «Efata,» -ε -hen 'nyre: «Bu kle
yi.» 35Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a nu kle yi, 'ε -tua -ti
a 'winwun -tee, κω, 'a me 'ε =wle ki bu -tee, 'ε -tua 'puple
-tee. 36-ε -bi -Yusu ti nyibli a 'mu, -v =gbee 'v ni, -ε mō,
-tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mō, v 'ni 'naa 'li-ti -mō le,
'ki 'v nyiblo =du ye'. Kee, ε ni 'li 'waa leele 'kwli, 'v -tua
'a -mōlenuna. 37-ε -bi ε kee nyibli a =wli le dtaki, 'v pi le:
«-Tebli a pepe, ε ni, ε mō yunō-tebli. Ba 'ye ke, ε ni-e ni,
'kikenyo, 'v yi -ti 'win, κω, nyibli -mu', -v 'yi 'plele -yi,
'v yi 'ple -tee.»

**-Te -Yusu wloo la 'fōōkui ni -hlon'huen,
nyibli a 'miliwi ni -hen, 'v di la-a, 'v =mla la
(Matie 15.32-39)**

8 ¹Ti a 'mu 'yri, nyibli -huhui -bi, v nu- -di, 'v =gbee 'v
-Yusu 'hui, v 'mu 'a tōōwin 'win. U 'yi didide -kō.
-ε -bi -Yusu da 'a -nagbopu* ni, ε wen: 2«Nyibli -bu,
'waa nyai ni 'mu ni, -ε nu-o, -te v bi la 'ne- 'mu 'hui,
'a -nyrōwi ni ta a -nyrōwō -bu, 'ti- v 'yi didide -kō. 3'Bu 'yi
de -di, 'ni pu le, bu mu 'waa 'du kle, -ε -bi v ni 'hru wlōn,
'waa 'kli 'mu 'li -we, 'kanv a -ti, -ε nu-o, -te -v -bi -hōn 'li
-wlu, 'du hō 'li ni.» 4-ε -bi 'a -nagbopu =tu=o =wōn, v wen:
«-Bi' -a di 'ki nu, 'ti- -a 'mu =nu didide -nyi, -ε di =nu =mla
'li? -Tite -bu, -a ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi.» 5-ε -bi -Yusu

'beti =nu ni, ε wen: «Flɔɔkui ni -tie -ni 'v 'a mu 'hvi 'li?»
 -E -bi v wen: «A 'yo ni -hlon'hven.» 6-E -bi ε lee nyibli
 a 'mu, -v ni 'v=v 'hvi ni, 'ki bu ni ble, 'ε 'du 'flɔɔkui ni
 -hlon'hven a 'mu ye', 'ε -nyi Nyɔsua 'wio, 'ε 'be-ε =tu lɛ,
 'ε -nyi-e 'a -nagbopu, -ε di-e nu, v 'mu=v -gla, -nagbopu
 a 'mu, 'v =gla =nu=v lɛ. 7U ni -do a 'mu de, v kɔ -hrin.yɔ gbi
 -wɛ, -Yusu 'ε -nyi Nyɔsua 'wio de, 'ε lee nɛ 'a -nagbopu de,
 'ki bu =gla =nu=v lɛ, 'v =gla =nu=v lɛ. 8-E -bi nyibli a pepe,
 v di de -tɛɛ, 'v =mla. -Tɛ v =mla, 'flɔɔ, -ε hie bu,
 -tɛ 'a -nagbopu 'kukue-e lɛ, v 'yii 'li -tugbe gbagbi ni
 -hlon'hven. 9Nyibli, -v di de, v -wɛ 'li -tonyibli a 'miliwi ni
 -hɛn. -Tɛ ε -hi 'ki, -ε -bi -Yusu tɛ =nu bu, 'ki bu mu 'li
 'waa 'du kle, 10ε nɔ- mɔ -bi, ε kɔ 'a -nagbopu 'hven-,
 'v -mu, 'v 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'li 'blugba a 'kɔbia
 -bi -mu', -ε kɔ 'kwli 'dɔ ni 'li, v deɛ Damanuta.

Falisi-tumu* a nyibli -hve -Yusu bu nu =wlilekɛde

(Matie 16.1-4)

11-Tɛ de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Falisi-tumu a nyibli nyre 'v ni,
 v kɔ -Yusu 'hven-, 'v -tva hihle, -ε di-e nu, v 'mu 'v=v lɛ -tɛɛ
 -ni. U -hve bu 'ye-e, 'bu mɔ, 'bu -wɛ 'li bu nu =wlilekɛde,
 -ε di =nu=v -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɔsua, ε nɔ- lee 'nɛ-ε -tutu ki.
 12Bu pu 'ki lɛ, -ε -bi -Yusu 'wla -hunhlun bu, ε wen: «Dɛ- nu
 'ki-t, ti -bu 'yri a nyibli -bu, 'v -hve =wlilekɛde de,
 -ε di =nu=v -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɔsua, nɔ- lee 'nɛ- 'mu -tutu ki.
 'N yɔ 'a mu 'ni -lee -ni: -Tɛ a ni 'mu a nyibli, Nyɔsua 'yɔ
 'li-t 'li -wɛ, bu wen-ε ki, 'ki ba 'ye 'a -nɛ =wlilekɛde =dɔ.»
 13Bu pu 'ki lɛ, -ε -bi ε -hɔn 'v =nu 'hvi, ε kɔ 'a -nagbopu*
 'hven-, 'v 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'li Galileblugba a 'yru
 a 'kɔbia -bi ki.

Falisi-tumu* a nyibli a 'flɔɔ a 'yaade,

kɔ 'kun Helɔdi* a 'flɔɔ a 'yaade

(Matie 16.5-12)

14-Tɛ -Yusu a -nagbopu* yɔ 'li 'blagbi 'kwli ni 'ye, -ε -bi
 ε -hru =nu -mɔ 'ki bu gba didide, 'bu 'yɔ 'flɔɔkuo ni -do 'pa-,
 -ε ni 'li 'waa -tebli 'nyɔ. 15-E -bi -Yusu yɔ =nu 'ni ti, ε wen:
 «Falisi-tumu a nyibli a 'flɔɔ a 'yaade, kɔ 'kun Helɔdi a 'flɔɔ
 a 'yaade a -ti, ba =tu 'aan dɔnɔ 'yie.» 16Kɛɛ -nagbopu a 'mu,

v 'yi-ti le -yru, -ε mɔ, 'yaade a 'mu, -kɔti -Yusu hle, ε mɔ de a yipɔɔde =nɔ, -ε =hen 'nyre, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie -huan. Bu 'yi 'ki -ti a 'mu le -yru, ε nɔ- nu-o, 'v -tua le'betile, v wen: «=Bi -te -a 'yi 'fɔɔ -ya, ε nɔ- kɔ -ti 'ε ni 'pɔple le?» 17-Ti a 'mu, -nagbopu -hla, -Yusu 'win ni, ε wen: «De- kɔ 'kla =ye 'a mu -wliye 'li? =Bi -te a 'yi ke didide -kɔ a -ti? A 'tie 'ye -ti a leyuyruo ni kue. 'Aan =wli 'gboklo ni. 18A kɔ 'yii, kɛɛ, a 'ni -yru-o le. A kɔ nu, kɛɛ, a 'ni -yru-o -ti' le. ε kɔ, a kla -ti-mɔ-hru-ti. 19-Te 'n wloo la 'fɔɔkui ni =hun, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni =hun bu di de a -ta', -te v -we la de le, 'fɔɔ -mu', -ε hie la bu, -tugbɔwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -ε -bi v wen: «'A 'yɔ ni -pu =tu 'v 'huen.» 20-ε -bi ε wen: «'Ti-, -te 'n wloo la 'fɔɔkui ni =hlon'huen, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni -hen bu di de a -ta', -te v -we la de le, 'fɔɔ -mu', -ε hie la bu, -tugbɔwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -ε -bi v wen: «'A 'yɔ ni =hlon'huen.» 21-ε -bi ε wen: «'A 'tie 'ye -ti a leyuyruo ni kue.»

**-Te -Yusu kla la 'yii'dɔnyɔ =du a 'yii yi,
'ki 'li Betsaidadı kwli**

22-Te v nyre 'li Betsaidadı kwli, -ε -bi v ya -Yusu 'yiiklanyɔ =du yi, 'v -tua 'a lenyaale, bu pu=v dabu 'lu be, 'a 'yii 'mu yi kle, 23-Yusu 'ε 'ble 'yiiklanyɔ a 'mu a dabu kua, 'ε =tɔ =ne 'dı. Bu =tɔ 'ki-ti 'dı, -ε -bi ε plu=v huon 'yi kle, 'ε pu=v dabu 'lu bu, 'ε 'beti=e, ε wen: «=Bi -yi 'ye de?» 24-yiiklanyɔ a 'mu 'ε =wle 'yii, ε wen: «'N yi 'ye -tonyibli, kɛɛ, v 'wi ti yi, 'v ne,» 25-Yusu 'ε gba 'v=v dabu 'yi ki de. -Te ε -ha 'v 'a dabu, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε te 'li ye' le. 'A 'yii kle yi. ε yru 'ki le -tɛɛ. 26-ε -bi -Yusu wen: «Mu 'li -na 'dı kwli, kɛɛ, =ni 'naa 'li Betsaidadı kwli.»

**Piel wen 'ni, -Yusu, ε nɔ- mɔ Wanyɔ* -mu',
Nyɔva pu la le, ε di la 'a dako yi ya
(Matie 16.13-20; Luku 9.18-21)**

27-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'huen-, 'ki v mi 'li 'du =du ki. 'Du a 'mu, v 'mɔe 'blugba -mu', -ε kɔ 'nyre -mɔ Filipu a Sesale yre. U ni 'ki 'hru wlɔn, -ε -bi ε 'beti =nu ni: «Nyibli wen 'ni, nyiblo a 'dı -bi 'n pa 'mu 'li?» 28-ε -bi v =tu-o =wɔn, v wen: «-U -bi wen 'ni,

-mɔ Saan* Batistɩ -nɔ, -ɛ pɩ la nyibli 'nie* 'lu ɛ. -U -bɩ wɛn 'nɩ, -mɔ Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ Eli* -nɔ. -U -bɩ wɛn 'nɩ, -mɔ Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ -bɩ -nɔ, -ɛ 'kɩ la, 'tɩ- -ɛ 'hɩ 'klɔ de.» 29-ɛ -bɩ ɛ wɛn: «'A mu -mɔ -bɩ, a wɛn nyiblo a 'dɩ -bɩ 'n pa 'mu 'lɩ?» -ɛ -bɩ Pielɩ bi 'v nɩ, ɛ wɛn: «-Mɔ mɔ Wanyɔ -mu', Nyɩsua pɩ la ɛ, ɛ di la 'a dakɔ yɩ ya.» 30-ɛ -bɩ -Yusu ti -nɔ nɩ -tɛɛ, ɛ wɛn: «A 'nɩ 'hlaa 'lɩ-tɩ nyiblo -dɩ yɩ, nyiblo a 'dɩ -bɩ 'n pa 'mu.»

**-Tɛ -Yusu hla la-a, -ɛ mɔ, ɛ di la 'nɩ 'kɩ,
'tɩ- ɛ 'mu la 'klɔ 'hɩ de**

(Matie 16.21-28; Luku 9.22-27)

31-ɛ -bɩ -Yusu bi 'v nɩ, 'ɛ -tɩa 'a -nagbopɩ* a tɔɔɛ, 'kɩ 'v -tebli a pepe -mu', -ɛ di-e yrɛ mu a -ta', ɛ wɛn: «Mɔ -bɩ, -ɛ mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo*, -nyɔwɔ =dɩ, 'n di 'ye -hɩwɛn dɩaki. 'Blɩ a nyibli, v kɔ Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɩ* gbagbɩ, v kɔ 'blɩ a tetetɔnyɩ* 'hɩwɛn-, v kɔ bu yraa 'mu, 'tɩ- v 'mu 'mu 'la. 'Bɩ mɔ, 'nɩ 'kɩ, -nyɔwɩ nɩ 'hɩwɛn 'bu -hi, ta a -nyɔwɔ, 'n kɔ =bu 'hɩ 'klɔ.» 32-Tɛ ɛ yɩ -nɩ -tɩ a 'mu nɩ -tɩɛ -nɩ, ɛ 'yɩ -nɩ =dedede 'yɩ kɩ -hlii -nɩ. ɛ nɔ- mɔ, Pielɩ bu daa -nɛ 'kɩbɩa -mɔ, 'ɛ yɩ-tɩ -mɔ 'plɛ, ɛ wɛn: «-Tɩ -bɩ, -yɩ 'lu -mɔ ɛ -hie, 'nɩ -hɩa-a lɩ-tɩ, bu nu -mu.» 33-ɛ -bɩ -Yusu -hɩan -mɔ, 'ɛ ta 'lɩ 'a -nagbopɩ -bɩ -mu' -mɔ ɛ, 'tɩ- 'ɛ -maa Pielɩ 'yɩ, ɛ wɛn: «hlɔɔ 'mu -mɔ ɛ, Satan*! Dɛ -mu', -yɩ 'lu -mɔ ɛ -hie, ɛ 'yɩ-tɩ 'pa-, Nyɩsua 'nɩ -hie lɩ-tɩ 'lu -mɔ ɛ. -Na 'lɩɛ-hihie mɔ -tonyibli a 'lɩɛ-hihie -nɔ.»

34-Bɩ pɩ 'kɩ ɛ, -ɛ -bɩ ɛ da nyibli -mu', -v nɩ 'v, v kɔ 'a -nagbopɩ 'hɩwɛn- nɩ, ɛ wɛn: «Nyiblo 'bu yɩ-tɩ nɩ -hɩɛ, 'kɩ bu kɩɛ 'mu =wien ɛ, ɛ 'nɩ 'kɩɛɛ 'lɩ 'a dɩɔnɩ a 'lɩɛ-hihie =wien ɛ, kɛɛ, -tɩ -mu', 'n di-e -lee -nɩ, ɛ nɔ- bu nu 'a -nɛ ti, 'ye =bu nyibli pɩ ɛ, v 'mu=v 'la, -tɛ ɛ pa 'v, 'ɛ mɔ 'na nyiblo a -tɩ. 35-Nyiblo 'bu pɩ ɛ, ɛ 'nɩ -hɩa-a lɩ bu 'waan nɛ 'a dɩɔnɩ a -hɩnhɩɔn, 'kɩ 'nɛ- -tɩtɩ kɩ, 'kɩ 'v 'na -ta', nyiblo a 'mu, 'bu 'kɩ, ɛ di 'a 'klɔ yrayɩ 'nɩ 'waan -nɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua yɩ. Kɛɛ, nyiblo 'bu -wɛn, 'kɩ 'a dɩɔnɩ a -hɩnhɩɔn bu 'wan, 'kɩ 'nɛ- -tɩtɩ kɩ, -tɛ ɛ nɩɛ 'mu a -tɩ, ɛ kɔ, 'kɩ 'v Nyɩsua a -haantitɩ a -tɩ, -ɛ -bɩ nyiblo a 'mu, 'bu mɔ, 'bu 'kɩ, ɛ di kɔ 'klɔ yrayɩ -mu', -ɛ 'ye nɩ -wɛ 'lɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua yɩ. 36-Nyiblo 'bu kɔ 'klɔ -bu a kɩkɔ-tebli a pepe, 'tɩ- 'bu 'waan nɛ 'a dɩɔnɩ a 'klɔ yrayɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua yɩ, kɩkɔ-tebli a 'mu, ɛ 'nɩ -pɩ=v 'v=v =dedede nɩ. 37-Nyiblo 'yɩ 'lɩ-tɩ 'lɩ -wɛ, bu pɩ 'v =dedede 'klɔ yrayɩ a 'mu a -ta'. 38-'Kɩ a nɩ 'lɩ nyibli

-bu, -v 'ye ni -tuu 'v Nyɩsua, -v -plee 'lɩ Nyɩsua ke 'nyi. 'Bu mɔ, 'ba yi -tuɩ ni pie, 'kɩ 'v nyibli a 'mu ye', 'kɩ -bu di 'aan Kɔkɔnyɔ' pa, kɔ, 'kɩ ba di 'v 'na win 'v -tuu -ni, -ɛ -bɩ 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, ti -mu' -kɔ 'yri 'n di 'v -dii -ni de, 'kɩ 'lɩ 'na 'Ba a -ti a 'yi'buale 'kwli, 'n kɔ 'a lelenyɔ 'huen-, ti a 'mu 'yri, 'n di pie -tuɩ -we, 'kɩ 'v Nyɩsua ye', 'kɩ -bu hla-a, -ɛ mɔ, a mɔ 'na nyibli.»

9 1-ɛ -bɩ -Yusu yi -nu 'ni -lee -ni de, ɛ wɛn: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'kɩ 'lɩ 'a mu 'nyi, nyibli -bɩ ni 'lɩ, v 'mu-v 'ye -nyrɔwɔ =dɔ, -te Nyɩsua di nyibli a win a kɩkɔle nu, 'kɩ 'lɩ 'a 'klɩ 'kwli, 'ti- ɛ 'mu nyibli a 'mu, 'waa 'kɔkɔv a ti kɩ ye.»

-Te -nagbopv* 'ye la -Yusu, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a -ti a 'yi'buale 'kwli

(Matie 17. 1-13; Luku 9.28-36)

2-Te -nyrɔwɩ ni =hlon-do -hi, -ɛ -bɩ -Yusu gba Pielɩ kɔ Saki kɔ Saan* 'huen- ni, 'v mu 'lɩ dugba blɔblɔ =dɔ 'lu. ɔ ni -do, 'kɩ v ni 'lɩ, -ɛ -bɩ -Yusu 'cɩcɩ ni, 'kɩ 'lɩ =nu 'yi. 3'A wlawlɩ 'ple ni diaki, 'ti- 'v yi wln. -Te v nu 'pɔple, nyiblo =dɔ 'yi 'ne- 'klɔ kɩ -ni, -bu nu de, bu nu 'pɔple le. 4'Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bɩ v 'ye Nyɩsua a winwlon-hanyɔ Eli* kɔ Moise*

© David C. Cook Foundation

'hven- ni. Nyibli ni 'hven a 'mu, v 'ku la see la. Nu- 'hru 'v -Yusu 'hvi, v kɔ -Yusu 'hven- 'v -tua toto a pupu. 5Pieli bu yi 'ki =nu ni 'ye, -ε -bi ε yi -Yusu 'ni -lee -ni, ε wen: «Tɔɔnyɔ, ε nu -tɛɛ, 'ki -ba ni 'nɛ- -tɛtɛ -bu bu. -Ba pu papu ni ta, -nɛ pupa, Moise a -nɛ, kɔ Eli a -nɛ.» 6Pieli hla -ti a 'mu ni, -ε nu-o, ε kɔ 'a 'bio 'hven-, v ta 'v ble, 'a -ti, -ti bu di hla, ε 'yi-ɪ -yi. 7-ε -bi ti ni -do a ti 'yri, -jruɲma -tu 'v =nu 'lu, 'ε -hli =nu. 'Ki 'li -jruɲma a 'mu 'kwli, 'ki Nyisva a win -hven 'li -wlu, 'ε pi lɛ: «Nyiblo -bu, ε nɔ- mɔ 'na nɔɛyu. ε nɔ- ba pu nva yi bu.» 8Ti ni -do a ti 'yri, bu yi 'v 'waa dɔɔnu 'hvi lɛ ni tɛ, -ε -bi v 'kee nyibli -ni wen a 'yiye ni, 'bu 'yi -Yusu ni -do 'pa-.

9-Tɛ v yi 'ki dugba a 'mu ni =ti, -ε -bi -Yusu yi =nu 'ni ti, ε wen: «Dɛ -bu, a 'ye, a 'ni 'lee 'li nyiblo -du, ε 'mu-v gba -gbagba, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo*, 'mu 'ku, 'mu 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, 'mu 'klɔ 'hri.» 10-Ti a 'mu, -Yusu -hla, v =tuu 'v=v ni. Kɛɛ, v yi 'beti 'waa dɔɔnu lɛ, bu 'ku, bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klɔ, dɛ a 'di -bi ε =hen 'nyre 'li? 11-ε -bi -nagbopu -tua 'a lɛbetile, v wen: «Dɛ- kɔ -ti, Nyisva a tetetɔɔnyu* 'v pi lɛ, -ε mɔ, Nyisva a winwɔn-hanyɔ Eli, ε nɔ- kɔ -bu 'nyɛɛ 'hru, -bu di, 'ti- Wanyɔ -mu', Nyisva pu la lɛ, ε di la ya, ε 'mu di 'li?» 12-13-ε -bi ε wen: «ε mɔ -han-ti, Eli, ε nɔ- kɔ -bu di yi-hedɛ, ε 'mu Nyisva a dako -hɛɛ -ni, v 'mu 'waa 'klɔ -hrenti -ni, v 'mu -mɔ -wɛ, 'ti- Wanyɔ a 'mu, ε 'mu di. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: Nyiblo, -ε 'wi- Eli yi, ε di ni, 'ti- yinyre-tebli -bu, -tonyibli -huɛ bu nu-o -mɔ, 'v nu =nɛ-ε -mɔ, -tɛ v nu la 'a 'ciɾu, 'ki 'li Nyisvaɾiɛn 'kwli, ti -hi la a ti 'yri. U 'ciɾu ni -wɛ, -ε mɔ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n kɔ =bu 'ye =hven diaku, 'ti- nyibli 'mu 'mu -yraa -ni -wɛ. Dɛ ε =hen 'nyre, =bi a -hie=e 'lu -mɔ lɛ ni?»

**-Tɛ -Yusu nu la-a, 'yu -mu', 'ku -hvan* ni la 'v ke',
'a 'kue 'ε -wɛ la**

(Matie 17.14-21; Luku 9.37-43a)

14-Tɛ v =ti 'ki dugba a 'mu, -ε -bi -nagbopu* a 'mu, -Yusu hie wen 'v bu, 'ti- ε 'mu 'v =nu 'hvi nyre, ε 'ye nyibli -huɔhu, 'v =glaa 'li =nu lɛ, v kɔ tetetɔɔnyu* 'hven-. Tetetɔɔnyu a 'mu, v nu- pi gble, v kɔ -nagbopu -bi a 'mu 'hven-,

v hie wen 'v bu. 15-Tε nyibli 'ye 'ki -Yusu, -ε yι 'li di, -ε -bi 'waa =wli kεε lε, 'v mu-o ye' 'be mɔ, 'ki 'li cigbe 'kwli, v 'mu=v 'wio -nyi. 16-Tε -Yusu nyre 'v, -ε -bi ε 'beti 'a -nagbopu a 'mu, ε yεε 'v bu ni, ε wen: «Dε- kɔ gble a pɪ 'ki, a kɔ tetetɔnyu 'huen- 'li?» 17'Ki 'li nyibli -huɔhuɔ a 'mu 'nyi, 'ki nyiblo =du ni 'li. Ε nɔ- =tu=o =wɔn, ε wen: «Tɔɔnyɔ, 'n ya 'nε- -mu 'na 'yu yι, =mu=v nu, 'a 'kuε 'mu -wε, -ε nu=o, 'ku -huan ni 'v=v ke'. Ε nɔ- ni=e, 'ki ε 'yι 'li 'puple 'li -wε. 18'A -nε ti, 'ku -huan a 'mu, 'bu 'hri 'blo, ε kɔ bu pu=v -hlɔn lε, 'ti- 'yu a 'mu, huɔnplu 'ε nyre-ε wien bu, kɔ, 'ε yι 'nyi di, kɔ, 'a 'huɔ 'ε yι 'hiun. 'N lee -na -nagbopu ni, bu bla 'ku -huan a 'mu lε, kεε, v 'yι 'li-t 'li -wε.» 19Kε- -Yusu pɪ 'ki 'a -nagbopu yι, ε wen: «A mɔ nyibli =nɔ, -v 'yι Nyɪsua =wlv yι -kuo -ni -tεε. Ti ni -tie 'n kɔ =bu -hii 'nε- 'a mu 'nyi, 'ti- a 'mu Nyɪsua =wlv yι -kuo -ni 'li? =Bi kε- 'n di nu, 'mu 'a mu lε -kikle -ni 'a -nε ti? Ba ya 'mu 'yu a 'mu yι,» 20'v ya =nε-ε yι. -Tε ε 'ye -Yusu, -ε -bi 'ku -huan a 'mu, ε -tua 'yu a 'mu a lε-gbapule, 'ki 'li 'kɪ 'kwli, 'yu a 'mu 'ε bi =hlɔn, 'ε -tua -tutu a kle'blikele, 'ε -wle huɔn, huɔnplu 'ε pε-ε wien bu. 21-Ε -bi -Yusu 'beti 'a 'bai ni, ε wen: «-Tε ε -tua la 'li 'a nunuo, ti ni -tie ε -hi 'v 'li?» -Ε -bi 'a 'bai wen: «Kυε 'li 'a 'hiande 'yie bu. 22Ε kɔ ti, 'ku -huan a 'mu, 'ε pɪ 'li-t 'tɔ, kɔ 'ki 'li 'nie -mɔ, ε 'mu=v 'la a -ti. Yru -aan nyai, -bu -hεε nε -a mu, =ni -wε 'li-t 'li.» 23-Ε -bi -Yusu wen: «-Wen 'ni: =Ni -wε 'li-t 'li. 'A -nε =dedede -wε 'li bu nue ni, 'ki 'v nyiblo -mu' -mɔ, -ε kuo Nyɪsua =wlv yι.» 24Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'yu a 'mu, 'a 'bai wen: «Iin, 'n -hve =bu kuo =nε =wlv yι, kεε, -hεε 'mu, 'ki =bu kuo =nε =wlv yι -tεε.»

25-Ε -bi -Yusu 'ye-e ni, -ε mɔ, nyibli yι bii kle diaki, 'ε hlee 'li 'ku -huan a 'mu -mɔ, 'ki 'li win 'yakɪ 'kwli, ε wen: «'Ku -huan, -mɔ -mu', -ε ni=e, 'yu -bu 'ε 'ke, kɔ, 'ε 'yε ni 'ple, 'n yι -mu 'ni -lee -ni, -hɔn 'v=v ke', =ni 'bie 'v=v ke' de!» 26-Yusu bu pu 'ki lε, -ε -bi 'ku -huan a 'mu, ε -tua 'a blεbublale. Ε ni 'li 'a blεbublale 'kwli, 'ε -hɔn 'v=v ke'. -Tε ε -hɔn 'v=v ke', -ε -bi 'yu a 'mu, ε pε 'v bu gbee, ε 'wɪ -tε bu 'yε ni 'ku wen. Ε nɔ- nu=o, nyibli -huɔhuɔ a 'mu, -v ni -tuo a 'mu ki, 'v pɪ lε: «Ε 'ku ni.» 27Kεε -ε -bi -Yusu klɔ 'a dabu bu, ε 'du-o ye', 'yu a 'mu 'ε nyra bu.

-E -bi nyibli pu=v -haan-ti, -e mɔ, -Yusu nu=o ni, 'yu a 'mu, 'a 'kue 'e -we.

28-Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven-, v mu 'li 'kayu bu. -Te v ni -do, v ni 'ki 'v bu, -e -bi v 'beti -Yusu ni, v wen: «De- -nu 'ki-ti, =a 'yi wen 'li-ti 'li -we, -ba bla wen 'ku -huan a 'mu le 'li?» 29-E -bi -Yusu =tu =nu =wɔn, e wen: «Nyisua a dida ni -do, e nɔ- ni-e, 'ti- nyiblo 'e -we 'li bu bla 'kuo-huindu a 'mu le.»

**-Yusu hle=e ni de, -e mɔ,
e di 'ni 'ku, 'ti- e 'mu 'klo 'hru**
(Matie 17.22-23; Luku 9.43b-45)

30-Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v -hɔn 'v -te a 'mu ni, 'v -mu, 'v 'be'e 'li Galileblugba 'kwli =tuɔ. E 'yi-ti -hua, 'ki nyibli =du bu 'ye-e, 31-e di-e nu, e 'mu ti ko, e 'mu 'a -nagbopu -tɔɔ -ni. -E -bi ke- e pi =nu yi: «'Mɔ -bu, -e mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo*, v ko bu pu 'mu nyibli -ji', v 'mu 'mu 'la. Kee, 'bu mɔ, 'ni 'ku, -nyrɔwɔ ni 'hven- 'bu -hi, ta a -nyrɔwɔ, 'n ko =bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, =bu 'hru 'klo.» 32-Ti a 'mu -Yusu -hla, 'a -nagbopu 'yi-ti le -yru. Kee v yi pie huannu, 'ki bu 'beti-e, de a 'di -bi e -hen 'nyre.

Nyiblo a 'di -bi, -e ni 'v 'a 'bio 'lu yi 'li?
(Matie 18.1-5; Luku 9.46-48)

33-Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v nyre 'li Kapenaɔdɔ 'kwli ni, 'v mu 'li 'kayu bu. -Te v nyre 'ki 'li 'kayu bu, -e -bi e yi 'a -nagbopu* 'ni 'beti -ni, e wen: «-Ti a 'di -bi a hle wen 'li 'hru wɔn 'li?» 34-E -bi 'waa pepe, v nu =blii, -tuɔ a -ti, -e nu=o, 'ki 'v 'hru wɔn, v pipi wen=e' le, 'ki 'li 'waa dɔnɔ 'nyi, nyiblo a 'di -bi -ni 'v 'a 'bio 'lu yi. 35-E -bi -Yusu ni bu, 'e da =nu, e wen: «Nyiblo 'bu yi-ti ni -hue, bu ni 'v 'a 'bio 'lu yi, bu =tuɔ 'li 'a dɔnɔ, e 'mu 'a 'bio a leleyu' pa.» 36-E -bi e -jri 'li 'huangbe, 'e =tu 'v =nu=v ye' bu, 'e 'ble-e kua, 'e =jri-e dabu 'lu bu, e wen: 37«A -ne nyiblo 'bu ni 'v, -te 'huangbe -bu, e ni 'mu, 'bu 'ble 'a nyiblo kua, 'ki 'v 'na 'nyre a -ta', -e -bi 'mɔ e 'ble kua. Ko, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'ble 'mu kua, e 'yi 'mɔ ni -do 'pa-, e 'yi 'mu kua 'ble, kee, e 'ble 'na 'Bai Nyisua kua -we, -e lee 'ne- 'mu -tutu ki.»

**Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'ye ni -wɔn -a mu yi,
ε =hen 'nyre, ε kɔ -a mu 'huen- -a pe**

(Luku 9.49-50)

38-ε -bi Saan*, -ε mɔ -Yusu a -nagbopi* -bi, ε wen: «Tɔɔnyɔ, -a 'ye nyiblo =du, 'ε blɛ 'kuo -hvin* lɛ, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli. -Aan 'mumu, -a lee =nɛ ni, bu 'kee ne 'a nunuo, -ε nu-o, ε 'ni -kɔɛ-ε li -a mu wien lɛ.»
39-ε -bi -Yusu wen: «A 'ni 'lee 'li-ti, -ε mɔ, bu 'kee ne 'a nunuo, -ε nu-o, ε 'yi 'li-ti 'li -wɛ, nyiblo =du bu gba 'na 'nyre, bu nu =wilekɛɛɛ, 'ti- bu -hɔn 'v -wlu, bu nyre 'na 'nyre yi. 40Nyiblo 'bu 'ye ni -wɔn -a mu yi, ε =hen 'nyre, ε kɔ -a mu 'huen- -a pe. 41Kɔ, nyiblo 'bu -nyi 'a mu 'niɔɔɔ ni -do, -tɛ a mɔ 'na nyibli a -ti, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni -tɛɛ, -ε mɔ, Nyɔsua, nɔ- di-e 'wio -nyi.»

-Tɛ -Yusu hlee la de 'kuku* a de ki

(Matie 18.6-9; Luku 17.1-2)

42Kɛ- -Yusu pi =nu yi de, ε wen: «Nyiblo -mu', -ε kuo 'mu =wlv yi, -ε 'wi- 'huangbedv -bu yi, 'bu mɔ, nyiblo 'bu nu-o, nyiblodv a 'mu, bu 'kee 'na =wlv a yikuolɛ, ε di nɔɔ 'v lɛ, 'ki 'v nyiblo a 'mu, -ε nu de a 'mu -mɔ, bu pu=v gbetɛɛ a 'hu lɔ, 'ti- bu pu 'li-ti 'yru -mɔ, ε 'mu 'ku. 43'Bu mɔ, -na dabv 'bu yi-ti ni ni, =ni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi 'bɛ 'v=v. ε nu -tɛɛ, 'ki -bu pa 'li dabvɔɔɔ 'klɔ yrayrv -mu', -ε 'ye ni -wɛ 'li 'kwli, 'ε -hi 'v -na dabv ni 'huen bu =cɛɛ 'v yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu' 'nyi, -ε 'ye ni jre 'klɔ -mɔ 'klɔ. [44'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -v yi 'hvi di, v 'ni 'ku=v li, ε kɔ, na 'ni -jre-e li -wɛ, 'klɔ -mɔ 'klɔ.] 45'Bu mɔ, -na bu 'bu yi-ti ni ni, =ni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi 'bɛ 'v=v. ε nu -tɛɛ, 'ki -bu paa 'li bukɔɔɔ 'klɔ yrayrv -mu', -ε 'ye ni -wɛ 'li 'kwli, 'ε -hi 'v -na bu ni 'huen bu =cɛɛ 'v yi, 'ti- bu pu 'li -mu na -mu' 'nyi, -ε 'ye ni jre 'klɔ -mɔ 'klɔ. [46'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -v yi 'hvi di, v 'ni 'ku=v li, ε kɔ, na 'ni -jre-e li -wɛ, 'klɔ -mɔ 'klɔ.] 47'Bu mɔ, -na 'yie 'bu yi-ti ni ni, =ni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi -ha 'li-ti 'li. ε nu -tɛɛ, 'ki -bu paa 'li 'yie ni -do Nyɔsua a bunule', 'ε -hi 'v -na 'yii ni 'huen, bu =cɛɛ 'v yi, 'ti- bu pu 'li -mu na -mu' 'nyi, -ε 'ye ni jre 'klɔ -mɔ 'klɔ. 48'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -v yi 'hvi di, v 'ni 'ku=v li,

ε κῶ, na 'nɪ -jre=e lɪ -wɛ 'klɔ -mɔ 'klɔ. 49'A -nɛ nyiblo, 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ yɪ 'mʊ =wien lɛ nɪ kʊɛ, ε κῶ bʊ -ha Nyɪsʊa mɛ lɛ, bʊ klaa =nɛ 'yɪ, -ɛ di=e nu, 'a nunuklɔ 'nɪ -ha yɪ nyre, =wɪ yɪ, -tɛ v ni, 'bʊ pʊ mʊma 'ta, 'v pɪ-tɪ na', -ɛ di=e nu, ε 'nɪ -ha yɪ nyre.

50=Bʊ pʊv =nɛ 'ta a dɛ yɪ de. 'Ta mɔ =haande =nɔ. Kɛɛ, 'bʊ mɔ, 'bʊ 'waan nɛ 'a wɔnɔnɔ, v 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nu=o, bʊ nɔ 'kɪ wɔn de. -ɛ -bɪ ε 'yɪ 'kɪ -kʊan -dʊ -kɔ de. A 'nɪ 'wʊ 'lɪ 'tadʊ -mʊ' yɪ, -ɛ 'waan nɛ 'a wɔnɔnɔ, kɛɛ, a kɔ 'aan 'bɪo 'hʊen-, ba kɔ kɪbʊwɛɛnɛ.»

**De -mʊ', -Yusu tɔɔ -nɪ, 'kɪ 'v nyɪbeyu kɔ nʊgba 'hʊen-
bʊ -gba 'blɪ lɛ a -ta'**

(*Matie 19.1-12; Luku 16.18*)

10¹-Nyrɔwɪ gbi bʊ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu -hɔn 'lɪ Kapenaɔdɔ 'kwɪlɪ nɪ, ε κῶ 'a -nagbopʊ* 'hʊen-, 'v mu 'lɪ Sudeblogba 'kwɪlɪ, 'kɪ 'lɪ Sudɛn a 'nikɪ. 'Kɪ 'lɪ -tɛ a 'mʊ, nyibli -hʊɔhʊɪ, nʊ- -wɛ 'lɪ tɪ kɪ de, 'v =glaa 'lɪ-tɪ lɛ, -ɛ -bɪ ε -tua 'waa Nyɪsʊa a -tɪ a tɔɔlɛ, =wɪ yɪ, -tɛ -mʊ', ε nɪ-e lɛ. 2-ɛ -bɪ Falisi-tumu* a nyibli, nʊ- 'yɪya 'v=v 'hʊɪ bʊ, v 'mʊ-v lɛ =tɛɛ -nɪ, -ɛ di=e nu, ε 'mʊ ka, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye'. Kɛ- v pɪ 'kɪ-tɪ yɪ, 'v yɪ-tɪ 'betɪ -nɪ: «=Bɪ ε κῶ 'v nɪ, -tɛ -aan tete* nɪ 'a hɪhɪla, 'kɪ nyɪbeyu bʊ pʊ 'lɪ 'a nʊgba -patʊ?» 3-ɛ -bɪ -Yusu =tʊ =nʊ =wɔn, ε wɛn: «Tete a 'dɪ -bɪ Moise -nyɪ la 'a mu 'lɪ?» 4-ɛ -bɪ v wɛn: «Nyɪsʊa a winwɔn-hanyɔ* Moise* hɪla-a nɪ, -ɛ mɔ, nyɪbeyugbe 'bʊ -hʊɛ bʊ pʊ 'lɪ 'a nʊgba -patʊ', -ɛ -bɪ bʊ 'crɪ 'crɪɛn, -ɛ hlɛ-e, -ɛ mɔ, ε pʊ 'lɪ-tɪ -patʊ', 'tɪ-, bʊ -nyɪ-e 'crɪɛn a 'mʊ.» 5-ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'Aan =wɪ a 'gboklɔlɛ a -tɪ, Moise 'ɛ -nyɪ 'a mu tetedʊ a 'mʊ.» 6Kɛ- ε pɪ =nʊ yɪ de, ε wɛn: «Yɪ-hɛ-nyre, -tɛ Nyɪsʊa nu la 'klɔ, ε nu -tonyiblo, -tonyiblo a 'mʊ, 'ɛ mɔ nyɪbeyugbe kɔ nʊgba 'hʊen-. 7ɛ nɔ- kɔ -tɪ, nyɪbeyu 'mʊ 'v 'a 'baɪ kɔ 'a 'dɪɪ 'hʊen- bʊ hɪɛ, ε 'mʊ nʊgba kɔ, ε κῶ 'a nʊgba a 'mʊ 'hʊen-, v 'mʊ 'hʊɪ bʊ -nɪnɪ -nɪ, 8v nɪ 'hʊen a 'mʊ, v 'mʊ -tonyiblogblo nɪ -do -hɛ. ɛ =hɛn 'nyre, -ɛ mɔ, v 'yɪ 'kɪ -tonyibli nɪ 'hʊen 'pa-, kɛɛ, v mɔ -tonyiblo nɪ -do =nɔ. 9'A -tɪ o, nyɪbeyugbe kɔ 'a nʊgba 'hʊen-, Nyɪsʊa -nu, 'v -hɛ -tonyiblo nɪ -do, nyiblo =dʊ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ -hɪhɪa =nʊ yre.» Kɛ- -Yusu -pʊ =nʊ yɪ.

10-Te v -hɪhɪe yrɛ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopv 'hven-, v mu 'lɪ 'kayu bu. -ɛ -bɪ 'a -nagbopv a 'mɔ, v yɪ 'beti-e lɛ de, nyɪbɛyɪ kɔ 'a nɔgba bu -gba 'blɪ lɛ a -ta'. 11-ɛ -bɪ ɛ wen: «Nyɪbɛyugbe 'bu pɔ 'lɪ 'a nɔgba -patv', 'tɪ- 'bu kɔ nɔgba -bɪ, -ɛ -bɪ ɛ nu -wlawlɪ, 'kɪ 'v 'a yɪ-hɛnɔgba ye'. 12Kɛ- ɛ nɪ 'mɔ, 'kɪ 'v nɔgba -mɔ -wɛ. Nɔgba 'bu hie 'v 'a nyɪbɔ bu, 'bu kɔ nyɪbɔ -bɪ, -ɛ -bɪ ɛ nu -wlawlɪ.»

-Te -Yusu da la Nyɪsɔva, 'kɪ bu nu 'yonv -haandɛ -mɔ

(Matiɛ 19.13-15; Luku 18.15-17)

13ɛ kɔ la -nyɔwɔ =dɔ, 'v gba -Yusu 'yonv yɪ, -ɛ di-e nu, ɛ 'mɔ =nɔ lɛ -hɛn, ɛ 'mɔ Nyɪsɔva da, Nyɪsɔva 'mɔ 'yonv a 'mɔ -haandɛ -mɔ nu. Kɛɛ, -tɛ -nagbopv* 'ye dɛ a 'mɔ, -ɛ -bɪ v -tɔa 'waa -mɔ'pɔplɛ, v wen: «A 'nɪ 'haa 'lɪ-tɪ 'ku.» 14-Te -Yusu 'ye dɛ a 'mɔ, 'a -nagbopv -nu, -ɛ -bɪ ɛ 'yɪ 'a plɔ -blee -nɪ, ɛ wen: «Ba -ha 'yonv mɛ lɛ, bu di 'nɛ- 'mɔ -mɔ. A 'nɪ 'kaa 'lɪ =nɔ yɪ, -ɛ nu-o, nyɪbli -mɔ', -v 'wɪ- 'yonv -bu yɪ, v nɔ- di 'lɪ Nyɪsɔva a 'klɔ yrayrv 'kwli pa. 15'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, nyɪblo 'bu 'yɛ nɪ -ha Nyɪsɔva mɛ lɛ, 'bu 'yɛ nɪ kɔɔ =nɛ win kɪ, =wɪ yɪ, -tɛ 'huangbe nɪ, 'ɛ -hɛ 'a 'baɪ mɛ lɛ, 'a 'baɪ 'ɛ kvɛ =nɛ win kɪ, -ɛ -bɪ nyɪblo a 'mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪ-tɪ -wɛ, bu pa 'lɪ Nyɪsɔva a 'klɔ yrayrv 'kwli.» 16-Yusu bu pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ -tɔa 'yonv a kvale'buble, 'ɛ pɪ =nɔ dabvɪ 'lu blɛ, 'tɪ- 'ɛ da Nyɪsɔva, 'kɪ bu nu =nɔ -haandɛ -mɔ.

-Yusu kɔ dɛkɔnyɔ 'hven-

(Matiɛ 19.16-30; Luku 18.18-30)

17-Te -Yusu -wɛ -mɔ, 'kɪ bu bi 'hru wlɔn, ɛ kɔ nyɪblo =dɔ, 'ɛ ya-a cigbɛ yɪ, 'ɛ 'gbɪa kwli, 'kɪ 'v=v ye', ɛ wen: «Tɔɔnyɔ o, -mɔ mɔ =haannyiblo. Dɛ a 'dɪ -bɪ 'n di nu, 'tɪ- Nyɪsɔva a 'klɔ yrayrv -mɔ', -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ 'mɔ=v kɔ 'lɪ?» 18-ɛ -bɪ -Yusu wen: «Dɛ- kɔ 'mɔ -dɛɛ =haannyiblo 'lɪ? Nyɪblo =dɔ 'yɪ =haannyiblo 'pa-, 'bu 'yɪ Nyɪsɔva nɪ -do. 19-Yɪ Nyɪsɔva a tete* nɪ, -v mɔ: =Nɪ 'laa 'lɪ nyɪblo, =nɪ 'nuo 'lɪ -wlawlɪ, =nɪ 'yɪrɛ 'lɪ, =nɪ 'pɔv 'lɪ nyɪblo hɪ kɪ, =nɪ 'kaa 'lɪ nyɪblo, =tuu 'v -na 'baɪ kɔ -na 'dii 'hven-, 'kɪ 'lɪ nɔvɛlɛ 'kwli.» 20-ɛ -bɪ ɛ =tu -Yusu =wɔn, ɛ wen: «Tɔɔnyɔ o, kvɛ 'lɪ 'na 'hɪandɛ 'yie bu, -bu ye -nyɔwɔ -bu kɪ, tete a pepɛ a 'mɔ, 'n =tuu 'v=v nɪ.» 21-Bu pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -Yusu ta 'lɪ-tɪ 'yɪ lɛ, 'kɪ 'lɪ nɔvɛlɛ 'kwli, 'ɛ lee =nɛ, ɛ wen:

«É hie 'v -mu de ni -do. É nɔ- mɔ, mu -bu plo -na kɔkɔ-tebli a pepe -mu', -kɔ, -bu -nyi 'a 'wliye =hwenyibli, Nyɔsua 'mu -mu =haande gbagbu -mɔ nu, 'ki 'li yakɔ 'kwli. =Ni nu 'ki-t, -ε -bi kɛ 'mu =wien le, -mu 'na -nagbopi* -he.» 22 Bu 'win 'ki -ti a 'mu, -Yusu -hla, -ε -bi 'a =wlu bi =hlɔn, 'ε -hɔn 'v=v 'hvi, 'ki 'li 'kla-wliye'yiya 'kwli, -ε nu=o, 'a kɔkɔ-tebli -hu ni diaki.

23-Tε ε -mu 'ki, -ε -bi -Yusu naa ne 'a -nagbopu 'yie ki, ε wen: «É di 'mu 'ni kla, 'ki dekonɔ bu di 'li Nyɔsua a 'klɔ yrayru 'kwli pa.» 24-Yusu a win a 'mu, ε kεε ne 'a -nagbopu a =wli le. Kε- ε pi =nu yi de, ε wen: «'Na 'yonu -na, dekonɔ -mu', -v kuo 'waa kɔkɔ-tebli =wlu yi, ε kla 'mu ni, 'ki bu pa 'li Nyɔsua a 'klɔ yrayru 'kwli. 25'É mɔ =han-ti, ε kla 'mu ni, 'ki 'v dekonɔ -mɔ', -ε kuo ne 'a kɔkɔ-tebli =wlu yi, bu kuo Nyɔsua =wlu yi, kɔ, bu pa 'li Nyɔsua a 'klɔ yrayru 'kwli, 'ε -hi 'v =gbuki-so* bu naa 'v 'die a 'huɔ 'yri.» 26-Yusu a pupuwin a 'mu, ε maa ne 'a -nagbopu wɔn le diaki. -É -bi v wen: «'Bu kɔ bu ni 'mu le, -ε -bi nyiblo =du 'yi 'li-t 'li -we, bu pa 'li Nyɔsua a 'klɔ yrayru 'kwli.» 27-Yusu bu 'ye =nu de, -ε -bi ε wen: «'Ki 'li -tonyiblo a dɔnu a 'klɔ 'kwli, ε 'yi 'li-t 'li -we, bu kuo Nyɔsua =wlu yi, 'ti- bu pa 'li Nyɔsua a 'klɔ yrayru 'kwli. Kεε, 'ki 'li Nyɔsua a 'klɔ 'kwli, 'a -ne =dedede -we 'li nuele.»

28-É -bi kε- Pielɔ pi -Yusu yi, ε wen: «-A mu -bi -bu 'li? 'Ye kε, -a -hie 'v -aan nyibli bu, ε kɔ -aan -tebli a pepe 'hven-, =a yi -mu =wien le kɛ.» 29-É -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu hie 'v 'a 'kayu, kɔ 'a 'diaynu, kɔ 'a 'dii, kɔ 'a 'bat, kɔ 'a 'yonu, kɔ 'a -cii 'hven- bu, 'na nuele a -ti, kɔ, ε 'mu 'na =haantitie nyibli pu a -ti, 30-ε -bi nyiblo a 'mu, 'klɔ -bu, ε ni 'ne- mɔ, -tebli, Nyɔsua di=e -nyi, ε di 'ni -hu, ε mu 'v -tebli -mu', ε hie 'v bu 'v -hi, -ε mɔ 'ki 'kayo, 'diaynu, 'diinu, 'yonu, kɔ -cii 'hven-, kεε, v di =tu-o =hven -we. 'Ya 'v 'lu de, ti -kɔ 'yri Nyɔsua di 'v 'klɔ yrayru -bi 'v -nuu -ni, nyiblo a 'mu, Nyɔsua di -nyi-e 'klɔ yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li. 31 Kεε, nyibli -mu', -v ni 'v 'waa 'bio 'lu yi, 'ki 'li -te ti ne -bu 'kwli, 'waa -huɔhu, v nu- di 'li 'waa 'bio bu ni, -nyrɔwɔ =du, ε kɔ, nyibli -mu', -v ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -te ti ne bu 'kwli, 'waa -huɔhu mu 'v 'waa 'bio 'lu yi ni, -nyrɔwɔ =du.»

**-Yusu bu hla la 'a 'kukuv kɔ 'a 'klɔ'hthru a -ti,
'a 'wi ni ta a 'wɔ, nɔ- -bu**

(Matie 20.17-19; Luku 18.31-34)

32'Hru -mu', -ε mi Jrusredɔ 'kwli, ε nɔ- kɔ wɔn v ni 'v,
'v mi 'ki. -Yusu, ε nɔ- 'nyεε 'hru, 'a -nagbopu* 'v ni 'v=v ke',
huannu 'ε ni -nu dtaki. Ti ni -do a ti 'yri, -Yusu 'ε 'du
'a -nagbopu ni -pu -tu 'v 'hven ye', 'v bii yi. Bu bii 'ki yi,
-ε -bi ε -tva 'li 'waa -mɔhleeε, 'ki 'v -tebli a pepe -mu',
-ε di-e yre mu a -ta', 33ε wen: «Ba pu 'mu nva yi bu.
Jrusredɔ, -a mi 'kwli. 'Mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe
a Nyiblo*, 'ki v di 'li 'mu Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi -ji'
pu, kɔ tetetɔnyu* 'hven-, v 'mu 'mu -batile -puv -ni, v 'mu
le pu, 'n bleε 'kukuv yi. 'Bu -hi, 'ti- v 'mu 'mu nyibli -mu',
-v 'yi Nyɔsua -yi -ji' pu, 34nyibli a 'mu, v 'mu 'mu 'caa -ni,
v 'mu 'mu huɔn 'hrin, kɔ, v 'mu 'mu lɔkɔ -bii -ni, 'ti- v 'mu
'mu 'la. -Nyɔwɔ ni 'hven 'bu -hi, ta a -nyɔwɔ, 'ti- 'mu 'li
'kukonyibli 'nyi -hɔn, 'mu 'klɔ 'hru.»

**-Te Sakti kɔ Saan* 'hven-, v lee la -Yusu, -ε mɔ,
v -hve bu ni -hvan 'v=v 'hvi, 'ki 'li Nyɔsua a bunule'**

(Matie 20.20-28)

35-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu a -nagbopu* ni 'hven
-bi, -v mɔ Sakti kɔ Saan 'hven-, -v mɔ Sebede a 'yonu, v nu-
mu 'v -Yusu 'hvi, v wen: «Tɔɔnyɔ o, de -bu, -a di -mu -hua,
-a -hve=ε ni, -bu nu=o, 'ki 'v -a mu -mɔ.» 36-ε -bi -Yusu wen:
«De a 'di -bi a -hve -bu nu 'ki 'v 'a mu -mɔ 'li?» 37-ε -bi
v wen: «Ti -mu', -ε kɔ 'yri nyibli a pepe di 'v=v 'yee -ni,
-ε mɔ, -kɔɔ nyibli a pepe win ki, 'ki 'li Nyɔsua a bunule',
-a -hve=ε ni, -ba ni 'v -mu 'hvi bu, nyiblo ni -do 'ki 'li
-na diidekɔbia ki, -do -bi 'ki 'li -na kamlakɔbia ki.»
38Ke- -Yusu pu =nu yi, ε wen: «De -bu, a -hve, de bu di
'nyre -hen, a 'yi-ti -yi. -Bi -hvuendu -mu', 'n di 'ye, a -we 'li
ba 'ye=e ni? Kɔ, -te 'n di 'kukuv nu, -bi a -we 'li
ba wen=ε ki ni, ba nu 'kukuv le ni -we?» 39-ε -bi v wen:
«-A -we 'li-ti ni.» -ε -bi ε wen: «ε mɔ -han-ti, -hvuendu a 'mu,
'n di 'ye, a 'mu=v 'ye, kɔ, 'kukuvu, 'n di 'ku, a 'mu 'kukuv le
nu -we. 40Keε, nyiblo, -ε kɔ -bu ni 'na diidekɔbia ki bu, kɔ,
nyiblo, -ε kɔ -bu ni 'na kamlakɔbia ki bu, ε 'yi 'mɔ 'pa-,

'ni -wa-a li-ti 'nyre ni. Nyisva a -gbetu, ε nɔ- di nyibli a 'mu 'nyre wa.»

41-Te -nagbopu ni -pu -bi -mu', u 'win -ti a 'mu, Saki ko Saan 'hven-, u hla -Yusu yi, -ε -bi u -tua 'waa yru a lepuole. 42-ε -bi -Yusu da 'waa pepe ni, ε wen: «A yi-e ni, -ε mɔ, 'klɔ -bu a 'luyinunyɔ, -u nεε 'waa dakɔ, u =tui =nu =hven, 'u 'plue =nu. 'Waa 'kunde a 'mu, u nii 'li-ti 'cre 'kwli. 43'A mu -mɔ -bi, ε 'yi 'mu le -ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi. Nyiblo 'bu yi-ti ni -hue, bu mɔ 'aan naanyɔ, nyiblo a 'mu, ε bleε yi bu mɔ 'aan -heenyɔ. 44ε kɔ, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu -hue bu mɔ 'aan 'luyinunyɔ, nyiblo a 'mu, ε bleε yi bu -we -mɔ, 'ki bu -heε ne 'aan pepe. 45'Na 'mumu -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo*, 'n 'yi -di, 'ki nyibli bu -heε 'mu, keε, 'n di ni, 'ki -bu -heε nyibli, ε kɔ, -bu -ha 'na dɔnɔ, 'mu 'ku, -ε di-e nu, 'na 'kukuu a 'mu, ε 'mu=v nu, Nyisva 'mu nyibli -huɔhu =gble, 'ki 'u 'waa de 'kuku* -mɔ.»

-Te -Yusu nu la-a, 'yii'donyɔ Batime, 'a 'yii 'u kle yi

(Matie 20.29-34; Luku 18.35-43)

46-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, u nyre 'li 'dɔ -mu', -ε mɔ Seliko 'kwli ni. -Te u yi 'dɔ a 'mu 'kwli ni -ti, u kɔ nyibli -huɔhu 'hven-, -ε -bi 'ki 'u 'hrunya 'yri, 'ki 'yii'donyɔ =du ni 'u bu, 'ε -hue nyibli 'wli le, -ε di-e nu, ε 'mu de di. 'Yii'donyɔ a 'mu, 'a 'nyre mɔ Batime. 'A 'bat a 'nyre mɔ Time. 47-Te ε 'win, -ε mɔ, Nasaletɔ a -Yusu, ε nɔ- yi -hi, -ε -bi ε -tua 'li win a 'li'yaale, ε wen: «-Yusu o, Dafidi* a 'Yu, yru 'na nyai mɔ!» 48Nyibli -mu', -u ni 'u, 'u -tua 'a -mɔ'pupule, u wen: «Ma wien mɔ!» Keε, ε hia ni, 'ε 'yaa 'li win diakti de, ε wen: «-Yusu o, Dafidi a 'Yu, yru 'na nyai mɔ!» 49-Te -Yusu 'win 'a win, -ε -bi ε nyra bu, ε wen: «Ba da-a, bu 'de,» 'u da-a, u wen: «Mɔ ε de. Pu 'li 'klɔ le, -bu 'du ye', -bu mu 'u=v 'hvi.» 50-ε -bi Batime a 'mu, ε -hunhian 'u 'a kuɛti bu, ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi -gbisa, ε nyra bu, 'ε mu 'u -Yusu 'hvi. 51-Te ε nyre 'ki 'u, -ε -bi -Yusu 'beti-e ni, ε wen: «De a 'di -bi -hue =bu nu, 'ki 'u -mu -mɔ 'li?» -ε -bi ε wen: «Tɔɔnyɔ o, 'n -hue-ε ni, -bu nu-o, 'na 'yii -bu, -ε kle, bu kle yi.» 52-ε -bi -Yusu lee =ne ni, ε wen: «-Te -kuo 'mu =wlv yi, ε nɔ- nu-o, 'ni nu-o, -na 'yii 'ε kle yi. 'A -ti, -we 'li -bu mu 'li 'kayu bu ni.» Ti ni -do a ti 'yri,

-ε -bi ε -tua leyuyruo, 'ε bi 'v -Yusu ke', 'ε -tua
'a =wienlekukue.

-Te -Yusu 'ya la Jrusredɔ 'kwli

(Matie 21.1-11; Luku 19.28-40; Saan 12.12-19)

11 1-Te -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'huen-, v mi la Jrusredɔ
'kwli, bu 'mve 'du -bu, -v mɔ Betifase kɔ Betani
'huen- yre, 'ki 'v dugba -mu' -hlon, -ε kɔ 'lu olifieti* ni 'li,
-ε -bi -Yusu lee ne 'a -nagbopu ni 'huen -bi ni. 2Ke- ε pi
=nu yi, ε wen: «'Dɔ -mu', -ε ni 'li 'a mu ye', ba mu 'li-ti 'kwli.
'Bu mɔ, 'ba 'ya 'dɔ, a di yεε 'v 'kasrayu, v mua -ni bu.
Nyiblo =du 'yi -huan 'v 'kasrayu a 'mu ki ni 'ye. 'Ba ye 'v=v
bu, ba =wle=ε, ba ya 'mɔ=ɔ yi. 3'Bu mɔ, nyiblo =du 'bu 'beti
'a mu, 'bu pu le: De a 'di -bi a ni 'li? -ε -bi ke- ba pu=v yi:
Kukɔnyɔ, ε nɔ- -hve=ε. ε di 'li-ti 'ni ya, -te ti ne -bu.»
4-Te v -mu, v 'ya 'dɔ a 'mu 'kwli, 'ε mɔ =han-ti,
'v yεε 'v 'kasrayu a 'mu, v mua bu, 'ki 'v =huan.yi,
-nagbopu ni 'huen a 'mu, 'v =wle=ε. 'Ki 'v =huan.yi a 'mu,
'ki nyibli -hɔhɔi neε 'v. 5'Ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ki -v
-bi ni 'li, 'v 'beti =nu, v wen: «De a 'di -bi a ni 'li?
De- kɔ 'kasrayu -bu 'a =wɔwle 'li?» 6-nagbopu a 'mu
'v lee =nu -ti -bu, -Yusu lee wen =nu, -ε -bi nyibli a 'mu,
v -ha =nu me le, 'v -mu, 7'v ya 'kasrayu a 'mu -Yusu yi.
-Te v nyre 'li, 'v pu 'v 'waa danɔ kɔ 'waa wlawli
'kasrayu a 'mu ki ble, -ε di=e nu, -Yusu 'bu 'ya 'v=v ki, ε 'mu
danɔ a 'mu ki bu ni. (-ε nu=o, ε tve =ne nyibli yi, -ε mɔ,
ε nɔ- mɔ bodɔ -mu', -ε 'ye ni ya 'li tu, keε, -ε ye 'li
kibwεenle. ε nɔ- kɔ -ti 'ε 'ye 'v 'kasra a 'mu ki.)
8-Te v yi 'li ni di, nyibli -hɔhɔi 'v pu 'v 'waa danɔ 'hru
wlon ble. -U -bi ni 'v, 'v 'be -hugbi, 'v pu 'v=v 'hru wlon ble
-we, -Yusu 'ε ne=ε kle, 9nyibli 'v ne=ε ye' le, -v -bi 'v yi-ti
=wien le kue. Ke- v ni, 'v 'yεε 'li win, v wen: «-Na 'wio, -mɔ
-bu, -ε yi 'li di, 'ki 'li Kukɔnyɔ Nyɔsua a 'nyre 'kwli. Nyɔsua
bu -nyi -mu -ti a 'yi'buale! 10Ba pu Nyɔsua 'nyre le, -ε nu=o,
ε nɔ- di -a mu win ki kɔ mɔ, -te -aan 'baɔ gbagbu bodɔ
Dafidi* nu la nyibli a win a kɔkɔle. Nyɔsua bu kɔ -ti
a 'yi'buale, 'ki 'li yakɔ 'kwli!» 11-Te -Yusu 'ya
'ki Jrusredɔ 'kwli, -ε -bi 'ki ε mu 'li Nyɔsua a 'kagbau bu,
'ε 'ye -tebli a pepe -mu', -v ni 'li. -Te 'tɔ yi ni -wen,

© David C. Cook Foundation

-ε -bι ε κσ 'a -nagbopυ nι -pu =tu 'v 'hven a 'mυ 'hven-,
υ -hιan -mσ, 'v mu 'lι Betanidσ 'kwli.

-Te -Yusu pu la tugbe, υ dεε figie* 'jrσ -mσ

(Matie 21.18-19)

12-Te -nyre -nye, -ε -bι -Yusu κσ 'a -nagbopυ* 'hven-,
υ -hven 'lι Betanidσ 'kwli nι, 'v mi. -Te υ yι 'dσ a 'mυ

'kwli ni -ti, -ε -bi 'kanv bi 'li -Yusu 'kwli. 13 Bu ta 'li ye' le, -ε -bi ε 'ye tugbedv -mv', v deε figie ni. Tugbe a 'mv, ε hlɔɔ =nv -mɔ le, hawi 'ε -hv 'li-t yra, -Yusu 'ε mu 'v=v -hlɔn, -ε di-e nu, ε 'mv=v 'ye, 'bv mɔ, 'bv tv 'kui. Bu nyre 'ki 'v=v -hlɔn, -ε -bi hawi ni -do ε ye 'li-t yra bu, -ε nu-o, ε 'yi wen 'v 'a totv a ti 'yri ni nyre. 14-ε -bi ke- -Yusu pi tugbe a 'mv yi: «Kvε mɔ -nyrɔwɔ -bv 'yie bv, -ni 'tv 'ki 'kui ni de, nyibli 'ni -ha-a di.» Win a 'mv, -Yusu -pv, 'a -nagbopv 'win-t ni.

**-Te -Yusu bla la puplonyibli le,
'ki 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli
(Matie 21.12-17; Luku 19.45-48; Saan 2.13-22)**

15-Te de a 'mv, ε -hi, -ε -bi v nyre 'li Jrusredv 'kwli ni, -Yusu 'ε -mu, 'ε pa 'li Nyisva a 'kagbau* a -yaa 'kwli. 'Ki 'li -yaa a 'mv 'kwli, 'ki puplonyibli ni 'li, 'v ple 'wlugba-tebli, 'ki 'v Nyisva a -cɔhlun* a pipie a -ta'. 'Ki 'wli'cicinyibli ni 'li -we, 'v yi huapwli 'cici -ni. -Te -Yusu yeε 'v puplonyibli a 'mv bv, v kɔ nyibli -mv', -v -tve -tebli 'hven-, -ε -bi ε -tva 'waa lebubla, 'ε yi 'wli'cicinyibli a 'teble ble =jijri -ni, kɔ, 'ε 'nyreε 'li -hungboplonyv a gbatv yre, 'v yi -hlɔn le bi, 16'ε 'yi nyiblo =dv mε le -ha, 'ki bv 'ble de, bu 'be -yaa a 'mv 'kwli =tv, 17'ti- 'ε -tva 'ki 'waa tɔle, ε wen: «U 'cɔ-t ni, 'ki 'li Nyisvacɔɔen 'kwli, -ε mɔ: Nyisva wen 'ni: 'Na 'kayu ni 'v ni, 'ki 'kɔ -bv a dakɔ a pepe 'mv 'li 'mv -daa -ni.» -ε -bi -Yusu wen 'ni de: «Kεε, 'a mv -mɔ -bi, a nu 'kayu a 'mv 'yiyrynyibli a 'kayu -mɔ'.» 18 De a 'mv, -ε mu 'lu -mɔ, Nyisva a -cɔhlunpinyv* gbagbi, v kɔ tetetɔnyv* 'hven-, v 'win-t ni. ε nɔ- nu-o, 'v =mve 'hru le, -ε di-e nu, v 'mv -Yusu 'la, -ε nu-o, dakɔ nve ne 'a tɔwin ni diaki. ε nɔ- nu-o, nyibli gbagbi a 'mv 'v =tui -Yusu ca -mɔ.

19-Te 'tɔ yi ni -wen, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopv* 'hven-, v -ti 'dɔ, 'v mu 'li -tite -bi.

**'Bv mɔ, 'ba yi Nyisva de ni -hve,
ba kuo -ne -wlv yi -tee
(Matie 21.20-22)**

20-Nyrajru', -te v yi 'ki kle ni -mε, -ε -bi tugbe, -ε mɔ figie*, -Yusu pv 'tv 'jɔ -mɔ, ε nɔ- kɔ 'hvi v nεε 'v de.

-Te v nyre 'ki 'v=v 'hvi, kve 'li 'a 'lu 'yri bu, -bu ye 'a bui ki, 'a pepe 'ku ni. 21-ε -bi de -mu', -ε mu 'tu 'lu -mɔ, ε bi 'li Piel 'kwli, ε wen: «Tɔɔnyɔ, 'ye tugbe -bu, -pu 'tu 'jrɔ -mɔ, ε 'ku ni.» 22-ε -bi -Yusu wen: «N yi 'a mu 'ni -lee -ni, ba kuo Nyɔsua =wlv yi. 23'Bu mɔ, 'ba kuo Nyɔsua =wlv yi, a -we 'li ba lee dugba -bu ni: -Hɔn mɔ -te -bu, -bu bi 'li 'yru -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba 'ye ni pu gble, 'ki 'li 'aan =wli ki, keε, 'ba pu=v -haan-ti, -ε mɔ, -ti -mu', a -hla, ε di mu 'lu -mɔ, 'ε mɔ -han-ti, Nyɔsua di-e 'ni nu, ε 'mu 'lu -mɔ mu. 24ε nɔ- nu-o, 'ni yi 'a mu -lee -ni, 'ba yi Nyɔsua de ni -hve, ba kuo =ne =wlv yi, -ε mɔ, ε -we 'a mu de a 'mu, 'a -nyinyie -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba kuo =ne =wlv yi, ε mɔ -han-ti, ε di 'a mɔ=ɔ 'ni -nyi. 25Keε, 'ba yi Nyɔsua ni de, nyiblo 'bu nu 'a mu yunyrede -mɔ, -ε -bi ba -hru 'a yunyrede a 'mu a -ti -mɔ, -ε di-e nu, 'aan 'Bai Nyɔsua, -ε ni 'li yakɔ 'kwli, ε 'mu 'aan -ne yunyre-tebli a -ti -mɔ -hru -we. [26Keε, yunyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mɔ, 'bu mɔ, 'ba 'ye ni -hru 'waa -ti -mɔ, -ε -bi 'aan 'Bai Nyɔsua, -ε ni 'li yakɔ 'kwli, ε 'yi 'li-ti 'li -we, bu -hru 'aan -ne yunyre-tebli a -nu a -ti -mɔ -we.]»

-Te -Juukve* a naanyv 'beti la -Yusu, nyiblo a 'di -bi -nyi-e 'kli, 'ki bu nu -tebli -mu', ε ni

(Matie 21.23-27; Luku 20.1-8)

27-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v 'tie gbe 'waa 'hru, -ε mi Jrusredɔ 'kwli 'lu -mɔ. -Te v -nyre 'ki, -ε -bi -Yusu mu 'li Nyɔsua a 'kagbau* a -yaa 'kwli. Bu yi 'li le ni 'dee -ni, -ε -bi Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyv* gbagbi, kɔ Nyɔsua a tetetɔɔnyv*, v kɔ -Juukve a 'blv a nyibli -bi 'hven-, v nyre 'v=v 'hvi, 28'v 'beti-e, v wen: «Nyiblo a 'di -bi -nyi 'ki -mu 'kli, 'ki -bu bla -tebliplonyibli -bu le 'li? Nyiblo a 'di -bi -lee -mu -we, -bu nu -tebli a pepe -bu, -ni 'li?» 29-ε -bi -Yusu wen: «N di 'beti 'a mu de ni -do -we. 'Bu mɔ, 'ba -hihia 'mu kle, 'ti- 'mu 'a mu kle -hihia -ni -we. 30'A mu 'n yi 'beti -ni: Nyiblo a 'di -bi -lee la Saan*, bu pu la nyibli 'nie* 'lu le 'li? =Bi Nyɔsua =mɔ, -v'v- -tonyibli =mɔ? Ba -hihia 'mu kle.» 31-ε -bi v -tva le'betile, 'ki 'li 'waa dɔnv 'nyi, v wen: «-Bi' -a di 'ki pu? 'Bu mɔ, =ba pu le, Nyɔsua -lee la 'ne=ε, -ε -bi ε di -hian -mɔ, ε 'mu -a mu 'beti -ni: -Ti -mu', Saan hle la, de- kɔ -ti 'a 'yi 'ki-ti -haan-ti

-pu 'li? 32Mɔ, 'bu mɔ, =ba pu le, -tonyibli =nɔ, -ε -bɪ nyibli kɔ bu yεε ne -a mu -tu.» Kε- v pu 'betile, -ε nu=ɔ, nyibli pu=v -haan-tɪ, -ε mɔ, Saan mɔ la Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ* =nɔ. 33ε nɔ- nu=ɔ, 'v =tu -Yusu =wɔn, v wen: «-A 'yɪ 'a =dedede -yi.» -ε -bɪ -Yusu wen: «'Na 'mumu, 'n 'yɪ 'lɪ-t 'lɪ -wε =bu lee ne 'a mu -wε, nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ε -nyi 'mu 'klɪ, 'kɪ =bu nu -tebli a pepe -bu, 'n ni.»

-Te -Yusu pu la -ci'yie-tunyo -mɔ', -v kɔ -balv a 'ledv
 (Matie 21.33-46; Luku 20.9-19)

12¹(-Yusu 'tɪε yɪ 'lɪ Nyɪsua a -cɔhlunpinyɔ* gbagbɪ, kɔ tetetɔnyɔ*, kɔ -Juukvε* a naanyɔ -bɪ 'hɔen- mɔ -hlee -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau* a -yaa 'kwli.) 'Kɪ 'lɪ 'ledvɪ 'kwli, 'kɪ ε yɪ 'lɪ -nɔ -mɔ -hlee -nɪ, ε wen: «ε kɔ la 'dɔdɔnyɔ =dɔ. ε nɔ- -ci la 'a -ci. -Ci a 'mu kɪ, ε 'dɔɔ 'lɪ 'lɪli =dɔ. 'A 'yɔ, ε tɔɪ, v dεε =ne resen*. 'Dɔdɔnyɔ a 'mu, ε nɔ- -ha 'a -ci a 'mu yɪ, 'ε 'blu 'lɪ 'hɔ gbeteε 'kwli le, -ε di=e nu, 'bu yɪ 'a 'yɔ a 'mu nɪ 'plvε, 'a 'nie 'mu 'lɪ 'hɔ a 'mu 'kwli le bi, v 'mu=v nɔ -mɔ' nu. ε nu 'hɪ-gbɔ -wε, -ε kɔ kɪ ε di 'v bu nyra, ε 'mu -ci 'yie =tu, 'yiyinyibli a -tu. -Te ε -wε -kvan a pepe a 'mu -mɔ, -ε -bɪ ε lee -kvannunyibli =dɔ, bu nu -ci a 'mu 'a -kvan, -ε di=e nu, 'dɔdɔ-tebli 'bu -tu, v 'mu=v 'a 'kɪbɪa -nyi, -kvannunyibli a 'mu, 'waa 'mumu, v 'mu 'waa -ne 'kɪbɪa kɔ. -Cikonyɔ a 'mu, -te ε -wε -kvan a yible=tutule -mɔ,

-ε -bι ε mu 'dagba blɔblɔ. 2-Tε 'dɔdɔ-tɛbli a 'ciɛti nyre 'v,
 -ε -bι -cikɔnyɔ a 'mυ, ε lee nε 'a lɛlenyɔ -bι, 'kɪ bu mu 'lɪ
 -ci'yie=tunyɔ -mɔ, v 'mυ=v 'ciɛ-tɛbli a 'kɪbɪa -mυ', -ε blɛɛ
 -cikɔnyɔ yɪ -nyi, ε 'mυ =nε=ε yɪ ya. 3-Tε lɛlenyɔ a 'mυ, ε nyre
 'lɪ, -ε -bι -ci'yie=tunyɔ a 'mυ, v klɔ=ɔ nɪ, 'v bi=e -tɛɛ, 'kɪ v 'yɪ-t
 =dedede -nyi, 'v -mɪa =nε kle. 4-ε -bι -cikɔnyɔ le 'a lɛlenyɔ
 -bι de, 'v klɔ=ɔ -wɛ, 'v pυ 'v=v dɛ 'lu, 'v -ha=a 'yri lɛ,
 'v -mɪa =nε kle, 5-cikɔnyɔ a 'mυ, 'ε tɛ 'lɪ -ε -bι de, 'v klɔ=ɔ,
 'v 'la=a, 'ε le -v -bι de, 'v bi -v -bι, 'v 'la -v -bι. 6Nyiblo nɪ
 -do, ε nɔ- hie 'kɪ 'v -cikɔnyɔ a 'mυ 'hυi. Nyiblo a 'mυ, ε nɔ-
 mɔ 'a 'yu, ε nυɛ -nɪ, -cikɔnyɔ 'ε le 'lɪ =nυ=v -mɔ, -ε nu=o,
 'a =wlv wen 'nɪ: -Tε ε mɔ 'na 'yu, v di kɔ 'a 'v=tuule.
 7-Tε ε waan 'lɪ, -ε -bι kɛ- v pɪ, 'kɪ 'lɪ 'waa dɪɔnυ 'nyɪ, v wen:
 Nyiblo -bυ, -ε di -ci -bυ kɔ -nyrɔwɔ =dυ, ε nɔ- yɪ 'lɪ di. 'A -tɪ,
 -ba 'la=a, -a 'mυ -ci -bυ gba, 8'v klɔ=ɔ, 'v 'la=a, 'v 'du=o ye',
 'v -ha 'lɪ-t -ci 'kwli, 'v pυ=v 'wan.»

9-ε -bι -Yusu wen 'nɪ de: «'A mυ 'n yɪ 'beti -nɪ, nyiblo
 a 'mυ, -ε kɔ -ci a 'mυ, 'bυ 'wɪn -tɛbli a pɛpɛ a 'mυ, -ε mu 'lu
 -mɔ, dɛ a 'dɪ -bι ε di nu 'lɪ? 'A 'mumu, ε di 'nɪ di, ε 'mυ
 -ci'yie=tunyɔ a 'mυ 'la, 'tɪ- ε 'mυ 'lɪ -ci a 'mυ 'lɪ -ha, ε 'mυ=v
 nyibli -bι -nyi. 10-Tɪ -bυ, v 'cɪɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacɪɪɛn 'kwli,
 'n pυ=v -haan-tɪ, a -hre=e nɪ. -Tɪ a 'mυ, ε nɔ- -bυ:

'Katuo -mυ', 'kayupɔnyɔ yɪ -hva bυ nuu -kvan 'yri,
 v pυ 'kɪbɪa kɪ,

ε nɔ- -hɛ 'kayu a 'mυ a 'katuo gbagbυ.

11 Kɔkɔnyɔ Nyɪsva, ε nɔ- nu=o,

'ε -hɛ 'katuo gbagbυ,

'tɪ- 'ε nɔ 'yie kle, 'kɪ 'v -a mυ -mɔ.»

12'Tɪ- -Yusu 'mυ -yrɛ, -ε -bι -Juukvɛ a naanyɔ, -v nɪ 'v,
 v yru-o nɪ, -ε mɔ, v nu- -Yusu pυ 'ledv a 'mυ yɪ. -Tε v yru
 dɛ a 'mυ, -ε -bι v =mυɛ 'a kɔkɔ a 'hru lɛ, v 'mυ=v 'la.
 Kɛɛ, -tɛ v yɪ nyibli a huannυ pie, ε nɔ- nu=o, 'v -ha=a mɛ lɛ,
 'v -mu.

De -bυ, -Yusu tɔɔ -nɪ, 'kɪ 'v 'blɔwli a -ta'

(Matie 22.15-22; Luku 20.20-26)

13-Tε dɛ a 'mυ, ε -hi, -ε -bι -Juukvɛ* a naanyɔ tɛ
 Falisi-tumu* a nyibli, kɔ nyibli -bι 'hven- bυ, -v mɔ 'kun
 Helɔdɪ* a -tumu a nyibli. U nu- mu 'v -Yusu 'hυi, v 'mυ=v lɛ

'beti -ni, -ε di-e nu, 'ki 'li 'a =wɔn=tutuo 'kwli, υ 'mu 'li -naa -ni, υ 'mu=υ -ti -yεε -ni, -ε di-e nu, υ 'mu=υ klo. 14-Te υ nyre 'ki 'υ=υ 'hu, -ε -bi υ wen: «Tɔɔnyɔ o, -a yi-e ni, -ε mɔ, -hle -ti a -tεε. 'Bu mɔ, =ni yɪ-t ni hle, =ni -pie-e huannu, 'ki 'υ -tonyibli a 'lule-hihie a -ta', 'ye =bu ε mɔ nyiblo gbagbu. Kεε, -tue -ti a -tεε, 'ki 'υ de -mu', Nyɪsua -hue a -ta'. Lee 'ki -a mu, -bi Nyɪsua a tete* wen 'ni, -ba -ha 'blowli, -ba -nyi-e Romakue a 'kun gbagbu*, -υ'υ-, -a 'yɪ yɪ -bleε -ni, -ba -nyi =ne-ε?» 15 Kεε, -Yusu yi-e ni, de- mɔ 'waa 'lule-hihie, 'υ yɪ =ne-ε 'yɪ ki -hlii -ni, -ε -bi ε wen: «De- kɔ 'mɔ a yɪ 'beti -ni, 'a yɪ 'υ 'mu le =tεε -ni 'li? -Bi a 'mu=υ 'ye, 'bu mɔ, 'ni -heε Romakue a 'kun gbagbu kɔ Nyɪsua 'hven- a -ti le, a 'mu 'mu -ti -yεε -ni? Ba ya 'mu 'wliyɔkɔ a 'yεε ni -do yɪ, 'mu=υ 'ye», 16'υ ya =ne-ε yɪ. -ε -bi ε wen: «Nyiblo a 'dɪ -bi, -ε kɔ yigbakla -ni 'υ=υ ki 'li? Nyiblo a 'dɪ -bi, -ε kɔ 'nyre υ 'cru 'υ -we li?» -ε -bi υ wen: «Romakue a 'kun gbagbu =nɔ.» 17-ε -bi ke- -Yusu pɪ 'ki =nu yɪ, ε wen: «'A -ti o, de -bu, -ε bleε 'kun gbagbu yɪ, ba -nyi =ne-ε, ε kɔ, de -bu, -ε bleε Nyɪsua yɪ, ba -nyi =ne-ε -we». =Wɔn a 'mu, -Yusu =tu =nu, ε keε =nu =wli le.

De -bu, -Yusu tɔɔ -ni, 'ki 'υ nyibli a 'klo'hɪhru a -ta'

(Matie 22.23-33; Luku 20.27-40)

18'Ki 'li Jrusredɔ 'kwli, ε kɔ la =tumu =du. 'A 'nyre mɔ Sadust=tumu*. U nu- hle-ε, -ε mɔ, 'bu mɔ, nyiblo 'bu 'ku, ε 'yɪ 'li-t 'li -we, bu -hɔn 'li 'kokonyibli 'nyɪ, bu 'hru 'klo, 'ki 'li Nyɪsua yɪ. U nu- kɔ nyibli -mu 'υ -Yusu 'hu, -ε di-e nu, υ 'mu=υ le 'beti -ni. -Te υ nyre 'ki 'υ=υ 'hu, -ε -bi υ wen: 19«Tɔɔnyɔ o, Nyɪsua a winwlɔn-hanyɔ* Moise* 'cru la tete* -bi, 'ε hie la-a -a mu le. Tete a 'mu, ε nɔ- -bu: Nyɪbeyugbe 'bu ni 'υ, 'bu kɔ nugba, 'ti- nyɪbeyugbe a 'mu, 'bu 'yɪ 'υ 'yonu bu -hie, 'bu 'ku, nyɪbeyugbe a 'mu, -ε 'ku, 'bu kɔ 'diayɪ nyɪbehɪan, ε nɔ- bleε yɪ, -bu kɔ 'a nugba a 'mu, ε kɔ=ɔ 'hven-, υ 'mu 'yonu kɔ, 'ki 'υ 'a 'diayɪ -mu', -ε 'ku a -ta'.

Kε- Moise a tete pi.» 20-ε -bi ke- v pi de, v wen: «ε kɔ la 'diayi nyibepu ni -hlon'hven -du, 'waa yi-henyiblo, nɔ- kɔ la nugba. Nyibeyu a 'mu, ε 'yi 'v 'yu bu -hie, 'ε 'ku, 21'hven a nyiblo 'ε kɔɔ, 'ε 'yi 'v 'yu bu -hie -wε, 'ε 'ku. De ni -do a 'mu, ε nɔ- nu ta a nyiblo. 22ε nɔ- mu 'lu -mɔ -mumu, -hlon'hven a nyiblo 'ε kɔɔ -wε, 'ε 'yi 'v 'yu bu -hie, 'ε 'ku -wε. -Te 'waa pepe, v 'ku 'ki, -ε -bi nugba a 'mu, ε 'ku ni -wε. 23ε nɔ- mɔ -ti -mu', -a di wen -mu 'beti mɔ, -mu -a mu kle -hiha -ni. -Nyrɔwɔ -kɔ 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, v di 'klɔ 'hri, 'ki 'li Nyisva yi, nyiblo a 'di -bi -di 'ki nugba a 'mu kɔ 'li, -kɔti -te v ni la 'nε- -toto ki, nyibli ni -hlon'hven a 'mu, v kɔ la=a ni.» 24-ε -bi -Yusu =tu =nu =wɔn, ε wen: «A ke ni, -kɔti a 'yi Nyisvacriɛn -yi, 'a 'yi-ti -yi, -ε mɔ, Nyisva ni 'klɔ ki. 25Ti -mu' -kɔ 'yri nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, v di 'klɔ 'hri, 'ki 'li Nyisva yi, nyibepu kɔ nugbu 'hven-, v 'yi 'li-ti 'li -wε, bu kɔkɔ -ni. Kεε, -te Nyisva a lelenyu* ni 'mu, ke- v di 'mu ni -wε. 26'Ya 'v 'lu de, de -bu, -ε mɔ nyibli bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klɔ, 'n yi-e ni, -ε mɔ, a -hre Nyisvacriɛn -mu', Moise 'cri la ni. ε 'cri la de, Nyisva lee la=a, -te Nyisva a 'mu, ε ni la 'li -gbakuo 'kwli, -ε yi la wɔn, 'ti- -te ε yi la 'li Moise a 'mu -mɔ -hlee -ni. Nyisva wen 'ni: 'Mɔ mɔ Nyisva -bu, Abrahamu* de, ε kɔ Yisaku*, kɔ Sakɔbu* 'hven-. Kε- Nyisva pu la. 27ε 'wi yi, ti -mu' -kɔ 'yri Nyisva yi la 'li Moise -mɔ -hlee -ni, Abrahamu kɔ Yisaku kɔ Sakɔbu 'hven-, v 'ku la ni see la. Kεε, -a yi-e ni, -ε mɔ, ε 'yi 'kukonyibli 'pa-, v 'ni -da-a li Nyisva, kεε, 'klɔnyibli, v nu- de-ε. 'A -ti, 'bu mɔ, 'ba pu le, nyiblo 'bu 'ku, ε 'ni 'hri-ti 'klɔ, 'ki 'li Nyisva yi, -ε -bi 'a de a 'mu, a kaa =nε 'yri ni pepe.» Kε- -Yusu -pu.

Nyisva a tete gbagbu*,
-ε ni 'v tete a pepe 'lu yi
(Matie 22.34-40; Luku 10.25-28)

28Tetetoɔnyɔ -bi, -ε ni -tuo ki, ε 'wɔn -ti a pepe -mu', v -hla ni. Bu 'wɔn 'ki, -ε mɔ, -Yusu =tu Sadusi=tumu* a nyibli =wɔn -tεε, -ε -bi ε 'yiya 'v=v 'hvi bu, 'ε 'beti-e, ε wen: «Tete a pepe -mu', Nyisva -nyi -a mu, 'a de a 'di -bi, -ε ni 'v tete a pepe 'lu yi 'li?» 29-ε -bi -Yusu =tu=ɔ =wɔn, ε wen: «Nyisva a tete -mu', -ε ni 'v tete a pepe 'lu yi, ε nɔ- -bu:

Ba pu 'u nva bu, 'a mu Yisraekue*: -Aan -ne Kukonyo Nyisua, e no- mo Nyisua ni -do. 'Be 'u=v ki, nyisua =du 'yi 'ki 'u -ni de. 30-Blee yi, -bu nve -na Kukonyo Nyisua, 'ki 'li -na =wlv a pepe ki, ko 'ki 'li -na 'lule-hihie a pepe 'kwli, ko 'ki 'li -na 'kli a pepe 'kwli. 31 Nyisua a tete, -e kue 'u=v -mo, e no- -bu: -Blee yi, -bu nve -na 'bi -tonyiblo, =wi yi, -te -nu -na dionu a nvele. E 'yi Nyisua a tete =du -ko, -bu ni 'u u ni 'huen a 'mu 'lu yi.» 32-E -bi tetetonyo a 'mu, e wen: «-Ti -mu', -hla, 'a -tee =nu. -Aan -ne Kukonyo Nyisua, e no- mo Nyisua ni -do. 'Be 'u=v ki, nyisua =du 'yi 'ki 'u -ni de. 33-Tonyiblo blee yi, bu nve Nyisua, 'ki 'li 'a =wlv a pepe ki, ko 'ki 'li 'a 'lule-hihie a pepe 'kwli, ko 'ki 'li 'a 'kli a pepe 'kwli. E blee yi -we, bu nve ne 'a 'bi -tonyiblo, =wi yi, -te e nu 'a dionu a nvele. E no- mo de gbagbu, -e -hi 'u bu pi 'a -ne 'wlugba-tebli a -cohlun* a gblegble =du, 'ki 'u Nyisua ye.» 34-Yusu bu 'ye=e, -e mo, tetetonyo a 'mu, e =tu-o =won, 'ki 'li =to 'kwli, -e -bi e wen: «E hie 'u -mu de ni -do, =mu Nyisua yre 'mve -ni, 'ki bu koo -mu win ki.» -Te de a 'mu, e -hi, nyiblo =du 'yi 'ki-ti 'beti -ni de, -e di-e nu, 'ki 'li 'a =won-tuwin 'kwli, u 'mu 'li -naa -ni, u 'mu-v -ti -yee -ni.

Wanyo mo bodu Dafidi* a 'yonu a 'Yu -nu

(Matie 22.41-46; Luku 20.41-44)

35-Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -tua nyibli Nyisua a -ti a tole, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau* bu. -Te e yi 'ki =nu ni -tve -ni, -e -bi e wen: «Tetetonyo* wen 'ni: Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, Wanyo a 'mu, e no- mo bodu Dafidi a 'yonu a 'Yu. 'A mu 'n yi 'beti -ni: De- ko -ti 'u hle-e 'li? 36-koti Nyisua a -Hihiu* nu-o ni, bodu Dafidi, 'e hla-a, 'u 'cri-ti, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo:

Kukonyo Nyisua lee 'na Kukonyo ni,

-e mo: Ni mo 'na diidektiba ki bu,

-ko 'mu 'huen-, -a 'mu nyibli win ki -koo -ni,

e 'mu=v gba -gbagba, 'mu=v nu,

=mu -na yraanyibli bu 'lu ble =tu.»

37-E -bi -Yusu wen 'ni de: «-Te Dafidi a 'mu, e dee Wanyo a 'mu Kukonyo, -bi Wanyo a 'mu, e -we 'li bu nu 'ki Dafidi a 'Yu a pupa 'li?»

**-Te -Yusu lee la nyibli, -ε mɔ, bu =tu 'waa dɔnɔ 'yie,
'ki 'v tetetɔnyɔ* a -ta'**

(Matie 23.1-36; Luku 20.45-47)

Nyibli -huɔhuɔ a 'mu, -v ni -tuo ki, -ti -mu', -Yusu -hla, ε blee 'waa plɔ ni diaki. 38 Ke- ε pi =nu yi, 'ki 'li 'a tɔwin 'kwli: «Ba =tu 'aan dɔnɔ 'yie, 'ki 'v tetetɔnyɔ a -ta', v 'ni -ha 'a mu -kaa -ni. U nuε 'ki nyibli bu daa =nu nyibli gbagbi. 'Bu yi le ni ne, v pi nyibli gbagbi a wlawli, -ε di-e nu, nyibli 'mu =nu 'ye. 'Bu yi 'v -tite =du ni mi, -te nyibli -huɔ 'v, -ε -bi v -huε-ε ni, nyibli bu pu =nu 'wio ble, 'ki 'v 'waa 'v=tuule a -ta', 39 'v nuε =ne ni -we, 'bu mu 'li Nyɔsua a 'kayu* bu, 'ki bu ni 'li ye' bu, -ε di-e nu, nyibli a pepe 'mu =nu 'ye. De ni -do a 'mu, ε nɔ- v ni, 'bu da =nu didide -mɔ. 40 U ni -do a 'mu, v nu- -he -tugbanugbi kukɔ-tebli a pepe =jre. 'Ti-, tetetɔnyɔ a 'mu, 'bu yi Nyɔsua ni de, 'waa Nyɔsua a dida hɔ ki bu, -ε di-e nu, nyibli 'mu le pu, v mɔ -haannyibli =nɔ. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, -bati -mu', Nyɔsua di =nu le -puv -ni, ε di ni 'kli ki, ε 'mu 'v nyibli -bi a -bati 'v -hi.»

**-Te =hwenugba =du -ha la 'a 'wliye a pepe,
'ki 'v Nyɔsua a -kvan a -ta'**

(Luku 21.1-4)

41 -Te -Yusu -we hihle -mɔ, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau* bu, -ε -bi ε ni bu, 'ki 'v dukwli -mu' 'huɔ, -ε kɔ 'kwli nyibli pi 'li 'wli le, 'ki 'v Nyɔsua a -kvan a -ta'. -ε -bi -Yusu yi-t 'ni 'ye, -te nyibli ni 'li 'wli a lepupuv. 'Ki 'li dukwli a 'mu 'kwli, dekɔnyɔ -huɔhuɔ pi 'li 'wli le. 42 ε kɔ -tugbanugba =du, =hwen ni. ε nɔ- nyre 'v, 'ε pu 'li 'wliyɔkɔ a 'yɔ ni 'hwen, -v 'yi 'li =dedede a -tutɔ 'li -we. 43 -Te -Yusu 'ye=e, -ε -bi ε da 'a -nagbopu* ni, ε wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, 'ki 'li Nyɔsua 'yi, =hwenugba -bu, ε pu 'li 'wliye, 'ε -hi 'v nyibli a pepe -bu 'v, 44 -kɔti nyibli a pepe -bu, 'wliye -mu', -ε 'yi -kvan -kɔ, 'ki 'v =nu -mɔ, ε nɔ- v pu 'li le. Nugba -bu, ε nɔ- mɔ -bi, =han-ti, =hwen 'ε ni=e, keε, ke- ε ni 'mu, 'wliye a pepe -mu', ε di wen nu, ε 'mu wen 'a dɔnɔ yi -wɔn, ε nɔ- ε pu 'li.»

-Yusu wen 'ni, v di Nyisua a 'kagbau* 'ni 'wla*(Matie 24.1-2; Luku 21.5-6)*

13 ¹-Tɛ -Yusu -yre 'ki, -ɛ -bi ɛ kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v 'du ye', 'v yi 'li Nyisua a 'kagbau bu 'hri. -Tɛ v yi 'ki ni mi, -ɛ -bi -Yusu a -nagbopi -bi wen: «Tɔɔnyɔ o, 'ye 'hi gbagbi -bu, v -nu, 'v pu Nyisua a 'kagbau -bu, 'ye -te 'kayu a 'mu, ɛ nu yɛnɔ.» ²-ɛ -bi -Yusu wen: «'Kayu -bu, -kɔ yɛnɔ-pɛ -pi, kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, yɛnɔkayu a 'mu, v di-e 'ni 'wla pɛpɛ. 'A 'hɔ =du 'yi 'li-t 'li -wɛ, bu ni 'v 'a 'bi 'hɔ 'lu bu.»

'Kla-wliye'yɛya, -ɛ di 'v nyre, 'ti- 'klɔ 'mu 'v -wlu -hɔn*(Matie 10.17-22; 24.3-14; Luku 21.7-19)*

³-Yusu bu pu 'ki lɛ, -ɛ -bi ɛ kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v =ti 'diɔ, 'v mu 'li dɔgba -mu', -ɛ kɔ 'lu olifieti* ni 'li. Dɔgba a 'mu, ɛ 'bɛ Nyisua a 'kagbau* 'yi. -Tɛ v nyre 'li, -ɛ -bi -Yusu ni bu, Pielɔ kɔ Saki, kɔ Saan*, kɔ Adre 'hven- 'v mu 'v=v 'hvi, 'v 'bɛti-e, v wen: ⁴«Lee nɛ -a mu, ti a 'di -bi, -ɛ kɔ 'yri v di 'v Nyisua a 'kagbau 'wlaa -ni, ɛ kɔ, de a 'di -bi, -ɛ di 'lu -mɔ mu, -a di 'ye, 'ti- -a 'mu=v yi, -ɛ mɔ, -tebli a pɛpɛ -bu, -kɔ -ti -hla wen, ɛ kɔ bu mu 'lu -mɔ?» ⁵-ɛ -bi kɛ- -Yusu pi =nu yi, ɛ wen: «Ba ni 'v -pleele', -ɛ di-e nu, nyiblo =du 'ni -ha 'a mu -kaa -ni, ⁶-kɔti nyibli -hɔhɔ di 'ni di, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, v 'mu lɛ pu, v nu- mɔ Wanyɔ -mu', Nyisua pu la lɛ, ɛ di la ya, 'ti- v 'mu nyibli -hɔhɔ -kaa -ni. ⁷'Ya 'v 'lu de, a di 'ni 'win, -ɛ mɔ, v -wen tu, 'ki 'li 'blɔgbi -mu' ki, -v 'mɛ nɛ 'a mu yre, kɔ, -v hɔɔ nɛ 'a mu -mɔ lɛ. 'Bu mɔ, 'ba yi ni 'win, a 'ni 'pie 'li hvannu, -ɛ nu-o, -tebli a 'mu, ɛ kɔ bu mu 'lu -mɔ. Kɛɛ, 'bu yi 'lu -mɔ ni mi, ɛ 'yi 'nyre =hen, -ɛ mɔ, 'klɔ a 'v-hɔnti nyre 'v ni. ⁸'Blɔgbi di yi 'ni -wɔnɔnɔ -ni. 'Ki 'li 'blɔgbi -hɔhɔ 'kwli, -tutu di 'ni 'hɔhle -ni, kɔ, 'kanu di 'ni -ti. 'Kla-wliye'yɛya a 'mu, -ɛ di di, 'klɔ a 'v-hɔnti, ɛ nɔ- kɔ -wlu=tutuo =nɔ. Kɛɛ, 'klɔ a 'mumu, ɛ 'yɛɛ 'v -wlu ni -hven. ɛ 'wi- nugba -ni 'kwli yi, -ɛ kɔ 'kwli -tua kɔkɔ, kɛɛ -kɔ =gbugblati =yɛɛ 'v ni nyre.

⁹-Tɛbli a 'mu, 'bu yi 'lu -mɔ ni mi, ba ni 'v -pleele'. U kɔ bu gba 'li 'a mu -batipɔle', ɛ kɔ, v di 'a mu 'ni bi, 'ki 'li Nyisua a 'kayo* ble. -Tɛ a mɔ 'na -nagbopu a -ti,

u ko bu yee ne 'a mu -ti, 'ki 'u 'blunaanyu ko 'kupun ye'.
 E no- di-e nu, a 'mu =nu 'na =haantitie pu. 10 E ble e yi,
 'na -nagbopu bu pu 'na =haantitie 'klɔ -bu 'a dakɔ a pepe,
 'ti- 'klɔ a 'u-honti 'mu 'u nyre. 11 Bu klɔ 'a mu, 'ki u 'mu 'li
 'a mu -batipuny u yi gba a -ti, 'kla 'ni 'yaa 'li 'a mu -wliye,
 'ki 'u -ti -mu', a di hla a -ta'. Win -mu', a di pu, ti a 'mu
 'yri, Nyisua, no- di 'a mo-o wlon -tu. E 'yi 'aan =gbetu 'pa-
 a 'ni -hle-e ni, kee, Nyisua a -Hihiu*, -e ni 'u 'a mu ke',
 e no- di hle.

12 Ti a 'mu 'yri, 'dayinu, nu- di 'waa 'dayinu 'bu
 a naanyu =jre pu, 'waa 'lula a -ti. De ni -do a 'mu, e no-
 'banu di 'waa 'yonu -mo nu, 'yonu 'mu=u 'waa 'banu ko 'waa
 'diinu 'huen- -mo nu. 13 Nyibli a pepe ko bu yraa ne 'a mu,
 -te a mo 'na nyibli a -ti. Kee, nyiblo 'bu 'yi -sa, 'ki 'u Nyisua
 a =wlu a yikuole -mo', 'bu gba-a 'lu -mo -gbagba,
 'klɔ a 'u-honti 'bu nyre 'u, nyiblo a 'mu, e no- Nyisua di wa.»

-Huen'yeti gbagbi, -e di 'u nyre, 'ti- -Yusu 'mu di

(Matie 24.15-28; Luku 21.20-24)

14 «Nyiblo -bu, -e di win -bu -hre, e ble e yi, bu ko -to,
 'ti- e 'mu=u' le yru. Win a 'mu, e no- -bu: E di ko ti -bi,
 a 'mu yunyrede 'ye, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau* bu. Yunyrede
 a 'mu, Nyisua a =wlu yraa =ne ni, 'ti- de a 'mu, 'e ni-e,
 Nyisua 'e hlue ne 'a 'kagbau -mo le. Yunyrede a 'mu, -tite e 'yi
 'u -ko, 'ki e di 'u ni. 'Bu mo, 'ba 'ye de a 'mu, -e -bi nyibli
 -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli, bu 'gba ci le, bu mu 'li dugbi
 'lu, u 'ni =ha =nu le 'lula -ni. 15 Nyiblo 'bu ni 'li 'a 'kayu
 a -yaa 'kwli, bu 'gba ci le -dodo. E 'ni 'puu 'li le, bu pa 'li
 'a 'kayu bu, e 'mu 'a kuko-tebli bla, 'ti- e 'mu ci le 'gba.
 16 Nyiblo 'bu ni 'li 'a -ci ki, bu 'gba ci le -dodo. E 'ni 'puu 'li
 le, bu =hian -mo, bu bla 'a wlawli, 'ki 'li 'du 'kwli, 'ti- e 'mu
 ci le 'gba. 17 Ti a 'mu 'yri, nugbi -mu', -u di 'kwli le ni,
 e ko 'waa de -mu', -u di 'yonu 'nya, u di 'ye =huen diaki.
 18 Ba da Nyisua, -tebli a 'mu, e 'ni =ha 'lu -mo mu, a 'ni =ha
 ci le 'gba, ti -mu' -ko 'yri ee yi 'u =tu -ni, 19 -e nu-o, -nyrowi
 a 'mu 'kwli, =huen -tonyibli di 'ye, e di 'ni 'bua, e 'mu 'a de
 -mu', -tonyibli -tua la 'li 'yiye 'u -hi, kue la 'li -te Nyisua
 nu la 'klɔ 'yie bu, -bu ye ti -bu, -a ni ki. Kue 'li =huen
 a 'yiye gbagbu a 'mu a ti 'yie bu, -bu ye 'klɔ a 'u-honti ki,

υ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ bʊ 'yɛ -hɪwɛndʊ a 'mʊ. 20 Nyɪsʊa di -tɪɔ -nyrɔwɪ a 'mʊ 'lɪ, 'kɪ 'ʊ nyibli -mʊ', ɛ -ha 'lɪ, 'kɪ -bʊ mɔ 'a nyibli a -ta'. ɛ nɔ- 'yɪ wɛn-ɛ 'pa-, nyiblo -dʊ 'yɪ wɛn 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nɪ wɛn 'klɔ, tɪ a 'mʊ 'yɪ.

21 Ti nɪ -do a 'mʊ 'yɪ, nyiblo 'bʊ lee nɛ 'a mʊ, 'bʊ pʊ lɛ: Ba 'yɛ kɛ, Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ la lɛ, ɛ di la ya, 'kɪ ɛ nɪ 'nɛ-, -hʊʊ', 'kɪ ɛ nɪ 'lɪ -tɪtɛ -mʊ', a 'nɪ 'pʊʊ 'lɪ-tɪ -haan-tɪ, 22 -ɛ nu-o, hɪwanyʊ, kɔ hɪwinwɔɔn-hanyʊ di 'nɪ 'hɪɪ, υ 'mʊ -wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ a gblegble nu, -ɛ di-e nu, 'bʊ -wɛ 'lɪ-tɪ, υ 'mʊ nyibli -mʊ', Nyɪsʊa -ha 'lɪ, 'kɪ bʊ mɔ 'a nyibli -kaa -nɪ. 23 'A -tɪ, 'a mʊ -mɔ -bɪ, ba nɪ 'ʊ -pleele', -ɛ nu-o, -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ, -ɛ di 'lɪ -mɔ mu, ɛ nɪ ke', 'nɪ yɪ 'a mʊ -lee -nɪ.»

**-Yusu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo*,
ɛ di 'nɪ di de**

(Matie 24.29-31; Luku 21.25-28)

24 «Hwɛn'yɛtɪ a 'mʊ, 'bʊ -hɪ, -ɛ -bɪ 'yɪɪ kɔ -hɔɔnpʊ 'hwɛn-, υ di 'nɪ jɛ, 25 nyahro di ble 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ lɛ, ɛ kɔ, -tɛblɪ a pɛpɛ -mʊ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, ɛ 'mʊ -ta' lɛ -hɔɔn. 26 Ti nɪ -do a 'mʊ 'yɪ, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, nyibli di 'mʊ 'nɪ 'yɛ. 'N di 'nɪ di, 'kɪ 'lɪ 'na 'klɪkɪnɪnɪ 'kwɪlɪ, kɔ 'kɪ 'lɪ 'na -tɪ a 'yɪ'bvale 'kwɪlɪ. 'Bʊ mɔ, 'nɪ yɪ nɪ di, 'kɪ 'n di 'lɪ 'nɪnɪmɪ 'nyɪ nɪ. 27 'N di tɛ Nyɪsʊa a lɛlɛnyʊ* bʊ, υ 'mʊ 'klɔ -bʊ 'a -gɛ a pɛpɛ kɪ na, nyibli -mʊ', Nyɪsʊa -ha 'lɪ, 'kɪ bʊ -hɛ 'a nyibli, υ 'mʊ -nʊ lɛ 'kukue -nɪ.»

Figietu* a tɔɔlɛ

(Matie 24.32-35; Luku 21.29-33)

28 «Ba 'yɛ kɛ tugbe -mʊ', υ dɛɛ figie. 'Kɪ 'ʊ tugbe a 'mʊ 'yɪɛ, tɔɔlɛ nɪ 'ʊ. ɛ nɔ- mɔ, tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪɪ ɛ =tɪɪ 'ʊ babʊɪ yɪɪɪɪ lɛ, ɛ kɔ, 'a hawɪ 'bʊ yɪ nɪ =gɛ, -ɛ -bɪ -a yɪ-e nɪ, -ɛ mɔ, -cii-ci-nyɛ 'mʊɛ yɛɛ. Kɛ- 'na didie di 'mʊ nɪ. 29 -Tɛblɪ a pɛpɛ -bʊ, -kɔtɪ 'n hɪa wɛn, 'bʊ yɪ 'lɪ -mɔ nɪ mi, -ɛ -bɪ ba kɔ 'a yɪɪɛ, -ɛ mɔ, 'na diditi 'mʊɛ yɛɛ. ɛ 'wɪ yɪ, 'kɪ 'n nɪ 'ʊ 'majɪ 'yɪɪ. 30 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -bʊ, -ʊ nɪ 'klɔ, υ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ 'kʊ, 'tɪ- -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ, ɛ 'mʊ 'ʊ nyɛ. 31 Yakɔ kɔ -tɔtʊ 'hwɛn-, υ di bʊ 'nɪ -wɛ, kɛɛ, 'na win 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ -wɛ bʊ, 'klɔ -mɔ 'klɔ.»

Ba ni 'v -pleele', a 'ni 'hnee 'li*(Matie 24.36-44)*

32-ε -bi ke- -Yusu pi de: «Ti -mu', le'boɔ-nyrɔwɔ bu di 'v -nyre, ε 'yi nyiblo =du -kɔ, -bu yi -nyrɔwɔ a 'mu. ε mɔ, mɔ -bu, -ε mɔ Nyɔsua a 'Yu, 'n kɔ 'a lelenyɔ* 'hven-, -ε =du 'yi 'v -ni, -ε yi -nyrɔwɔ a 'mu, 'bu 'yi 'na 'Bat Nyɔsua ni -do 'pa-. 33 Ba ni 'v -pleele', a 'ni 'hnee 'li, -kɔti a 'yi le'boɔ-nyrɔwɔ a ti -yi. 34 'Na mumuo kɔ 'na 'lɔdidie 'hven-, ε di 'wt- nytbeyu =du yi, -ε mi la 'dagba blɔblɔ. Nɔ- hie la 'a 'kayu 'a -kuannunyibli le. 'Ti- ε 'mu la mu, ε =gla la -kuan ni. 'A -ne -kuannunyɔ 'bu ni 'v, ε -nyi la=a 'a -ne -kuande ni, ε di la nu. -ε -bi ke- ε pi la 'kayu'yie=tunyɔ yi, ε wen: =Tu 'kayu 'yie, -ni 'hnee 'li. 35 'A -ti o, ba ni 'v -pleele', a 'ni 'hnee 'li, -ε nu=o, ti, 'kayukonyɔ di ya, a 'yi-t -yi. -Bakle -winse, -bakle 'tɔ-heyri', -bakle mu -nyre a -nyeele 'yie, -bakle -nyrajru', 'ki ε di 'v nyree -ni. A 'yi 'a =dedede -yi. 36 'Bu =huan -mɔ ti ni -do a ti 'yri, ε 'yi yi -blee -ni bu yee 'v 'a mu hmenahmeele' bu. 37 ε nɔ- mɔ -ti 'n -hue =bu lee wen 'a mu, a kɔ nyibli a pɛpɛ 'hven-: Ba ni 'v -pleele', a 'ni 'hnee 'li.»

-Te -Juukue* a nyibli gbagbi -hue bu 'la la -Yusu*(Matie 26.1-5; Luku 22.1-2; Saan 11.45-53)*

14¹-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi ε hie 'li -nyrɔwɔ ni 'hven, -Juukue a le'mimle gbagbu -bi 'mu 'v nyre. Le'mimle a 'mu, 'a 'nyre mɔ Paki*. Paki a 'mu a ti 'yri, 'flɔɔɔv -mu', -ε kɔ -mɔ v 'ye ni pv 'li 'a 'yaade, ε nɔ- v yi di. -ε -bi Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi, v kɔ tetetɔnyɔ* 'hven-, v =mve =tɔ le, v 'mu -Yusu klɔ, 'ki 'li =yre 'kwli, -ε di=e nu, v 'mu=v 'la. 2 Kεε, v wen: «'Bu mɔ, =ba yi-t ni kwle, -a 'ni 'nuo 'li-t le'mimle a ti 'yri, -ε di=e nu, nyibli 'ni -ha -a mu -mɔ -wɔn mɔ di.»

**-Te nugba =du pv la hnhrunpv-tebli -Yusu 'lu,
'a nuele a -ta'***(Matie 26.6-13; Saan 12.1-8)*

3Ti a 'mu 'yri, 'ki -Yusu ni 'li Betanidɔ 'kwli, ε kɔ 'a -nagbopɔ* 'hven-. 'Ki v ni 'li Simɔ a -te. Simɔ a 'mu,

-hran nu la-a ni. Bu yi 'ki de ni di, -ε -bi nugba =du, ε nɔ- pa 'kayu bu, 'ε 'ble -dawinniyrie kwa. -Dawinni a 'mu, ε kɔ 'a 'yrie 'hven-, ε pi =die diaki. -Te ε -pa 'ki, -ε -bi ε 'be 'v 'yrie a 'mu a 'lu ni, 'ti- 'ε pu -dawinni a 'mu -Yusu 'lu. 4Nyibli -ni 'v, 'waa de -bi a plo 'yi -ble, v wen: «De- kɔ -dawinni -bu, 'a lɛcɪrale 'lɪ? 5'Bu plo wen=ε, ε di 'ye wen 'wliye diaki, -ε -we 'lɪ -kvannunyo -bi a 'pɛɛɛ, 'ki 'lɪ 'yru 'mumu 'kwli, v 'mu wen=ε =hwennyibli -nyi.» Ke- ε -ti 'mu, 'v yi nugba a 'mu -mɔ 'plɛ. 6-ε -bi -Yusu wen: «Ba -ha-a me lɛ, ba 'kee nɛ 'a -mɔ'pɔplɛ. De -bu, ε -nu, 'ki 'v 'mu -mɔ, ε mɔ yɪnɔde. 7Ba kɔ 'a yiyie, =hwennyibli 'tɛ di 'nɛ- 'a mu 'nyi ni. Ti -mu' kɔ 'yri a di 'v=v -hua, a -we 'lɪ ba nu =nu =haande -mɔ ni. 'Mɔ -bi, ti -mu', 'n di 'nɛ- 'a mu 'nyi -hi, ε 'yi -hu. 8De nugba -bu, ε -we 'lɪ, ε nɔ- ε -nu: Ti ni ke', 'ε -we 'na -plahvɪ -dawinni a pɔpɔv -mɔ, 'ki 'v 'na -hɪhɪa a -ta'. 9'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tɛɛ, 'a -nɛ -tɪtɛ =du, v di 'v Nyɪsva a =haantitɪe 'v -pɔv -ni, 'ki 'nɛ- -tɔtɔ ki, =haande -bu, nugba -bu, ε -nu, v di 'a -ti -mɔ lɛ 'ni na, -ε di=e nu, ε 'ni =ha nyibli -mɔ -hru.» Ke- -Yusu -pu.

Judɪa -hve bu pu la -Yusu -Juukɔɛ* a naanyɔ -ju'

(Matie 26.14-16; Luku 22.3-6)

10-Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Judɪa Yisikaliɔ, -ε mɔ -Yusu a -nagbopi* -bi, 'ki 'lɪ 'a -nagbopɔ ni -pu =tu 'v 'hven a 'mu 'nyi, ε nɔ- mu 'lɪ Nyɪsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ -mɔ, 'ε mu la =nu 'ye mɔ, -te -mu', ε di =nu -Yusu a -ju'pɔpɔv nu a -ti. 11-Te ε pu 'kuna, -ε -bi v -tva dɔdɔv a nunuo diaki, v wen: «-A di -nyi -mu 'wliye.» Kɔɛ 'lɪ ti a 'mu 'yri bu, Judɪa =mɔɛ 'ki =tɔ lɛ, -te -mu', ε di =nu -Yusu a -ju'pɔpɔv nu.

-Te -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hven-, v di la Pakɪ* a diide

(Matie 26.17-25; Luku 22.7-14,21-23; Saan 13.21-30)

12Lɛ'mimle -mu', -ε mɔ Pakɪ, 'a yi-hɛ-nyrɔwɔ, 'ki v yi 'v 'flɔɔdɔ -mu', -ε kɔ -mɔ v 'ye ni pu 'lɪ 'a 'yaade -dii -ni, 'v 'lɛɛ 'v 'blayɔv lɛ -we, 'ki 'v didide gbagbɪ a 'mu a -ta'. -Te -nyrɔwɔ a 'mu, ε nyre 'v, -ε -bi -Yusu a -nagbopɔ wen: «Tɔɔnyɔ o, -bi' -hve -ba pii 'ki Pakɪ a diide yi 'lɪ?» 13-ε -bi ε lee nɛ 'a -nagbopɔ ni 'hven -bi, ε wen: «Ba mu Jrusɛdɔwɔ 'kwli. A kɔ nyiblo =du 'hven-, a di 'ni =ɲmee -ni.

Nyiblo a 'mu, ε 'ble 'niya. Ε nɔ- ba kuε =wien. 14 'Kayu -mu', -ε kɔ bu ε di 'li pa, ke- ba pu 'a kukɔnyɔ yɪ: -Aan tɔɔnyɔ yɪ 'ni 'beti -ni: -Gblo a 'di -bi -kɔ 'kwli, ε kɔ 'a -nagbopu 'huen-, v di 'li 'waa Pakɪ a diide 'li -dii -ni 'li? 15-ε -bi -Yusu wen 'ni de: Ε di tɔɔ nε 'a mu -gblo gbagbu, 'ki 'li 'a yɔ'kayu a 'mu, 'a yɪ-he-gbɔ yɪ. 'Ki 'kayu a -tebli a pεpe =cεε 'li. 'Ki ba pii 'li -aan diide.» 16-nagbopu ni 'huen a 'mu, 'v mu 'li Jrusredɔ 'kwli. 'Ti- v 'mu 'li nyre, 'ε mɔ -han-tɪ, -tε -Yusu nu wen 'a hɪhla, ke- v nu 'v -tebli a 'mu, 'a buyεεε, 'v bi 'v, 'v pi Pakɪ a diide a 'mu. -Tε v -we 'a pipie -mɔ, -ε -bi v -mε kle.

17-Tε 'yɪv -wε 'li yakɔ 'kwli ε, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu ni -pu =tu 'v 'huen a 'mu 'huen-, v nyre 'li 'kayu -mu', -ε kɔ bu v di 'li Pakɪ a diide 'li -dii -ni 'kwli ni. 18 Bu yɪ 'ki de ni di, -ε -bi -Yusu wen: «'N yɪ 'a mu 'ni -lee -ni -tεε, nyiblo ni 'nε- 'a mu 'nyɪ, -ε kɔ 'mu 'huen- -yɪ de di. Ε nɔ- di 'mu 'na yɪanyibli, -v =mυε 'na 'lula ε -ji' pu.» 19 Bu 'win -ti a 'mu, -Yusu -hla, -ε -bi 'waa =wɪ 'mυε bu diaki. Ke- 'waa dodoyo pi, 'v yɪ 'beti -ni: «=Bi 'mɔ =nɔ?» 20-ε -bi -Yusu =tu =nu =wɔn, ε wen: «'Ki 'li 'a mu 'nyɪ, -v mɔ 'na -nagbopu ni -pu =tu 'v 'huen, 'ki nyiblo a 'mu, ε ni 'li, ε kɔ 'mu 'huen-, -a 'nyre 'li dedihu ni -do dabu 'kwli. Ε nɔ- di-e nu. 21'ε mɔ =han-tɪ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pεpe a Nyiblo*, 'n kɔ =bu 'ku, =wɪ yɪ, -tε v nu la 'a 'cicru, 'ki 'li Nyɪsvacriɛn 'kwli, keε, 'jɔ 'ki 'v nyiblo -mu' -mɔ, -ε di 'mu 'na yɪanyibli -ji' pu. Ε nɔɔ 'v ε, 'ki v 'ni 'kɔɔ wen 'li nyiblo a 'mu.»

Kukɔnyɔ -Yusu a le'boɔdiide

(Matie 26.26-30; Luku 22.15-20; 1 Koletu 11.23-25)

22 Bu 'tiε ni 'v dediile', -ε -bi -Yusu 'du 'flɔɔ ye', 'ε -nyɪ Nyɪsva 'wio, 'ti- 'ε 'bε-ε =tɪɔ ε, 'ε -nyɪ-e 'a -nagbopu*, ε wen: «Ba 'du-o ye', ba di-e. Ε nɔ- mɔ 'na 'hɪl,» 23'ε 'du -wiin-ɲanv ye', 'ε -nyɪ Nyɪsva 'wio, 'ε -nyɪ =nu=v, 'waa pεpe 'v 'na=a. 24-ε -bi ε wen: «Ε nɔ- mɔ 'na -hlv. Ε nɔ- 'n di bu 'wla, 'ki 'v -tonyibli -huɔhuɪ a -ta', Nyɪsva 'mu=v nu, ε 'mu 'yɪ* yɪayɪ =tu, ε kɔ -tonyibli 'huen-. 25'N yɪ 'a mu 'ni -lee -ni -tεε, kuε 'nε- ti -bu 'yie bu, 'n 'yɪ 'li-t 'li -we, =bu 'na 'ki

nɔɔv -bv de, ε 'mv -nyrɔwɔ -mv' kɪ ye, -ε kɔ 'kwli 'n di 'lɪ nɔ yrayɪv -bɪ -mv' 'lɪ 'naa -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'klɔ yrayɪv 'kwli.»

26-Te de a 'mv, ε -hi, -ε -bɪ v ble -wla, 'tɪ- v 'du ye', 'v =tɪ 'dɔ, 'v mu 'lɪ dugba -mv' 'lu, -ε kɔ 'lu olifieti* nɪ 'lɪ.

**-Te -Yusu lee la Pielɪ, -ε mɔ, Pielɪ a 'mv,
ε di=e 'nɪ hla, -ε mɔ, ε 'yɪ-t -yi**

(Matie 26.31-35; Luku 22.31-34; Saan 13.36-38)

27-Te v nyre 'lɪ, -ε -bɪ ke- -Yusu pɪ 'a -nagbopu* yɪ, ε wen: «Ti di 'v 'nɪ nyre, a 'mv 'v 'mv 'hɔ lɛ -gbɛ, =wɪ yɪ, -te v nu la 'a 'cɪrɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwli, -ε mɔ: Nyɪsva wen 'nɪ: 'N di 'blakɔnyɔ 'nɪ 'la, blablɪ 'mv -gbɛ.» 28-ε -bɪ ke- -Yusu pɪ =nv yɪ de, ε wen: «'Bv mɔ, 'nɪ 'kɔ, 'nɪ 'hɪ 'klɔ, 'kɪ 'n di 'lɪ Galileblɔgba 'kwli mu, 'mv 'lɪ 'a mv 'lɪ -plee -nɪ.» 29-ε -bɪ Pielɪ wen: «'Ye =bu 'waa pɛpɛ bu hie 'v -mv bu, 'mɔ -bv, 'n 'yɪ 'lɪ-t 'lɪ -wɛ, =bu hie 'v -mv bu 'klɔ -mɔ 'klɔ.» 30-ε -bɪ -Yusu wen: «'N yɪ -mv 'nɪ -lee -nɪ -tɛɛ: 'Kɪ 'lɪ 'tɔlɔwɔ nɪ -do -bv 'kwli, 'tɪ- hape 'mv -nyre a daawɪ nɪ 'hɛn nu, -di nu -gaawɪ nɪ ta, -ε mɔ, =yɪ 'mv -yi.» 31-ε -bɪ Pielɪ 'yaa 'lɪ win, 'ε =tu-o =wɔn, ε wen: «'Uɔn-, 'ye =bu 'n di 'kɔ, 'n kɔ -mv 'hɛn-, 'n 'yɪ 'lɪ-t 'lɪ -wɛ, =bu hla-a, -ε mɔ, 'n 'yɪ -mv -yi.» 'Waa pɛpɛ, -tɪ nɪ -do a 'mv, Pielɪ -hla, ε nɔ- v -hla -wɛ.

**-Te -Yusu da la Nyɪsva, 'kɪ 'lɪ 'dɔɔtɪ a -ci -mv',
v deɛ Gesɪmantɪ kɪ**

(Matie 26.36-46; Luku 22.39-46)

32-Te de a 'mv, ε -hi, -ε -bɪ 'kɪ v nyre 'lɪ 'dɔɔtɪ a -ci -mv', v deɛ Gesɪmantɪ 'kwli. -ε -bɪ ke- -Yusu pɪ 'kɪ 'a -nagbopu* yɪ, ε wen: «Ba nɪ mɔ bu, =bu mu 'lɪ ye', 'mv 'lɪ Nyɪsva -mɔ -hlee -nɪ.» 33Bv yɪ 'kɪ nɪ mi, -ε -bɪ ε da Pielɪ kɔ Saan* kɔ Saktɪ nɪ, ε kɔ =nv 'hɛn- 'v -mu. Ti nɪ -do a ti 'yɪ, -ε -bɪ 'a =wlv 'mɛ bu. Hvannv ni-e nɪ dɪaktɪ. 34-ε -bɪ ke- ε pɪ =nv yɪ, ε wen: «'Na =wlv 'mɛ bu dɪaktɪ. 'Na =wlv a bu'mɔmɔɛ a 'mv, ε -hɛ bu 'la 'mv. Ba nɪ mɔ bu, a 'nɪ 'ɲmee 'lɪ.» 35'ε hlɔɔ =nv -mɔ lɛ de gbɛ, 'ε 'gbla kwli, 'ε nyɛɛ Nyɪsva lɛ, 'bv mɔ, 'bv -wɛ 'lɪ-t, 'kɪ 'a -hɛn'yeti -mv', -ε di 'lɪ di, bu hlɔɔ =nɛ -mɔ lɛ.

© David C. Cook Foundation

36 Ɛ wen: «Na 'Bat o, -wε 'lɪ 'a -nε dε nɪ. Nu=ɔ, -hɪvɛn -bɪ, 'n mi 'yε mɔ, bɪ hlɔɔ 'mɪ -mɔ lε. Kεε, ε 'nɪ 'mɔɔ 'lɪ dε -bɪ, 'n -hɪvε, kεε, bɪ mɔ dε -mɪ', -hɪvε.»

37 Bɪ nu 'kɪ 'pɪplε lε, -ε -bɪ ε =hɪan -mɔ, 'ε mu 'v 'a -nagbɔpɪ nɪ ta a 'mɪ 'hɪɪ, 'ε yεε 'v =nɪ ɪmɛna a ɪmɛel' bɪ. -ε -bɪ kε- ε pɪ Pɪelɪ yɪ, ε wen: «Sɪmɔ, =bɪ -yɪ 'nɪ ɪmɛ? =Yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wε, 'kɪ -bɪ 'yɪ -ɪmɛ, 'kɪ 'lɪ -haawɔ nɪ -dɔ 'kwɪlɪ? 38 A 'nɪ 'ɪmɛε 'lɪ, kεε, ba da Nyɪsɪvɛ, -ε dɪ-e nu, dε 'bɪ yɪ-tɪ nɪ -hɪvε bɪ =tεε 'v 'a mɪ lε, 'kɪ ba -hεε Nyɪsɪvɛ a -tɪ lε, a 'nɪ =ha 'a -tɪ lε -hεε -nɪ. 'N yɪ-e nɪ, -ε mɔ, 'aan =wɪɪ -hɪvε-ε nɪ dɪakɪ, 'kɪ a 'nɪ 'ɪmɛε 'lɪ, a 'mɪ Nyɪsɪvɛ da, kεε, 'bɪ mɔ, Nyɪsɪvɛ 'bɪ 'yε nɪ -hεε nε 'a mɪ, 'a mɪ nɪ -dɔ, a 'yɪ 'kɪ -kɔ, 'kɪ ba nu dε a 'mɪ.»

39 Bɪ pɪ 'kɪ lε, -ε -bɪ ε hlɔɔ =nɪ -mɔ lε dε, 'ε -tɪvɛ Nyɪsɪvɛ a lɛnyaaɛ dε, 'kɪ 'lɪ wɪn nɪ -dɔ -mɪ', ε pɪ wen 'kwɪlɪ. 40 -Tε ε -wε -mɔ, 'ε =hɪan -mɔ, 'ε mu 'v =nɪ 'hɪɪ, 'ε yεε 'v =nɪ ɪmɛna a ɪmɛel' bɪ dε, -ε nu=ɔ, v 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wε, bɪ pɪ 'yɪɪ lε. -Tε v =wɪε 'kɪ 'yɪɪ, -tε bɪ dɪ-e yɪ pɪ, v 'yɪ-tɪ -yɪ.

41 -ε -bɪ ε mu nɪ dε, 'tɪ- 'ε =hɪan -mɔ dε, 'wɪ nɪ ta a dε, -ε -bɪ ε wen: «=Bɪ a yɪ 'nɪ ɪmɛ dε, 'a -hε 'lɪ kε lε? Ɛ 'yɪ 'kɪ ɪmɪɪmɛtɪ 'pa-. Ba 'yε kε, tɪ nyre 'v nɪ, 'kɪ bɪ pɪ 'mɪ dε'kukununyɪ -jɪ', 'mɔ -bɪ, -ε mɔ -tonyɪblɪ a pɛpɛ a Nyɪblo*. 42 Ba 'du yε', -a 'mɪ mu, -ε nu=ɔ, nyɪblo -mɪ', -ε dɪ 'mɪ 'na yraanyɪblɪ -jɪ' pɪ, 'kɪ ε yɪ 'lɪ dɪ.»

-Te -Juukve* a naanyo klo la -Yusu*(Matie 26.47-56; Luku 22.47-53; Saan 18.3-12)*

43 Win ni 'li -Yusu wlon, -e -bi Judia, -e mo -Yusu a -nagbopu* ni -pu =tu 'u 'hven a nyiblo -bi, e nyre 'u ni, e ko nyibli -huchui 'hven-. Nyibli a 'mu, u 'ble ta-won-tebli ko ti 'hven- kwa le. Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbi, ko tetetonyu, ko -Juukve a naanyo -bi 'hven-, u nu- lee nyibli a 'mu, bu mu -Yusu klo. 44 Judia a 'mu, -e di =nu -Yusu -ji' pu, 'ti- u 'mu 'hru wlon bi, ke- e pu =nu yi: «Nyiblo -mu', 'n di 'wlee -ni, 'n di 'wio -nyi, e no- ba klo, e 'ni -ha 'a mu -ji' =ta, a 'mu=u gba.» 45 -Te u nyre ki 'u, -e -bi Judia 'yia 'u -Yusu 'hvi bu, e wen: «Tonyo o,» 'e 'wlee =ne. 46 Ti ni -do a ti 'yri, nyibli a 'mu, Judia -gba, -e -bi u klo -Yusu ni. 47 Nyisua a -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu, 'a -kvannunyo -bi, e ni -tuo ki -we. -E -bi -Yusu a -nagbopi -bi, e no- -ha 'li 'a 'plien bo 'kwli, 'e nu-o, 'e 'be 'u -kvannunyo a 'mu, 'a nua. 48 -E -bi ke- -Yusu pi =nu yi: «Ta-won-tebli ko ti 'hven-, e no- a -ya, 'a di 'mu klo mo, =wi yi, -te -mu', u ni -balonyo a kuklo. 49 'Ti-, 'a -ne ti, 'n ni la 'li 'a mu 'nyi, 'ni tve la 'li Nyisua a 'kagbau* a -yaa 'kwli, kee, a 'yi la 'mu -klo. -Tebli a pepe -bu, e mi 'lu -mo, -e di=e nu, -ti -mu', u 'cri la, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, e 'mu -nue -ni.» 50 -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi 'a -nagbopu a pepe -gbe 'u=u 'hvi le, 'u 'gba ci le. 51 Kee, e ko gblotayu =du, e no- yi -Yusu =wien kue. Gblotayu a 'mu, danu ni -do e 'wlee kle. -E -bi u klo=yo ni -we. 52 Kee, 'ki e hie 'li =nu 'a danu a 'mu -ji' bu, 'e =ga 'hvi wlon, 'e 'gba ci le -we.

-Te -Juukve* a naanyo puu la -Yusu -bati le*(Matie 26.57-68; Luku 22.54-55,63-71; Saan 18.13-14,19-24)*

53 'Ti- de a 'mu, e 'mu -hi, -e -bi u gbe -Yusu ni, 'ki 'li Nyisua a -cohlunpinyu* a nyiblo gbagbu a 'kayu bu. 'Kayu a 'mu bu, 'ki -cohlunpinyu* gbagbi a pepe, ko Nyisua a tetetonyu, ko 'blugba a naanyo -bi 'hven-, 'ki 'waa pepe, u 'kukue 'li le, 'ki 'u -gbolugbo a -ta'. 54 Pielu -mo -bi, e yi kue -Yusu =wien, 'ki 'li -mohlwole 'kwli, 'e -he 'li 'waa =pi le, 'e -mu, 'e pa 'li -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu a -yaa 'kwli -we. 'Ki Nyisua a 'kagbau* a 'yie-tunyu ni 'li, 'u 'tie na,

'v yi-ti 'wen. Nyibli a 'mu, v nu- ko 'nyi Pielu ni 'li bu, 'e yi na 'wen -we.

55'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, -cohlunpinyu gbagbu, v ko -gbolugbo a nyibli a pepe 'hven-, v =mve-e le, 'ki bu yee -Yusu -ti, -e di-e nu, v 'mu=v 'la, kee, v 'yi 'li-ti kikade =du 'li 'yee -ni. 56Nyibli -huchui pi-ti hi ki. Kee, 'waa 'puplewin puple 'li kle. 57Kee -e -bi nyibli -bi 'du ye', 'v yee =ne -ti, 'ki 'li hi 'kwli, v wen: 58«Aan 'mumu, -a 'win la ni, -te e pi la le, -e mo: Nyisua a 'kagbau -bu, -tonyibli -pu, 'n di-e 'ni 'wla, 'ti- 'mu 'a de -bi pu, 'ki 'li -nyrowi ni ta 'kwli, 'ki -tonyibli 'ye di 'v dabu 'hvi ni gba.» 59Kee, 'ki 'v -te a 'mu, 'waa win 'tie puple 'li kle de.

60-E -bi -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu 'du ye', 'ki 'v nyibli a pepe ye', 'e 'beti -Yusu, e wen: «=Bi -ti a pepe -bu, nyibli -bu, v yi -mu -yee -ni, =yi -ti -ko, -bu =tu =nu =won?» 61Kee, -Yusu 'yi-ti -ti =du kle -hitha -ni. -E -bi -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu 'beti-e ni de, e wen: «=Bi -mo mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la 'li ya? =Bi -mo mo Nyisua a 'Yu?» 62-E -bi -Yusu =tu-o =won, e wen: «lin, 'mo =nu. E di ko ti, a 'mu 'mu 'ye, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo*, 'mu 'v 'Klukunnyisua a diidekibia ki bu ni, 'mu 'li yakw 'kwli -hon, 'ki 'li 'nujma 'nyi.»

63-Yusu bu pu 'ki le, -e -bi -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu a 'mu, e cicra 'a dionu wlawu le, yru a -ti, e wen: «A 'ni 'moo 'ki -hehunyibli =du le de, 64'bi 'aan 'mumu, a 'win -ti, e -hla ni. A 'win ni, -te e nu Nyisua a -ti a le-heele. -Bi' a pi 'li?» -E -bi 'waa pepe, v wen: «E mo =han-ti, e -hee Nyisua a -ti le. 'A -ti, e ko 'kukuu.» 65-E -bi -v -bi -tva 'a huon a 'hinhren, e ko, 'v mua ne 'a 'yii kle, 'v yi-ti njmli -bii -ni, v wen: «Winwlon-hanyo o, lee ne -a mu, nyiblo a 'di -bi -hren -mu de 'li?» e ko, Nyisua a 'kagbau a 'yie=tunyv a 'mu, 'v pu 'li-ti 'njmi nu' le -we.

-Te Pielu pu la le, -e mo, e 'yi la -Yusu -yi

(Matie 26.69-75; Luku 22.56-62; Saan 18.15-18,25-27)

66-Te -tebli a 'mu, e mi 'lu -mo, 'ki Pielu 'tie ni 'li -yaa a 'mu 'kwli. Bu ni 'ki 'v bu, -e -bi 'yu nyroyu =du, -e nii 'li -cohlunpinyu* a nyiblo gbagbu a -te -kuan, e no- nyre 'v, 'e 'ye Pielu, 'e yi na 'wen. 67Bu 'ye 'ki-ti, -e -bi e -hrvu =ne

'yie le, ε wen: «-Mɔ -bu, -kɔ Nasaletɪ a -Yusu 'hven-, 'a mu -nune la 'hvi.» 68 Kεε, Pielɪ -ga nɪ, ε wen: «-Tɪ -mʊ', -hle, 'nɪ 'wɪn-tɪ lɪ-tɪ, ε kɔ, 'nɪ -yru-o lɪ-tɪ' le,» 'ε -hɔn 'v-v 'hvi, 'ε mu 'lɪ -yaa a 'mʊ 'a paale'. Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ hape da -nyre nɪ. 69 Kεε -ε -bɪ 'yɪ nyrɔyɪ nɪ -do a 'mʊ, ε 'ye-e nɪ de, -ε -bɪ ke- ε pɪ nyibli -mʊ', -v nɪ 'v yɪ, ε wen: «Nyiblo -bu, ε mɔ -Yusu a -nagbopi* =nɔ.» 70-ε -bɪ Pielɪ -ga nɪ de. Ti gbi bu -hi, -ε -bɪ nyibli a 'mʊ, -v nɪ 'v, v wen: «ε mɔ -han-tɪ =nɔ, -mɔ -bu, -mɔ -Yusu a -nagbopi =nɔ, -kɔtɪ -na 'mumu, 'kɪ -kɔ 'lɪ Galileblugba 'kwli.» 71-ε -bɪ ε wen: «'Bu mɔ, 'nɪ yɪ hɪ nɪ ni, Nyɪsua bu pʊ 'mʊ 'jɪɔ yɪ. 'N 'suɔ nɪ, nyiblo -bu, -kɔtɪ a hle, 'n 'yɪ-tɪ -yɪ.» 72 Ti nɪ -do a 'mʊ 'yri, -ε -bɪ hape nu -nyre a daawɪ nɪ 'hven a de nɪ. -ε -bɪ -tɪ -mʊ', -Yusu lee wen Pielɪ, ε bi 'lɪ-tɪ 'kwli. Ke- ε pʊ-v yɪ: «'Tɪ- hape 'mʊ -nyre a daawɪ nɪ 'hven nu, -di nu 'na -mɔ-gaawɪ nɪ ta, -ε mɔ, =yɪ 'mʊ -yɪ.» Bu bi 'kɪ 'lɪ-tɪ 'kwli, -ε -bɪ ε -tua wuwe.

-Tɛ v gba la 'lɪ -Yusu Pilatɪ -mɔ

(Matie 27.1-2,11-14; Luku 23.1-5; Saan 18.28-38)

15 1'Tɪ- -nyre 'mʊ -nye, -ε -bɪ Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ 'kukue le de, v kɔ -Juukvɛ* a naanyɔ, kɔ tetetɔɔnyɔ*, kɔ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ 'hven-, v 'mʊ -Yusu a -tɪ' le -pʊpʊ -nɪ. -ε -bɪ v wen: «-Ba lee nɛ -aan 'seyo, bu mʊa =nɛ, v 'mʊ 'lɪ-tɪ Pilatɪ -mɔ gba.» (Pilatɪ a 'mʊ, ε nɔ-mɔ -gʊlɔnɔma -mʊ', Romakvɛ a 'kɪn gbagbɔ* -tu la gbata kɪ bu.) 2 Bu gba 'kɪ 'lɪ-tɪ Pilatɪ -mɔ, -ε -bɪ ε -tua 'a le'betile, ε wen: «-Bɪ -mɔ mɔ -Juukvɛ a bodɔ?» -ε -bɪ -Yusu wen: «'Iin, 'mɔ =nɔ.» 3-ε -bɪ Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ gbagbɪ -tua 'a -tɪ -hɔhɔvɪ a yɛɛle. 4-ε -bɪ Pilatɪ 'beti nɪ de, ε wen: «-Bɪ -tɪ a pɛpɛ -bu, v yɪ -mʊ -yɛɛ -nɪ, =yɪ -tɪ =dʊ -kɔ, -bu hla?» 5 Kεε, -Yusu 'yɪ-tɪ =wɔn =tu. ε mɔ de, -ε keε Pilatɪ a =wlv le.

-Juukvɛ* wen 'nɪ, bu kɔɔ 'v -Yusu tugbe* 'yie, ε 'mʊ 'ku

(Matie 27.15-26; Luku 23.13-25; Saan 18.39-19.16)

6'A -nɛ le'mimle, -ε mɔ Pakɪ* a ti 'yri, Pilatɪ kɔ bu te =jɪklapi nɪ -do -mʊ', -Juukvɛ di -hua bu. 7 Ti a 'mʊ 'yri, ε kɔ la =jɪklapi =dʊ. 'A 'nyre mɔ Balabasɪ. ε mɔ -balɔnyɔ =nɔ.

Balabasi a 'mu, u pu la-a -ju', e ko 'a 'bio -balonyibli -bi 'hven-, -e nu-o, ti -bu, -e ko 'yri 'blugba yi mo -gbugblo -ni, 'ki u 'la mo nyiblo. 8-E bi nyibli -huvhu mu 'li Pilati -mo, 'u lee -ne, u wen: «A -hve-e ni, -bu -te -jklapi ni -do bu, =wi yi, -te -mu', -ni-e le 'a -ne 'yru, le'mimle, -e mo Paki a ti 'yri.» 9-E -bi Pilati wen: «=Bi a -hve-e ni, -bu te 'aan bodio, -e mo -Juukve a bodio bu?» 10Ke- Pilati nu 'pople, -e nu-o, e yi-e ni, -e mo, 'ki 'li ca 'kwli, 'ki Nyisva a -cohlunpinyu* gbagbi puu 'li-i -Yusu -ji', -e di-e nu, e 'mu-v 'la. 11Pilati bu 'beti 'ki -nu, -e -bi -cohlunpinyu gbagbi -tutuo nyibli -mu' ni, 'ki bu lee Pilati, bu te Balabasi bu, kee, e 'ni 'tee 'li -Yusu bu. 12-E -bi Pilati =tu -nu =won, e wen: «Bu mo, 'ni te Balabasi bu, de a 'di -bi a -hve, -bu nu nyiblo -bu, a dee ne 'aan bodio -mo 'li?» 13-E -bi u 'yaa 'li win, u wen: «Koo 'u-v tugbe 'yie, e 'mu 'ku!» 14-E -bi Pilati wen: «De -huan a 'di -bi e -nu, -koti 'ni kve 'u-v tugbe 'yie 'li?» Kee, u 'yee 'li win, u wen: «Koo 'u-v tugbe 'yie, e 'mu 'ku!» 15-Te Pilati -hve bu ble nyibli a plo, e no- nu-o, 'e te Balabasi bu, 'ti- 'e lee ne 'a 'seyo, bu bii -Yusu lokve. -Te u bi 'ki-i, -e -bi e lee ne 'a 'seyo a 'mu ni, e wen: «Ba gba-a, ba koo 'u-v tugbe 'yie, e 'mu 'ku.»

-Te 'seyo 'cee la -Yusu
(*Matie 27.27-31; Saan 19.2-3*)

16 Pilati bu pu 'ki le, -ε -bi 'a 'seyo gba -Yusu ni, 'ki 'li Pilati a 'mu 'a -yaa 'kwli, -te 'waa bunule ni 'li, 'u da 'waa 'bio 'seyo a pepe. 17 -Te u -nyre 'ki, -ε -bi u pu -Yusu wlawlu -johun, 'u hlaa -ne 'witiklaun le. 'Witiklaun a 'mu, ε nɔ- u -tu-o 'lu. 18 -ε -bi u -tua 'a 'wioblepuvu, u wen: «-Na 'wio mɔ, -Juukve* a bodiɔ,» 19 kɔ, 'u pi 'u-v kotu 'lu le, 'u -gble 'li-ti hun 'yi le, 'ti- 'u 'gbla kwli, 'ki 'u-v ye', 'u -tiɔ 'u 'li le, 'ki 'u 'a 'caale a -ta'. 20 -Te u -we 'ki 'a 'caale -mɔ, -ε -bi u -he-ε wlawlu -johun a 'mu ni, 'u pu-v 'a =gbetu, 'a wlawli, 'ti- 'u -tiɔ -ne 'diɔ, 'u gbe 'li-ti -tite -mu', u di 'li-ti tugbe* 'yie -kɔɔ -ni.

-Te u kɔɔ la 'u -Yusu tugbe* 'yie, ε 'mu 'ku a -ti
(*Matie 27.32-44; Luku 23.26-43; Saan 19.17-27*)

21 Bu yi 'ki ni mi, -ε -bi u kɔ nyibehian =du 'hven-, u =ɲmee ni. Nyibehian a 'mu, 'a 'nyre mɔ Simɔ. 'Ki ε kɔ 'li Silenidiɔ 'kwli. ε nɔ- mɔ Alesadri kɔ Rufusi 'hven- a 'ba. Nɔ- hven -titi. Bu yi 'ki le ni -hihi -ni, -ε -bi 'seyo kɔɔ ni, 'u ni 'u-v ke', ε 'ble tugbe -mu', -ε kɔ 'yie u di 'u -Yusu 'u -kɔɔ -ni. 22 -ε -bi u gba 'li -Yusu dugba -mu' 'lu, u dεε Gɔlɔgɔta, -ε =hen 'nyre 'Lukla. 23 -Te u nyre 'li, -ε -bi u -hve bu -nyi-e nɔ, u pu 'li -ci -mɔ, u dεε mili*, keε, -Yusu 'yi-ti 'na. 24 'Ki 'u -tite a 'mu, 'ki u kɔɔ 'u-v tugbe 'yie, 'u pu 'wla, -ε di-e nu, u 'mu -Yusu a 'hulepu-tɛbli, 'a =glale yi. 25 Muu 'yru bu 'yaa 'u a ti 'yie, 'ki u kɔɔ la 'u-v tugbe 'yie, 26 'u 'cru la 'u 'plankɔbia ki, -ti -kɔ -ti u kɔɔ 'u-v tugbe 'yie. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu: «Nyiblo -bu, ε nɔ- mɔ -Juukve* a bodiɔ.» 27 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'u -Yusu 'hvi, u kɔɔ 'u -balnyu ni 'hven, 'ki 'u 'waa -ne ti 'yie, -do 'ki 'li 'a diidekɔbia ki, -do -bi 'ki 'li 'a kamlakɔbia ki. [28 -ε -bi -ti -mu', u 'cru 'la 'li Nyisvacrien 'kwli ti -hi la a ti 'yri, ε mu ke 'lu -mɔ. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu: «'Ki u -hree 'li-ti -balnyu 'nyi.»]

29 -ε -bi nyibli -mu', -u yi -hi, u -he-ε 'yri, 'u =gbepu 'lu le, u wen: «-Mɔ -bu, -ε pu la le, -ε di la Nyisua a 'kagbau* 'wla,

'ti- -ε di la-a pu, 'ki 'li -nyrowi ni ta 'kwli, 30 wa -dɔɔnu, =mu 'u tugbe -mu' 'yie -hɔn, =mu =ti.» 31-ε -bi Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi, u kɔ tetetɔɔnyu* 'hɔn-, -u ni 'u, u -he-ε 'yri le -we, u wen: «ε wa nyibli -bi ni, keε, ε 'yi 'li 'a dɔɔnu a wɔwa 'li -we. 32'Bu mɔ Wanyɔ, -ε mɔ Yisraekue* a bodu -we, bu -hɔn 'u tugbe -mu' 'yie, bu =ti, -te ti ne -bu. 'Bu mɔ, -ba 'ye de a 'mu, -a di pu-u -haan-ti, -ε mɔ, ε nɔ- mɔ Wanyɔ.» Nyibli ni 'hɔn -mu', u kɔɔ 'u 'waa ti 'yie le, 'ki 'u -Yusu 'hɔi, u 'ceε =ne ni -we.

-Te -mu', -Yusu nu la 'kukuu

(Matie 27.45-56; Luku 23.44-49; Saan 19.28-30)

© David C. Cook Foundation

33'Yru bu yi 'u 'lu a -heyri' ni nyre, -ε -bi halo ka -tutu a pepe ki. Halo a 'mu, ε ni 'u -nɔn, 'e ye 'yru-hiile a ti ki. 34-Te 'yru-hiile a ti a 'mu, ε yi 'u nyre, -ε -bi -Yusu 'yaa 'li win, ε wen: «Eloi, Eloi, lama sabatani?» -ε =hen 'nyre, «Nyɔsua o, Nyɔsua o, de- kɔ mɔ -ha 'yie -mɔ 'li?» 35Nyibli -mu', -u ni -tuo ki, ke- 'waa de -bi pu: «Ba 'ye ke, Nyɔsua a winwlɔn-hanyɔ Eli* ε de,» 36'ki 'li =nu 'nyi, -ε -bi 'e -mu, 'e 'gba ci le, 'e 'du -sapoo ye, 'e 'nyra 'li-i 'lipano -mɔ, 'e mua 'u-u tugbe bloblu 'lu le, 'e -nyi-e -Yusu, -ε di-e nu, ε 'mu-u 'na. ε wen: «-Ba pu 'u 'yie bu, 'bu mɔ, Eli 'bu di di, ε 'mu 'u-u tugbe a 'mu 'yie -ha, -a 'mu-u 'ye.» 37Bu ni 'ki de a 'mu -mɔ, -ε -bi -Yusu 'gbo ni, 'e mla -hunhlɔn.

38Ti a 'mu 'yri, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau* bu, -ε ni 'li Jrusredɔ 'kwli, danu gbagbu -mu', -ε 'be 'kayu a 'mu =tu, 'e -ki wlɔn pepe, kue 'li 'a 'lu yi bu, -bu ye 'a =hlɔnde ki. 39'Ki 'u -Yusu =hlɔn, 'ki Romakue a 'seyo a nyiblo

gbagbu -bi nyra 'v bu. E nɔ- 'bɛ-ɛ 'yi. Bu 'ye 'ki, -tɛ -Yusu nu la 'kukuu, -ɛ -bi ɛ wen: «E mɔ -han-ti, nyiblo -bu, ɛ mɔ la Nyisva a 'Yu -nɔ.»

40 Nɔgbi -bi ni 'v, 'v hlɔɔ 'v -tɛ a 'mu -mɔ lɛ de gbe, 'v yi -tebli a 'mu, -ɛ mi 'lu -mɔ 'ye. 'Ki 'li -nu 'nyi, Madala a Mari* ni 'li, ɛ kɔ Mari -mu', -ɛ mɔ Saku 'cumɛ kɔ Sosu a 'dii, kɔ Salome. 41 Nɔgbi a 'mu, v nu- yi la -Yusu -wien lɛ kɔɛ, -tɛ ɛ ni la 'li Galileblugba 'kwli, 'v yi la-a -hɛɛ -ni. U kɔ nɔgbi -bi 'hɛn-, v kɔ -Yusu 'hɛn-, v nu- di la Jrusɛ.

-Tɛ v pu la 'li -Yusu 'dabio 'kwli

(Matie 27.57-61; Luku 23.50-56; Saan 19.38-42)

42-43-Tɛ 'tɔ yi ni -wen, -ɛ -bi nyiblo -dɔ nyre 'v -tuo a 'mu ki. 'A 'nyre mɔ Sosefu*. 'Ki ɛ kɔ 'li Alimatedɔ 'kwli. Sosefu a 'mu, ɛ mɔ -Juukɛ* a -gbolugbo a nyiblo -bi -nɔ. Nyibli -tui 'v-v ni dɔki. Ti -mu', Nyisva di nyibli win ki -kɔɔ -ni, ti a 'mu, ɛ nɔ- ɛ yi 'v lɛ -plee -ni. Sosefu bu nyre 'v -tuo a 'mu ki, -Juukɛ a -wuwle-nyrɔwɔ* yi 'v 'ni nyre, 'yru bu pa a ti 'yri. E nɔ- nu-o, 'ɛ =tu 'v 'kli, 'ɛ 'yi 'yie -pie, 'ki bu mu 'li Pilatu -mɔ, 'ɛ lee -nɛ, bu wen-ɛ, ɛ 'mu 'v -Yusu a -plahvi tugbɛ* 'yie -ha, ɛ 'mu 'v-v -ha. 44-Tɛ -Yusu 'yi 'v tugbɛ 'yie -wlɛɛn -ni, 'ɛ 'ku, ɛ kɛɛ Pilatu a -wli lɛ. E nɔ- nu-o, 'ɛ da 'a 'seyo a nyiblo gbagbu, 'ɛ 'beti-e, 'bu mɔ, -tɛ -Yusu 'ku wen, 'a ti 'bu -wlen 'v. 45-Tɛ 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, ɛ =tu-o =wɔn, -ɛ -bi Pilatu wen-ɛ ki, 'ki Sosefu bu -ha 'v -Yusu tugbɛ 'yie. 46-Tɛ ɛ -wen 'ki, -ɛ -bi Sosefu mu -jise -tɔ mɔ, 'ɛ -di, 'ɛ -ha 'v -Yusu tugbɛ 'yie, 'ɛ 'hunhuan 'li-ti -jise 'a mu 'kwli lɛ, 'ti- 'ɛ gba 'li-ti -tite -mu', ɛ di 'li-ti -tuu -ni. 'Ki 'li -tite a 'mu, 'hɔ gbagbu ni 'v, 'ɛ hlɔ yra, -wen dugba. 'Ki 'li 'hɔ gbagbu a 'mu 'kwli, 'ki v 'bluu la 'li 'dabio, (ti -dɔ a ti 'yri la, -ɛ 'wt- -wlukayu yi). 'Ki 'li 'dabio a 'mu 'kwli, 'ki ɛ pu 'li -Yusu a -plahvi, 'ti- 'ɛ nu 'hɔ 'papɔ, -ɛ ni 'v, -ɛ -huan 'li -mɔ lɛ, 'ɛ ka 'dabio a 'mu yi. 47-Tɛ -mu', v pu 'v -Yusu bu, Madala a Mari*, kɔ Mari, -ɛ mɔ Sosu a 'dii, v 'ye 'v ni.

-Tɛ -Yusu 'hru la 'klɔ

(Matie 28.1-8; Luku 24.1-12; Saan 20.1-10)

16 1-Wuwle-nyrɔwɔ* a 'mu bu -hi, 'yru a bupeɛɛ a ti 'yri, -ɛ -bi Madala a Mari, ɛ kɔ Mari*, -ɛ mɔ Saku a 'dii, kɔ nɔgba -bi 'hɛn-, -ɛ mɔ Salome, v nu- mu -dawinninyra -tɔ mɔ,

v 'mu=v -Yusu a -plahv le pu. 2'Soondt a -nyrajru', 'yru a 'hrule
 a ti 'yri, -e -bi nvgbi a 'mu, v nu- -tuo 'li 'dabio yi. 3Bu ni 'hru
 wlon, -e -bi v -tua 'a leppole, v wen: «Nyiblo a 'dt -bi, -e di
 'v kvanthw a 'mu 'v -ha 'li, v -nu, 'v ka 'dabio yi?» 4Kee,
 -te v nyre 'li, -e -bi v 'ye-e ni, -e mo, kvanthw a 'mu, v blike-e le,
 'v pu=v 'kibia ki. 5-E -bi v pa 'li 'dabio 'kwli. Bu pa 'ki 'li, -e -bi
 v yee 'li gblotayu -du bu. E no- ni 'v diidekibia ki bu, 'e pu wlawli
 puupu. Nyisua a lelenyo* -no. Bu 'ye 'ki-t, -e -bi hvannu -tua 'waa
 nunuo diaki. 6Kee -e -bi gblotayu a 'mu, e wen: «A 'ni 'pie 'li
 hvannu. 'N yi-e ni, -e mo, Nasaletti a -Yusu, v kow 'v tugbe* 'yie,
 e no- a -mve le. Ba 'ye ke -tite -mu', v pu la 'v=v bu, e no- -bu.
 Nyisua -ha 'li-ti 'kukunyibli 'nyi ni, 'e -ha-a 'klv. E 'yi 'ne- -ni. 7'A
 -ti, ba mu, ba lee ne 'a -nagbopv*, ko, ba lee Piel -we, -e mo, e di
 'nyee 'hru, e 'mu 'a mu -ple, 'ki 'li Galileblugba 'kwli. 'Ki a di 'li-ti
 bu -yee -ni, =wi yi, -te -mu', e nu la 'a hihla.» 8-Te gblotayu a 'mu,
 e -we 'ki 'puple -mo, -e -bi v 'hri ni, 'v 'gba ci le, -e nu-o, hvannu
 -hi -nu wlon diaki. Hvannu a -ti, v 'yi nyiblo -du -ti -du -lee -ni.

© David C. Cook Foundation

-Te -Yusu 'hru la Madala a Mari* yi

(Matie 28.9-10; Saan 20.11-18)

[9'Soondt a -nyragbli, 'ki -Yusu -hcn 'li 'kukunyibli 'nyi,
 'e 'hri 'klv. Yi-henyiblo -mu', e 'hru yi, e no- mo Madala
 a Mari. E no- mo nvgba -mu', -e ko ke' e bla la 'v 'kuo

-hɔn* nɪ -hlon'hven lɛ. 10Nyibli -mʊ', -v yɪ la -Yusu =wien lɛ kʊɛ, v nʊ- Mari mu la lee mɔ, -ɛ mɔ, -Yusu -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ nɪ, 'ɛ 'hri 'klɔ. -Tɛ ɛ nyre la 'lɪ =nʊ -mɔ, ɛ yɛɛ la 'lɪ =nʊ -hien kɔ 'kla-wliye'yɪya 'nyɪ bʊ. 11-ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ la =nʊ yɪ, ɛ wɛn: «-Yusu 'hri 'klɔ, 'na 'mumu a 'mʊ, 'n 'ye=e nɪ.» Kɛɛ, v 'yɪ la=a -haan-tɪ -pʊ.

-Tɛ -Yusu 'hru -nagbopʊ* nɪ 'hven -bɪ yɪ

(Luku 24.13-35)

12-Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -nagbopʊ nɪ 'hven -bɪ, v nʊ- -hɔn 'lɪ Jrusredʊ 'kwli, 'v mi 'lɪ 'dɪɔ -bɪ kɪ. U nʊ- -Yusu 'hru yɪ -wɛ, 'kɪ 'lɪ 'tu -bɪ 'kwli. 13-Tɛ v yru=o, -ɛ -bɪ v =hian -mɔ, 'v di Jrusɛ, 'v lee 'waa 'bio -bɪ. Kɛɛ -ɛ -bɪ v 'yɪ-tɪ -haan-tɪ -pʊ -wɛ.

-Tɛ -Yusu 'hru la 'a -nagbopʊ* nɪ -pu =tu 'v -do yɪ

(Matie 28.16-20; Luku 24.36-49; Saan 20.19-23; Nunu-tebli 1.6-8)

14Dɛ a 'mʊ, -tɛ ɛ -hi -wɛ, -ɛ -bɪ -Yusu a -nagbopʊ nɪ -pu =tu 'v -do a 'mʊ, v yɪ di dɛ. Bʊ nɪ 'kɪ 'v dɛdiile', -ɛ -bɪ -Yusu 'hru =nʊ yɪ -wɛ, 'ɛ 'plɛ =nʊ -mɔ, -tɛ v -nu, 'kɪ v 'yɪ =wlv a yukuole -kɔ, 'tɪ- 'waa =wlv 'v 'gboklo -nɪ, -ɛ nu=o, -tɛ ɛ 'hri 'klɔ, nyibli -mʊ', -v 'ye=e, -Yusu a -nagbopʊ 'yɪ =nʊ -haan-tɪ -pʊ. 15-ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ 'kɪ =nʊ yɪ dɛ, ɛ wɛn: «Ba mu, ba na 'klɔ a pepe -bʊ kɪ, ba pʊ 'na -haantitɛ nyibli a pepe. 16Nyiblo 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ 'win -haantitɛ a 'mʊ, 'bʊ kuo 'mʊ =wlv yɪ, 'tɪ- 'bʊ pʊ=v 'nie* 'lu, nyiblo a 'mʊ, ɛ nɔ- 'n di wa, 'kɪ 'v Nyɪsua a yru -mɔ'. Kɛɛ, nyiblo 'bʊ 'yɪ 'mʊ =wlv yɪ -kuo -nɪ, nyiblo a 'mʊ, ɛ nɔ- Nyɪsua a -bati di klɔ. 17Nyibli -mʊ', -v di 'mʊ =wlv yɪ kuo -nɪ, =wlvɛkɛ-tebli -mʊ', 'n di 'lɪ =nʊ 'lɪ -naa -nɪ, 'n di nu, ɛ nɔ- -bʊ: 'Kɪ 'lɪ 'na 'nyre 'kwli, v di bla 'kuo -hɔn* lɛ, -v nɪ 'v nyibli kɛ', ɛ kɔ, v di pʊ win -mʊ', v 'yɪ -yi. 18'Ya 'v 'lu dɛ, 'ye -bʊ v klɔ hro, kɔ, v 'na 'a -nɛ =dedede, 'kʊɛ nɪ 'lɪ -mɔ, -tebli a 'mʊ, ɛ 'yɪ 'lɪ-tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nu =nʊ -balʊ'. U di pʊ 'hɔhrennyʊ dabʊ 'lu blɛ, Nyɪsua 'mʊ=v nu, 'waa 'kʊɛ 'mʊ -wɛ.»

-Tɛ -Yusu mu la 'lɪ yakɔ 'kwli

(Luku 24.50-53; Nunu-tebli 1.9-11)

19-Tɛ Kʊkʊnyɔ -Yusu -wɛ 'kɪ 'lɪ 'waa -mɔhleele -mɔ, -ɛ -bɪ Nyɪsua nu=o nɪ, -Yusu 'ɛ mu 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ɛ nɪ 'v 'a diidekɪbɪa kɪ bʊ, 20'a -nagbopʊ* -mɔ -bɪ, 'v -mu,

'u pi nyibli 'a -haantitie, 'ki 'u 'a -ne -tite -du. Kukonyo a 'mu, e yi -nu 'ni -hee -ni, 'ki 'li 'waa -kvan a 'mu 'kwli. 'Ki e nee 'li =wlilekee-tebli 'kwli, 'e tve -ne nyibli, -e mo, -ti -mu', 'a -nagbopu hle, e mo -ti a -tee -nu.]

